

Nr 28.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker, m. m.; given Stockholms slott den 4 januari 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till

1) förordning angående omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker;

2) förordning angående tillverkning av brännvin;

3) förordning om ändrad lydelse av 1 § och 25 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefritt sprit;

4) förordning om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 564) angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m.; samt

5) lag om ändring i lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror;

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås en höjning av sprit- och tobaksbeskattningen. I fråga om spritdrycker förordas en genomsnittlig höjning av omsättningskatten med ca tre kronor per liter jämte en härav betingad höjning av utskänkningskatten i syfte att i stort sett bibehålla den nuvarande relationen mellan utminuterings- och utskänkningspriserna. Beträffande tobaksvaror föreslås en skattehöjning, medförande en prisstegring av ca 0,5 öre per styck för svenska cigaretter och ca 0,75 öre per styck för importerade cigaretter. Samtidigt föreslås en sänkning av skattesatserna för cigarrer och cigarr-cigaretter, som kommer att möjliggöra en sänkning av utförsäljningspri-

serna med i genomsnitt tio procent. De föreslagna ändringarna beräknas komma att medföra en ökning av statsverkets inkomster under nästa budgetår med ca 96 miljoner kronor i förhållande till riksräkenskapsverkets beräkningar.

Vidare framlägges i propositionen förslag till annan utformning av beskattningen av spritdrycker och vin i syfte att åstadkomma en såväl ur nykterhetssynpunkt som teknisk synpunkt lämpligare avvägning av beskattningen. Beträffande spritdrycker innebär förslaget bl. a., att den nuvarande brännvinstillverkningsskatten avvecklas och inräknas i omsättningsskatten. Sistnämnda skatt, som fortfarande skall utgå med en fast avgift och en procentavgift, differentieras efter dryckernas alkoholhalt. Utskänkningsskatten å spritdrycker föreslås skola utgå som en rent procentuell skatt.

I fråga om vinbeskattningen förordas att omsättningsskatten å starkvin uppdelas i en procentuell skatt och en fast avgift per liter. I samband därmed föreslås att den nuvarande minimiskatten slopas. Omsättningsskatten å lätta viner skall enligt förslaget fortfarande utgå enbart som en procentuell skatt. Utskänkningsskatten å lätta viner föreslås borttagen.

I tekniskt hänseende föreslås vidare den ändringen, att de procentuella skatterna i fortsättningen skall beräknas å dryckernas utminuteringspris i stället för på partipriset såsom hittills varit fallet.

Vid propositionen har fogats uppställningar (s. 81—83) utvisande de ungefärliga prisförändringar å olika varuslag, som inträffar vid bifall till propositionsförslaget.

Ändringarna föreslås skola träda i kraft den 1 april 1954.

Förslag
till
**förordning angående omsättnings- och utskänkningskatt
å rusdrycker.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

För rusdrycker, som försäljas här i riket, skall, i den utsträckning och i den ordning nedan sägs, till staten erläggas dels omsättningskatt och dels utskänkningskatt.

Omsättningskatt.

2 §.

1 mom. Omsättningskatten upptages vid detaljhandelsbolags inköp av rusdrycker och utgår, där ej annat i 2, 3 eller 4 mom. stadgas,

a) för spritdrycker dels med en grundavgift av 8 kronor för liter, om dryckens alkoholhalt överstiger 40 volymprocent, 7 kronor för liter, om alkoholhalten är lägst 35 volymprocent och högst 40 volymprocent, samt 6 kronor för liter, om alkoholhalten understiger 35 volymprocent, och dels med en procentavgift motsvarande 47 procent av utminuteringspriset; samt

b) för vin, vars alkoholhalt överstiger 14 volymprocent (starkvin), dels med en grundavgift av 2 kronor för liter och dels med en procentavgift motsvarande 25 procent av utminuteringspriset samt för annat vin (lättvin) med en procentavgift motsvarande 33 procent av utminuteringspriset.

Utminuteringspriset utgöres av det belopp, som, skatten inberäknad, betingas vid varornas utminuterings.

2 mom. För här i riket tillverkat vin skall omsättningskatt därjämte utgå med en särskild tillverkningsavgift av 50 öre för liter, om vinets alkoholhalt överstiger 14 volymprocent eller vinet är mousserande eller därmed jämförbart, men eljest av 20 öre för liter. Vid beräkning av procentavgiften för vin, varom nu är fråga, skall i utminuteringspriset inräknas jämväl tillverkningsavgiften.

3 mom. För spritdrycker, som jämlikt av Kungl. Maj:t med stöd av 1 kap. 4 § 3 mom. eller 2 kap. 10 § 5 mom. förordningen den 18 juni 1937 angående försäljning av rusdrycker meddelade bestämmelser hos partihandelsbolaget inköpas eller till riket införas, skall omsättningskatt utgå med en grundavgift av 2 kronor 70 öre för liter.

4 mom. Vid tillämpning av bestämmelserna i 1 mom. skall, oavsett alkoholhalten, för cognac och annan eau-de-vie alltid utgå grundavgift med 8 kronor för liter.

3 §.

Detaljhandelsbolag äger att efter grunder, som av kontrollstyrelsen fastställas, vid försäljningen bereda sig täckning för omsättningskatten.

4 §.

1 mom. Sker inköp av rusdrycker hos partihandelsbolaget, skall vid dryckernas betalning omsättningskatt för desamma erläggas till detta bolag;

och åligger det bolaget att i den ordning, Kungl. Maj:t bestämmer, till statsverket inleverera omsättningsskatten.

2 mom. Vid inköp av rusdrycker annorledes än hos partihandelsbolaget åligger det detaljhandelsbolag att senast den femtonde dagen i månaden näst efter den, under vilken inköpet ägt rum, å statsverkets checkräkning i riksbanken för kontrollstyrelsens räkning insätta å dryckerna belöpande omsättningsskatt. Till grund för procentavgiften skall läggas varans beräknade utminuteringspris. Detaljhandelsbolaget skall senast den tjugonde dagen i månaden näst efter den, under vilken inköpet ägt rum, till kontrollstyrelsen avlämna en till riktigheten bestyrkt uppgift rörande köpeskillings storlek, däri inberäknad tull- och fraktkostnad.

3 mom. Den, som enligt kontrollstyrelsens i föreskriven ordning meddelade tillstånd till riket inför rusdrycker för vetenskapligt, medicinskt, farmaceutiskt, tekniskt, industriellt eller likartat ändamål, skall genom insättning å statsverkets checkräkning i riksbanken för kontrollstyrelsens räkning erlægga å dryckerna belöpande omsättningsskatt. Importören har att, om så påfordras, i samband med ansökning om införseltillstånd hos detaljhandelsbolaget ställa av bolaget godkänd säkerhet för å rusdryckerna belöpande omsättningsskatt. Det åligger kontrollstyrelsen att vid beviljandet av tillstånd till införseln meddela de föreskrifter, som erfordras för erhållande av en betryggande kontroll å utgörandet av omsättningsskatten, ävensom att övervaka, att skatten vederbörligen inbetalas till statsverket.

Utskänkningsskatt.

5 §.

För spritdrycker och starkvin, vilka utskänkas, skall till staten erläggas utskänkningsskatt med belopp, motsvarande för spritdrycker 40 procent och för starkvin 30 procent av varornas utminuteringspris.

6 §.

Utskänkningsskatten upptages av detaljhandelsbolag vid försäljning av spritdrycker och starkvin till innehavare av överlätet tillstånd till utskänkning eller sådant tillstånd, som jämlikt 3 kap. 13 § förordningen den 18 juni 1937 angående försäljning av rusdrycker meddelats annan än detaljhandelsbolag.

7 §.

För utskänkningsskatten ansvarar vederbörande detaljhandelsbolag.

8 §.

Detaljhandelsbolag åligger

dels att senast den femtonde dagen i varje månad å statsverkets checkräkning i riksbanken för kontrollstyrelsens räkning insätta utskänkningsskatt, som belöper på spritdrycker och starkvin, vilka från bolaget under nästföregående månad försålts för utskänkingsändamål,

dels ock att senast den tjugonde dagen i varje månad till kontrollstyrelsen avlämna en till riktigheten bestyrkt uppgift rörande omfattningen av nämnda försäljning.

9 §.

Kontrollstyrelsen åger meddela närmare föreskrifter och anvisningar rörande sättet för utskänkningsskattens uppbärande och redovisande.

Gemensamma bestämmelser.

10 §.

1. Om ansvar i vissa fall för den, som vid lämnande av uppgift, varom i 4 § 2 mom. eller 8 § sägs, lämnat oriktig uppgift, stadgas i skattestrafflagen.

2. Underlåter någon att inom föreskriven tid avlämna sådan uppgift, som i 4 § 2 mom. eller 8 § omförmäles, äger kontrollstyrelsen vid lämpligt vite förelägga den försumlige att uppfylla sin skyldighet. Där omsättnings-skatt ej inom stadgad tid av detaljhandelsbolag inbetalas, eller där stadgad insättning av utskänkningsskatt ej skett före utgången av månaden näst efter den, under vilken den myckenhet, för vilken skatten utgått, blivit försåld, må skatten utmätas med det belopp, vartill kontrollstyrelsen efter verkställd undersökning fastställer densamma.

11 §.

Näringsidkare, som vill ur riket utföra i Sverige framställda tillverkningar, hänförliga under förordningen den 1 juli 1918 (nr 564) angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m., må i den omfattning och under de villkor, Kungl. Maj:t bestämmer, kunna medgivas rätt att vid utförsel av sålunda framställd vara återbekomma sådan omsättnings-skatt, som i 2 § 3 mom. avses och som erlagts för den i exportvaran ingående spriten.

Denna förordning träder i kraft den 1 april 1954.

Genom förordningen upphävas förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker och förordningen den 28 maj 1943 (nr 259) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å vin. Förekommer i lag eller författning hänvisning till stadgande, som ersatts genom bestämmelse i nya förordningen, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

Med avseende å förordningens ikraftträdande skola följande bestämmelser gälla.

1. Den, till vilken detaljhandelsbolag överlåtit tillstånd till utskänkning av rusdrycker, är skyldig att erlagga skatt för sitt lager av dylika drycker vid tiden för denna förordnings ikraftträdande med belopp motsvarande den omsättnings- och utskänkningsskatt som skall utgå enligt förordningen dock med rätt för honom att därvid avräkna vad med tillämpning av förut gällande bestämmelser erlagts i skatt för samma lager.

2. Det åligger innehavare av tillstånd som i första punkten sägs att *dels* samma dag förordningen träder i kraft till vederbörande detaljhandelsbolag avlämna en till riktigheten bestyrkt, specificerad uppgift angående berörda lager, *dels ock* inom tre månader efter förordningens ikraftträdande erlagga därå belöpande skatt till bolaget, som har att senast den femtonde dagen i nästpåföljande månad i den ordning, som anges i 8 §, inleverera beloppet till statsverket.

3. Uptager någon mot bättre vetande i uppgift, varom nu är sagt, mindre myckenhet än han vid tiden för denna förordnings ikraftträdande innehar, eller underlåter någon att inom stadgad tid avlämna sådan uppgift eller erlagga föreskriven skatt för sitt lager av rusdrycker vid tiden för förordningens ikraftträdande, gälla vad i skattestrafflagen ävensom i 10 § 2 mom. denna förordning för motsvarande fall stadgas.

4. Innehavare av tillstånd, som i första punkten sägs, vilken vid tiden för denna förordnings ikraftträdande innehar lager av vin, för vilket enligt

förordningen skatt skall utgå med lägre belopp än enligt förut gällande bestämmelser, äger, därest han samma dag förordningen träder i kraft till vederbörande detaljhandelsbolag avlämnar en till riktigheten bestyrkt, specificerad uppgift angående berörda lager, återbekomma skillnaden mellan den skatt han erlagt och den skatt som skall utgå enligt bestämmelserna i denna förordning.

Förslag
till
förordning angående tillverkning av brännvin.

Härigenom förordnas som följer.

1 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Såsom tillverkning av brännvin anses i denna förordning varje till tillverkning av vin eller maltdryck icke hänförligt förfarande, varigenom etylalkohol i en koncentration av mer än två och en fjärdedels volymprocent framställs eller utvinnes.

Angående rening av brännvin, avsett för förbrukning inom riket, gäller vad därom är särskilt stadgat.

2 §.

Tillverkning av brännvin må bedrivas endast i den ordning och under de villkor som stadgas i denna förordning.

Under den kontroll och de villkor i övrigt som Kungl. Maj:tt prövar erforderliga må tillverkning av brännvin äga rum för vetenskapligt ändamål eller försöksvis för tekniskt ändamål utan iakttagande av bestämmelserna i denna förordning.

3 §.

1. Den som i bränneri idkar tillverkning av brännvin kallas i denna förordning *tillverkare*.

2. Ämbets- eller tjänsteman, som å tjänstens vägnar kan komma att deltaga i beslut angående tillverkning av brännvin eller däröver utöva tillsyn, må icke taga befattning med brännerirörelse eller vara ledamot i styrelsen för aktiebolag eller ekonomisk förening, som driver sådan rörelse. Detta förbud gäller ock för den, vilken blivit dömd till ansvar för brott, som omförmäles i 19, 20 eller 21 §.

3. Vid bränneri skall finnas en föreståndare (*bränneriföreståndare*), som är ansvarig för att rörelsen bedrivs enligt föreskrifterna i denna förordning och sådana bestämmelser, som meddelas med stöd därav. För bränneriföreståndaren skall, om kontrollstyrelsen ej för visst fall medgiver undantag, finnas ersättare, som i bränneriföreståndarens frånvaro skall ansvara för rörelsen. Bränneriföreståndare och ersättare för denne utses av tillverkaren.

Tillverkare, som personligen handhar den omedelbara ledningen av rörelsen, må själv vara bränneriföreståndare.

Finner kontrollstyrelsen bränneriföreståndare icke vara lämplig för uppdraget, må styrelsen ålägga tillverkaren att utse annan bränneriföreståndare.

4 §.

1. Bränneri, tillverkning av brännvin samt förvaring av tillverkat brännvin ävensom sådan hos partihandelsbolaget, varom förmäles i förordningen angående försäljning av rusdrycker, inrättad anläggning, till vilken brännvin försändes i enlighet med bestämmelserna i denna förordning, skola stå under statens kontroll.

Kontrollen utövas av kontrollstyrelsen ävensom av följande styrelsen underställda tjänstemän vid den lokala skattekontrollen, nämligen överkontrollören vid brännvinstillverkningskontrollen samt kontrollanter och tillsyningsmän.

I den mån denna förordning icke annorlunda bestämmer skall kostnaden för kontrollen bestridas av statsverket.

2. Kontrolltjänsteman äger påfordra att när som helst erhålla tillträde till bränneri och till samtliga för brännerirörelsen använda lokaler, upplagsplatser och andra förvaringsställen.

3. Tillverkare skall utan ersättning tillhandahålla för kontrollen behövlighandräckning, erforderliga målkärl och andra redskap.

4. Tillverkare skall, då sådant för expeditionsgöromål fordras, lämna kontrolltjänsteman tillträde till ett i bränneriet eller i närheten därav beläget rum med erforderliga möbler. Därest å landsbygden på grund av lokala förhållanden så erfordras, är tillverkare på anmodan av kontrollstyrelsen eller, om bränneriet är underställt överkontrollören, på anmodan av denne skyldig att mot särskild gottgörelse tillhandahålla kontrolltjänsteman kost och logi i närheten av bränneriet. Gottgörelsen fastställs till beloppet i sammanhang med bestämmandet av arvode till kontrolltjänsteman på sätt särskilt stadgas.

5. Tillverkare är pliktig att vid anfordran hålla sina handelsböcker med tillhörande verifikationer tillgängliga för kontrollstyrelsen eller den styrelsen befullmäktigat ävensom för överkontrollör.

6. Bränneriföreståndare åligger att till vederbörande kontrollant eller, där sådan ej finnes vid bränneriet, till kontrollstyrelsen avlämna uppgift om de inmäskade råämnenas myckenhet och beskaffenhet samt de uppgifter i övrigt som av styrelsen infordras för industristatistiken och för styrelsens statistiska berättelse.

7. Tillverkare och bränneriföreståndare skola ställa sig till efterrättelse de föreskrifter som kontrollstyrelsen meddelar för att erhålla en betryggande kontroll över brännvinstillverkningen samt för denna förordnings tillämpning i övrigt ävensom de anvisningar som vederbörande kontrolltjänsteman kan lämna i enlighet med denna förordning eller av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser eller styrelsens särskilda föreskrifter.

8. Vad i 2—7 mom. stadgas skall i tillämpliga delar gälla partihandelsbolaget.

5 §.

Ätnöjes tillverkare eller bränneriföreståndare ej med av kontrolltjänsteman lämnad anvisning eller vidtagen åtgärd, äger han söka ändring hos kontrollstyrelsen.

6 §.

Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller under andra utomordentliga förhållanden nödigt att meddela förbud mot bedrivande av brännvinstillverkning eller att föreskriva inskränkningar i sådan tillverkning, äger Kungl. Maj:t förordna därom.

2 KAP.

Bestämmelser beträffande tillverkningen.

7 §.

Utan Kungl. Maj:ts tillstånd må brännvin icke tillverkas i annat bränneri än sådant, där tillverkning därav behörigen bedrivits efter ingången av juli 1951. Därvid äger Kungl. Maj:t föreskriva de villkor beträffande tillverkningen som prövas erforderliga.

8 §.

1. Tillverkare skall i god tid före påbörjande av brännvinstillverkning eller, om han under pågående tillverkning övertagit rörelsen av annan, omedelbart därefter till kontrollstyrelsen göra anmälan om tillverkningens upptagande eller övertagande och dagen därför (*driftsanmälan*) samt i denna uppgiva:

- a) bränneriets namn och belägenhet,
- b) tillverkarens namn och postadress,
- c) namnen å bränneriföreståndaren och ersättaren för denne samt deras postadresser,
- d) den dag, då framställning av alkohol genom tillsättande av jäst till mäsken skall taga sin början.

Föreligger ej hinder för rörelsens utövande, meddelar kontrollstyrelsen bevis därom (*driftsbevis*).

Innan driftsbevis utfärdats, må rörelsen icke utövas, dock att den som övertagit av annan bedriven rörelse må, därest anmälan göres inom fjorton dagar efter övertagandet, fortsätta rörelsen till dess kontrollstyrelsen meddelat beslut med anledning av anmälingen.

2. Inträder ändring i förhållande, varom uppgift lämnats enligt 1 mom., skall tillverkaren omedelbart underrätta kontrollstyrelsen därom.

9 §.

1. Tillverkare skall, innan driftsanmälan första gången göres, låta i två exemplar upprätta fullständig planritning och beskrivning över bränneriet och över samtliga för brännerirörelsen avsedda lokaler, upplagsplatser och andra förvaringsställen med angivande av de ändamål, vartill de skola begagnas. Det ena exemplaret av ritningen och beskrivningen skall förvaras vid bränneriet och det andra insändas till kontrollstyrelsen.

2. När till följd av vidtagna förändringar inom bränneri kontrollstyrelsen finner ritningen över detsamma icke vidare vara användbar, åligger det tillverkaren att anskaffa ny ritning och beskrivning, ävenledes i två exemplar.

10 §.

1. Innan tillverkningen på grund av meddelat driftsbevis börjar, skall vid bränneri, där kontrollant finnes anställd, denne verkställa besiktning av bränneriet för att utröna, huruvida anläggningen är inrättad i överensstämmelse med föreskrifterna i denna förordning och de med stöd av förordningens meddelade bestämmelserna.

Över besiktningen uppsättes protokoll, innehållande bland annat uppgift om de förändringar som må ha vidtagits med anläggningen efter närmast föregående besiktning. Protokollet utskrives i två exemplar, varav det ena bilägges den vid bränneriet förvarade beskrivningen och det andra insändes till kontrollstyrelsen.

Bränneriföreståndare åligger att själv eller genom ombud närvara vid besiktningen samt att underteckna protokollet.

2. Befinnes vid granskning av besiktningsprotokollet, att anläggningen inrättats i strid med föreskrifterna i denna förordning eller med de med stöd av förordningen särskilt utfärdade bestämmelserna, äger kontrollstyrelsen meddela beslut om nödiga rättelser. Äro anordningarna av beskaffenhet att hindra utövande av en betryggande kontroll, må styrelsen återkalla driftsbeviset.

3. Återkallas driftsbeviset, må nytt bevis icke meddelas, förrän tillverkaren för kontrollstyrelsen företer ett av kontrolltjänsteman utfärdat intyg om att anordningarna vid bränneriet icke strida mot föreskrifterna i denna förordning eller mot de med stöd av förordningen särskilt meddelade bestämmelserna.

11 §.

1. Har bränneri genom olyckshändelse så väsentligen skadats, att tillverkningen ej kan fortsättas, eller vill tillverkare av annan anledning än rörelsens överlåtande upphöra med tillverkningen, skall han därom göra anmälan (*slutanmälan*), i senare fallet minst tre dagar före den dag, då han enligt sin anmälan avser att upphöra med tillverkningen. Slutanmälan göres vid bränneri, där kontrollant finnes anställd, till denne men eljest till kontrollstyrelsen. Kontrollanten åligger att lämna tillverkaren bevis om gjord slutanmälan samt att ofördröjligen insända slutanmälan till styrelsen eller, om bränneriet är underställt överkontrollören, till denne. Överkontrollören har att utan dröjsmål insända till honom inkomna slutanmälningar till styrelsen.

När slutanmälan skett, må brännvinstillverkning ej utan nytt driftsbevis äga rum efter den tid, då enligt anmälan tillverkningen skolat upphöra.

2. Då tillverkningen vid bränneri upphör, skola till förhindrande av fortsatt tillverkning anbringas de lås och förseglingar som vederbörande kontrolltjänsteman finner erforderliga.

12 §.

1. Före femtonde dagen i månaden näst efter utgången av varje kalenderkvartal skall tillverkare vid bränneri där kontrollant är anställd såsom bidrag till kostnaden under samma tid för kontroll vid bränneriet erlægga ett belopp motsvarande fem kronor för varje dygn, då tillverkningsrätt vid bränneriet varit gällande. Har kontrollstyrelsen bestämt, att kontrollanten vid visst bränneri skall åtnjuta nedsatt arvode, må dock bidragsbeloppet av kontrollstyrelsen jämkas efter vad som med hänsyn härtill kan anses skäligt.

2. Avstår tillverkare från att bedriva anmäld tillverkning utan att den tagit sin början, skall tillverkaren gottgöra statsverket den kostnad som må ha uppstått genom inkallande av kontrollant.

3. Om brännvinstillverkning ej påbörjas inom tre dygn efter den i driftsbeviset uppgivna tiden eller om tillverkningen avbrytes utan föregående slutanmälan eller utan sådant förordnande av Kungl. Maj:t, som avses i 6 §, och ej ånyo upptages inom tre dygn, det oräknat varunder avbrottet inträdde, åligger det tillverkaren att för de dygn, under vilka tillverkningen sålunda icke bedrivits, erlægga den på bränneriet belöpande kostnaden för kontrollant.

4. Fullgöres ej skyldighet att inbetala avgifter enligt denna paragraf, skola desamma på kontrollstyrelsens föranstaltande omedelbart hos vederbörande utmätas.

13 §.

Bränneri skall vara så byggt och inrättat, att kontrollen i bränneriet kan utövas utan svårighet och att betryggande åtgärder kunna vidtagas för att förekomma, att brännvin olovligen bortföres.

Magasin eller rum, avsett uteslutande för förvaring av tillverkat brännvin (*brännerimagasin*), skall finnas vid varje bränneri och vara så anordnat, att obehörigt tillträde därtill ej kan vinnas utan synbart våld.

Närmare föreskrifter om inrättande av bränneribygnad och brännerimagasin, om redskap samt om åtgärder för att förhindra obehörig tillgång till redskap och brännerilokaler meddelas av kontrollstyrelsen.

14 §.

1. Tillverkare skall ställa sig till efterrättelse de föreskrifter rörande in-köp och användning av råämnen, vilka kunna meddelas av Kungl. Maj:t eller av myndighet, som av Kungl. Maj:t därtill bemyndigas, samt underkasta sig den tillsyn å föreskrifternas efterlevnad, varom Kungl. Maj:t förordnat.

2. Där tillverkare vill använda majs, utländsk potatis, maniokarot eller andra stärkelsehaltiga utländska råämnen för brännvinstillverkningen, skall han därom minst tre dagar innan den första inmäskningen är avsedd att äga rum göra skriftlig anmälan hos kontrolltjänstemannen och därvid förete kvitto, utvisande att i 3 mom. omförmäld avgift blivit inbetald. Kontrolltjänstemannen skall lämna tillverkaren bevis om gjord anmälan samt ofördröjligen underrätta överkontrollören och kontrollstyrelsen.

Vill tillverkare, som anmält sig ämna använda råämnen, varom i första stycket sägs, upphöra med användningen därav, skall han därom göra anmälan till kontrolltjänstemannen, som har att förfara på sätt i första stycket är stadgat.

3. För brännvin, tillverkat vid bränneri under tid då i 2 mom. första stycket nämnda råämnen där användas, skall tillverkare erlægga en särskild avgift av 8 öre för varje liter av 50 volymprocents alkoholhalt. Avgiften skall inbetalas förskottsvis till kontrollstyrelsen, varje gång för minst 10 000 liter. För mycket erlagd avgift restitueras på därom av tillverkaren hos kontrollstyrelsen gjord framställning.

4. Malen spannmål må användas för brännvinstillverkning allenast under den särskilda kontroll, som av kontrollstyrelsen föreskrives.

15 §.

1. För uppmätning av tillverkat brännvin i bränneri skall, där kontrollstyrelsen så prövar erforderligt, finnas en kontrollapparat, som anskaffas, äges och underhålles av staten.

2. Närmare föreskrifter för kontrollapparatens uppsättning och vård samt för uppmätning och provning av tillverkat brännvin äger kontrollstyrelsen meddela. Vid all beräkning av alkoholhalt på grund av provning med alkoholometer eller på annat sätt skola av styrelsen fastställda tabeller begagnas.

3 KAP.

Om tillverkares rätt att förfoga över tillverkat brännvin, m. m.

16 §.

1. Tillverkare äger förfoga över av honom tillverkat brännvin allenast för försäljning till partihandelsbolaget, för export och för användning i egen rörelse.

2. Önskar tillverkare använda i bränneriet tillverkat brännvin i egen rörelse, skall han därtill söka kontrollstyrelsens tillstånd. Vid meddelande av sådant tillstånd äger styrelsen föreskriva de villkor beträffande användningen av brännvinet som prövas erforderliga.

17 §.

1. I den mån det tillverkade brännvinet icke utlämnas från bränneri för något av de ändamål, som omförmälas i 16 § 1 mom. eller kontrollstyrelsen för visst fall annorlunda medgiver, skall brännvinet inläggas i brännerimagasinet och där kvarbliva, till dess det uttages för ändamål, som nu är sagt.

2. Tillverkare må även efter tillverkningens upphörande ha brännvin kvarliggande i brännerimagasinet. Kostnaden för den härför erforderliga statliga tillsynen skall därvid erläggas av honom.

3. Det åligger partihandelsbolaget att enligt av kontrollstyrelsen meddelade anvisningar öva tillsyn å att brännvin, som försändes från bränneri till bolaget, vederbörligen dit framkommer, ävensom att vid framkomsten omedelbart uppmäta detsamma.

4. De ytterligare föreskrifter som erfordras i fråga om försändning av brännvin från bränneri meddelas av kontrollstyrelsen.

18 §.

Kan i fråga om brännvin, som tillverkare försäljer till partihandelsbolaget, frivillig överenskommelse ej träffas om pris eller leveransvillkor i övrigt, skall, då tillverkaren eller bolaget det påfordrar, avgörande träffas av en särskild prisenämnd, bestående av sju ledamöter, av vilka två utses av vardera parten. Övriga tre ledamöter, däribland ordföranden, jämte suppleanter för dem förordnas årligen av Kungl. Maj:t.

Kostnaderna för prisenämndens verksamhet erläggas med hälften av vardera parten.

Föreskrifter om nämndens verksamhet utfärdas av Kungl. Maj:t.

4 KAP.

Ansvarsbestämmelser m. m.

19 §.

1. Den som olovligen tillverkar brännvin eller bereder mäsik i uppenbart syfte att därav framställa brännvin straffes med dagsböter, ej under trettio. Den som innehar mäsik, uppenbarligen avsedd för olovlig brännvinstillverkning, vare ock underkastad ansvar som nu sagts.

Bedriver någon brännvinstillverkningen eller mäsikberedningen i större omfattning eller i syfte att försälja framställt brännvin eller har den som beträdes med förbrytelse varom i första stycket av detta mom. sägs tidigare

fällts till straff för sådan förbrytelse eller för förbrytelse som avses i 20 § 2 mom. av denna förordning eller i 7 kap. 1 § 1 mom. av förordningen angående försäljning av rusdrycker eller i 22 § 1 mom. eller 23 § 1 mom. av förordningen angående handel med skattefri sprit eller i 11 § 1 mom. första stycket eller 2 mom. första stycket av förordningen angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m., straffes med fängelse i högst ett år eller med dagsböter, ej under femtio. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst ett år dömas.

Har tillverkningen eller beredningen icke bedrivits i större omfattning eller i syfte att försälja det framställda brännvinet, må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, straffet nedsättas till tio eller, vid upprepad förbrytelse, trettio dagsböter.

2. Beträdes någon med förbrytelse som i 1 mom. avses, skola vid förbrytelsen nyttjade redskap, å stället befintliga förråd av för den olovliga tillverkningen eller beredningen uppenbarligen avsedda råämnen samt av brännvin och mäsik ävensom de kärl vari brännvinet och mäsiken förvaras tagas i beslag och dömas förbrutna.

3. Den som olovligen tillverkat brännvin skall ock dömas skyldig att för den tillverkade myckenheten gälda den omsättningsskatt å rusdrycker som belöper på renat brännvin av lägst trettiofem och högst fyrtio volymprocents alkoholhalt, dock minst etthundra kronor.

20 §.

1. Den som tillverkar, till försäljning utbjuder eller eljest saluhåller för beredande av brännvin ägnad apparat eller del av dylik apparat med uppenbart syfte att apparaten eller apparatdelen skall komma att nyttjas vid olovlig brännvinstillverkning eller för att obehörigen antingen från denaturerat brännvin borttaga denatureringsmedlet eller försvaga denatureringen eller göra annan till dryck ej ämnad alkoholhaltig vara användbar därtill, så ock den vilken överlåter dylik apparat eller apparatdel, ehuru han har skäligen anledning antaga att densamma skall komma att nyttjas för ändamål som nu sagts, straffes med dagsböter, ej under tio, och vare apparaten eller apparatdelen förbruten. Vid upprepad förbrytelse eller om omständigheterna eljest äro försvårande, må dömas till fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må antalet dagsböter bestämmas till lägre än tio.

2. Befinnes någon i andra fall än i 1 mom. avses innehava redskap, som uppenbarligen är av honom avsett att nyttjas för ändamål som där sägs, straffes med dagsböter, ej under tio, och vare redskapet förbrutet. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må antalet dagsböter bestämmas till lägre än tio.

Beträdes någon, som förut fällts till straff för förbrytelse varom i detta mom. sägs, andra gången eller oftare med dylik förbrytelse, eller har någon, som beträdes med sådan förbrytelse, tidigare fällts till straff för annan förbrytelse som avses i 19 § 1 mom., dömes till dagsböter, lägst trettio, eller till fängelse i högst sex månader.

21 §.

1. Den som vid brännvinstillverkning undansnillar brännvin eller begagnar tillverkningsredskap, ledningsrör eller förvaringsredskap med dold öppning eller avledning, varigenom brännvin kan lönnligen uttagas, eller olovligen bryter försegling eller öppnar eller borttager lås som kontrolltjänsteman åsatt eller gör åverkan å den i bränneriet uppsatta kontrollapparaten straffes med dagsböter, ej under tio, eller dömes till fängelse i högst ett år;

dock må, där undansnillning skett i större omfattning eller omständigheterna eljest äro synnerligen försvårande, dömas till straffarbete i högst två år.

Lag samma vare, där någon vid sådan försändning som i 17 § 3 och 4 mom. avses undansnillar brännvin eller bryter försegling eller öppnar eller borttager lås som kontrolltjänsteman åsatt.

2. Där någon vid tillgodonjutande av tillstånd som omförmäles i 16 § 2 mom. icke ställer sig till efterrättelse med tillståndet förbundet villkor, straffes med dagsböter eller, i händelse omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader.

3. I fall som i 1 mom. avses skola, där ej synnerligen mildrande omständigheter föreligga, de förråd av brännvin, som finnas hos den brottslige eller eljest uppenbarligen äro avsedda för olovligt förfogande, jämte de kärl vari brännvinet förvaras vara underkastade beslag och dömas förbrutna.

Lag samma vare i fråga om redskapen i fall varom i 1 mom. första stycket sägs.

Den som dömes till ansvar för förbrytelse som i 1 mom. avses skall tillika dömas skyldig att för den undansnillade myckenheten utgiva den omsättningsskatt å rusdrycker som belöper på renat brännvin av lägst trettiofem och högst fyrtio volymprocents alkoholhalt.

22 §.

Till redskap som enligt 19 § 2 mom., 20 § 2 mom. eller 21 § 3 mom. är förbrutet räknas i bränneri varje för kokning, mäsberedning, jäsning, bränning eller förvaring av brännvin inrättat redskap eller för tillverkningen nyttjad maskin med tillbehör.

23 §.

Där någon utan anmälan som i 14 § 2 mom. sägs vid brännvinstillverkning använt majs, utländsk potatis, maniokarot eller andra stärkelsehaltiga utländska råämnen, erlägge han för allt det brännvin, som vid bränneriet tillverkats under den tid då tillverkning där pågick på grund av det driftsbevis som gällde när den olovliga användningen av nämnda råämnen ägde rum, en särskild avgift av 8 öre för varje liter, dock minst femhundra kronor.

24 §.

Den som vägrar att hålla handelsböcker eller tillhörande verifikationer tillgängliga för kontrollstyrelsen eller den styrelsen befullmäktigat eller för överkontrollör

eller vägrar kontrolltjänsteman eller den som äger anställa undersökning i avseende å förbrytelse mot denna förordning tillträde till rum eller byggnad där undersökning må ske

straffes med dagsböter, lägst fem.

25 §.

Uraktlåter tillverkare, bränneriföreståndare eller partihandelsbolag att ställa sig till efterrättelse i denna förordning eller i enlighet med densamma meddelad föreskrift, vare straffet, där ej särskilt ansvar är bestämt, dagsböter.

26 §.

1. Den som uppsåtligen förleder annan till förbrytelse varom i 19 § 1 mom. sägs eller vid utförande av sådan förbrytelse med råd eller dåd uppsåtligen hjälper så att gärningen därigenom sker straffes som vore han själv

gärningsman. Har någon före brottets utförande eller vid utförandet, dock i mindre mån än nyss är sagt, med råd eller dåd gärningen främjat, straffes efter ty som han prövas hava till brottet bidragit. Om någon utan att hava sådan del i brottet som nu sagts, sedan brottet timat, med vetskap därom gått den brottslige tillhanda genom att dölja vara som genom brottet framställt, straffes efter som brottet var till, dock mindre än om han själv varit gärningsman.

Den till vilken här ovan avsedd vara avyttrats vare ej förfallen till ansvar för delaktighet i gärningen enligt vad i första stycket sägs.

2. Bränneriföreståndare, så ock den som tillverkar eller saluhåller i 20 § 1 mom. avsedd apparat eller apparatdel, ansvarar för förbrytelse mot denna förordning som begås av hans hustru, barn, husfolk eller i arbetet antagen person, såsom vore förbrytelsen av honom själv begången, därest icke omständigheterna göra sannolikt att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja. Begagnar bränneriföreståndare ombud, ansvarare ombudet jämte föreståndaren och lika med denne för sådan förbrytelse.

3. Är förbrytelse som i 19 eller 20 § avses begången och skola i anledning därav redskap, råämnen, mäsik, brännvin eller förvaringskärl dömas förbrutna, eller fälles eljest tillverkare eller bränneriföreståndare till ansvar för förbrytelse med dylik påföljd, inträder påföljden även om den som begått förbrytelsen icke är godsets ägare.

27 §.

Tillverkare eller bränneriföreståndare som giver eller erbjuder något såsom gåva åt kontrolltjänsteman, vilken utövar tillsyn över bränneriet, böte från och med tjuo till och med tvåhundra kronor. Kontrolltjänsteman som mottager gåvan vare underkastad lika ansvar och miste därjämte befattningen. Gåvan tillfalle kronan.

28 §.

Den som har eller haft att taga befattning med kontroll enligt denna förordning vare förbjudet att röja tillverkares yrkeshemlighet, och må han ej heller, där det ej kan anses påkallat av tjänstens intresse, yppa tillverkares affärsförhållanden. Gör han detta och framgår ej av omständigheterna, att han erhållit kännedom om hemligheten eller affärsförhållandena å tid då han ej innehåft dylik befattning, straffes med dagsböter, ej under fem. Sker det för att göra skada eller begagnar han sig av sin kännedom till egen eller annans fördel, må till fängelse dömas.

Har i nu omförmälda hänseenden genom kontrolltjänstemans åtgörande skada uppkommit, vare han ock skyldig den till fullo gottgöra.

29 §.

Skulle någon vilken det åligger att hålla tillsyn å bränneri eller den vilken har till tjänsteåliggande att åtala förbrytelser mot denna förordning själv beträdas med förbrytelse varom i 19 § 1 mom. sägs eller med främjande av sådan förbrytelse eller av förbrytelse som omförmäles i 21 §, dömes till fängelse eller straffarbete från och med sex månader till och med två år.

30 §.

1. Allmän åklagare samt de personer vilka särskilt förordnas att vaka över denna förordnings efterlevnad åligger att åtala förbrytelser mot densamma.

2. I övrigt äger envar rättighet att för sådana förbrytelser anställa åtal, dock ej föräldrar och barn eller makar eller syskon mot varandra, ej heller annan skyldeman mot den hos vilken han njuter kost eller underhåll, ej fosterbarn mot fosterföräldrar och ej heller tjänare mot husbondefolk under den tid de äro i tjänsten.

31 §.

1. De i 30 § 1 mom. omförmälda åklagare äga taga i beslag egendom vilken skäligen kan antagas vara förverkad enligt denna förordning. Beslag skall, där så ske kan, göras i två vittnens närvaro. Innehavare av vad i beslag tages eller, om han är frånvarande, hans ombud på stället eller någon av hans husfolk skall tillsägas om beslaget.

2. Sker beslag i bränneri under den tid då tillverkningsrätt där gäller, må ej panna utbrytas eller någon del av tillverkningsredskapen borttagas eller tillverkningens fortsättande hindras innan första domstol i målet dömt redskapen förbruten, där ej vid tillverkningen begagnats redskap eller ledningsrör med dold öppning eller avledning, varigenom brännvin kunnat lönnligen uttagas, eller åverkan skett å kontrollapparaten.

3. Redskap som tages i beslag skall, till förekommande av dess utbyte mot annan, av beslagaren utmärkas med särskild stämpel, där ej redskapen vid beslaget fråntages ägaren, i vilket fall den skall sättas i allmänt förvar.

32 §.

Utöver vad i 28 kap. rättegångsbalken är stadgat om husrannsakan gälle om sådan förrättning för uppdragande av förbrytelse, som i denna förordning avses, eller eljest för eftersökande av egendom, som kan antagas enligt denna förordning vara förverkad, att i lägenhet, som avses i 28 kap. 3 § rättegångsbalken, husrannsakan må företagas även av polisman, då honom anbefalld tjänstgöring därtill föranleder, samt att till sådan lägenhet skola hänföras även bränneri med tillhörande lägenheter, magasin, upplagsbodar och uthus.

33 §.

Värdet av förverkad egendom tillfaller kronan.

Slutbestämmelser.

Denna förordning träder i kraft den 1 april 1954, då förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin skall upphöra att gälla; dock att sistnämnda förordning skall äga tillämpning även efter nämnda dag beträffande förhållanden, som hänföra sig till tiden dessförinnan.

Där i lag eller författning förekommer hänvisning till stadgande, som ersatts genom bestämmelse i denna förordning, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

F ö r s l a g
till
**förordning om ändrad lydelse av 1 § och 25 § 2 mom. förordningen
den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefri sprit.**

Härigenom förordnas, att 1 § och 25 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefri sprit¹ skola erhålla följande ändrade lydelse.

1 §.

Med skattefri sprit förstås i denna förordning dels sådan inom riket tillverkad sprit, varför frihet från omsättningsskatt å rusdrycker åtnjutes, dels från utrikes ort införd denaturerad sprit.

25 §.

2 mom. Den, som fälles till ansvar för förbrytelse, som i 1 mom. avses, skall tillika dömas skyldig att för den sprit, varmed han förfarit olovligt, utgiva den omsättningsskatt å rusdrycker, som belöper på renat brännvin av lägst trettiofem och högst fyrtio volymprocents alkoholhalt.

Denna förordning träder i kraft den 1 april 1954.

¹ Senaste lydelse av 25 § 2 mom., se 1919:380.

F ö r s l a g
till
**förordning om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. förordningen
den 1 juli 1918 (nr 564) angående vissa alkoholhaltiga
preparat m. m.**

Härigenom förordnas, att 12 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 564) angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m. skall erhålla följande ändrade lydelse.

12 §.

2 mom. Den, som fälles till ansvar enligt 11 § 1 mom., skall tillika dömas skyldig att för den sprit, som ingår i det alkoholhaltiga preparat, varmed han förfarit olovligt, utgiva den omsättningsskatt å rusdrycker, som belöper på renat brännvin av lägst trettiofem och högst fyrtio volymprocents alkoholhalt.

Denna förordning träder i kraft den 1 april 1954.

Förslag

till

lag om ändring i lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror.

Härigenom förordnas, dels att 16 § och 29 § 3 mom. lagen den 11 juni 1943 angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock att i nämnda lag skall närmast efter 17 § införas en ny paragraf, betecknad 17 a §, av nedan angiven lydelse.

16 §.

I varje tobaksvaras priskurantpris skall skatt ingå dels med ett belopp, vilket motsvarar nedanstående procent av priskurantpriset, dels ock med nedan angivna, i förhållande till varans myckenhet bestämda belopp, nämligen:

Varuslag	Vikt för 1 st. gram	För inom riket till- verkad vara			För till riket införd vara		
		Procent av pris- kurant- priset	Belopp för		Procent av pris- kurant- priset	Belopp för	
			1 st. öre	1 kg kr.		1 st. öre	1 kg kr.
Cigarrer grupp I	t. o. m. 5,0	35	4,3	—	35	12,4	—
» » II	över 5,0	35	5,6	—	35	15,6	—
Cigarrcigarretter.... » I	t. o. m. 1,7	35	4,0	—	35	6,6	—
» » II	över 1,7	35	6,0	—	35	9,5	—
Cigarretter » I	t. o. m. 0,75	40	2,5	—	40	3,5	—
» » II	över 0,75	40	4,3	—	40	5,65	—
Röktobak	—	40	—	24: 60	40	—	31: —
Tuggtobak	—	40	—	3: 70	40	—	7: —
Snus	—	40	—	3: 80	40	—	5: —

I skattehänseende utgöres skillnaden mellan cigarr och cigarrcigarrett därav, att den senare saknar spets samt i vikt uppgår till högst 3,3 gram.

17 a §.

Har försåld tobaksvara av monopolets utövare återtagits för förstöring eller nedsättning av fastställt priskurantpris eller har varan genom olycks-händelse gått förlorad under transport till eller förvaring hos återförsäljare, må den å varan belöpande skatten återbäras.

29 §.

3. På framställning av importör må monopolets utövare, när skäl därtill äro, medgiva nedsättning av fastställt priskurantpris å importerad vara och därvid bevilja återbäring av skatt med skillnaden mellan den för varan

¹ Senaste lydelse av 16 § se 1952:242.

erlagda skatten och den skatt, som skall utgå å det nedsatta priskurantpriset.

Importör må återbekomma erlagd skatt för importerad vara, vilken såsom obrukbar av monopolets utövare övertagits för förstöring.

Därest å — — — ordning förstöres.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1954.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 ja-
nuari 1954.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDEÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter *fråga om höjd beskattning av spritdrycker och tobaksvaror m. m.* samt anför därvid följande.

I. Inledning.

Med skrivelse den 5 november 1953 har *1952 års kommitté för indirekta skatter* framlagt förslag om viss höjning av skatterna på spritdrycker och tobaksvaror. I skrivelsen anför kommittén, att kommittén ännu icke i arbetet på sitt huvuduppdrag, avseende utredning om möjligheten och lämpligheten av en ökad indirekt beskattning, hunnit så långt, att kommittén vore beredd att framlägga sitt slutförslag under år 1953. Beslutade eller väntade statsutgifter komme emellertid, framhåller kommittén, att redan för budgetåret 1954/55 ställa stora krav på statskassan, vilket medförde att möjliga utvägar att täcka dessa utgifter borde undersökas. De av kommittén framlagda förslagen om höjning av sprit- och tobaksbeskattningen vore beräknade att medföra en sammanlagd inkomstökning av i runt tal 165 miljoner kronor (alternativt 180 miljoner kronor). Nu föreliggande beräkningar rörande budgetutfallet för nästa budgetår ger emellertid vid handen att behovet av ökade inkomster genom höjda skatter icke kommer att avse ett så stort belopp, som kommittén räknat med. Såsom jag uttalat i finansplanen till årets statsverksproposition erfordras det sålunda ett belopp av storleksordningen 100 miljoner kronor för att ernå en balanserad driftbudget för budgetåret 1954/55. Jag har även i statsverkspropositionen meddelat, att jag hade för avsikt att i särskild proposition framlägga förslag om de skattehöjningar på spritdrycker och tobaksvaror, som bleve erforderliga för att öka statsverkets inkomster med det angivna beloppet. Jag kommer nu att anmäla denna fråga.

I samband därmed anser jag mig jämväl böra upptaga till behandling vissa av de förslag, som framlagts av *överdirektör Sven Almgren* i en den 16 oktober 1953 dagtecknad promemoria. Almgren har haft mitt uppdrag att inom ramen för nu gällande skatteuttag verkställa en översyn av den inbördes avvägningen av beskattningen av spritdrycker, vin, maldrycker och läskedrycker. Vidare har det ankommit på utredningsmannen att undersöka, huruvida beskattningssystemet vore lämpligt anordnat, samt föreslå de tekniska omläggningar, som i sådant hänseende visade sig behöfliga. Då frågan om höjd spritbeskattning nu aktualiserats har det befunnits lämpligt att jämväl anmäla de av utredningsmannen föreslagna ändringarna i beskattningen av spritdrycker och vin. Däremot har jag icke för avsikt att nu till prövning upptaga de förslag, som beröra beskattningen av maldrycker och läskedrycker. Dessa senare förslag, vilka i vissa hänseenden har ett nära samband med de frågor, som behandlats av 1944 års nykterhetskommitté, torde böra prövas först i ett senare sammanhang.

Över skrivelsen från 1952 års kommitté för indirekta skatter har, efter remiss, *yttranden* avgivits av kontrollstyrelsen och aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet.

Över den av överdirektör Almgren utarbetade promemorian har, efter remiss, *yttranden* avgivits av ett flertal myndigheter och organisationer. De föreslagna ändringarna i beskattningen av spritdrycker och vin har därvid berörts i de *yttranden*, som avgivits av generaltullstyrelsen, kontrollstyrelsen, socialstyrelsen, aktiebolaget Vin- & spritcentralen, Sveriges centrala restaurangaktiebolag, Sveriges hotell- och restaurangförbund, Sveriges bränneriöfverförbund, systembolagens förtroendenämnd, aktiebolaget Svensk sprit och Sveriges blåbandsförbund.

Slutligen vill jag nämna, att jag i detta sammanhang även kommer att behandla en av *aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet* den 22 oktober 1953 gjord framställning om vissa smärre jämkningar i monopollagens bestämmelser om restitution av tobaksskatt.

II. Gällande bestämmelser angående beskattningen av spritdrycker, vin och tobak.

1. Spritdrycker.

Den nuvarande spritdrycksbeskattningen innefattar brännvinstillverkningsskatt samt omsättningsskatt och utskänkningsskatt å spritdrycker.¹

Brännvinstillverkningsskatten. Brännvinstillverkningsskatten är reglerad genom förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och be-

¹ Härvid bortses från de inkomster, som inlevereras till statsverket i form av vinstmedel från de ställiga bolagen inom alkoholhanteringen (spritcentralen, systembolagen och de allmänna restaurangbolagen) ävensom de direkta skatterna från denna hantering.

skattning av brännvin, som utom skattebestämmelser bland annat innefattar grunderna för kontrollen över tillverkningen ävensom bestämmelser om medgivna råämnen vid tillverkningen, om uttagandet av en särskild avgift till staten under tid då majs, utländsk potatis, maniokarot och andra väsentligen lika stärkelserika utländska ämnen användes för tillverkningen i bränneri, samt om kontrollkostnadernas bestridande. Förordningen innehåller även bestämmelser om straffansvar för bland annat olovlig brännvinstillverkning. Tillverkningskatt skall för närvarande erläggas med 65 öre per normalliter.

För importerade spritdrycker har tullsatserna, vilka har karaktär av finanstullar, avvägs under hänsyntagande till brännvinstillverkningskatten. Tullen för spritdrycker, sprit och absolut alkohol med undantag av arrak, rom, likör och sockerförsatta spritdrycker utgör 1 kr. för liter av 50 procent alkoholhalt vid $+ 15^{\circ}\text{C}$, om de införes på fat, och 2 kr. för liter om de införes på andra kärl, oavsett alkoholhalten. För arrak och rom, som införes på fat, är tullen 2,50 kr. för liter av 50 procent alkoholhalt vid $+ 15^{\circ}\text{C}$, och 2,65 kr. för liter, oavsett alkoholhalten, om de införes på andra kärl. Slutligen utgör tullen för likör, absint och andra spritdrycker, som försatts med socker eller annat främmande ämne, varigenom alkoholhalten oriktigt angives på spritprovare, 2,50 kr. för liter.

Omsättningsskatten å spritdrycker. Omsättningsskatten å spritdrycker infördes den 1 juli 1920 och är senast reglerad genom förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker.

Skattesatsen för omsättningsskatten utgjorde från och med den 1 juli 1920 25 procent av varans partihandelsvärde. År 1932 infördes en grundavgift av 60 öre för liter. Dessa skattesatser har sedermera ändrats vid ett flertal tillfällen. Sedan den 1 december 1950 utgår skatten med dels en grundavgift av 11 kr. per liter, dels en procentavgift beräknad med 80 procent av varans varuförsäljningsvärde (partipris).

Omsättningsskatten upptages vid systembolagens inköp av spritdryckerna i buteljerat skick och erlægges av bolagen i samband med dryckernas betalning till aktiebolaget Vin- & spritcentralen. Särskilda regler för skattens betalning gäller för de speciella undantagsfall, då bolagen inköper dryckerna annorledes än från spritcentralen.

Å sådana skattebelagda spritvaror — praktiskt taget nästan uteslutande 95-procentig s. k. exportsprit — vilka enligt kontrollstyrelsens särskilda medgivande får försälas för vetenskapliga och tekniska m. fl. ändamål, utgår omsättningsskatten sedan den 1 juli 1933 med allenast en grundavgift av 1,40 kr. per volymliter. Förbrukare av sådan sprit har att ställa sig till efterrättelse de kontrollföreskrifter, som kontrollstyrelsen meddelar. Det må anmärkas, att tillverkningskatt och omsättningsskatt icke utgår för sådan sprit — främst rödsprit, blåsprit och motorsprit — vilken inom hushåll, industri och hantverk m. fl. områden användes som brännsprit, för rengöring eller för tekniska ändamål, eller förbrukas för motorändamål, under förutsättning att spriten beträffande denaturering m. m. uppfyller de villkor, som

stadgas i förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefri sprit.

Utskänkningsskatten å spritdrycker. Utskänkningsskatten å spritdrycker tillkom i samband med införandet år 1920 av omsättningsskatten. Skattesatsen, som ursprungligen fastställdes till 2 kr. per liter, lika för alla slag av spritdrycker, har därefter varit föremål för flera ändringar, senast 1943, då skatten höjdes och fastställdes till, för renat egentligt brännvin av högst 40 procent alkoholhalt 4 kr., för annat egentligt brännvin 6 kr. och för övriga spritdrycker 8 kr. per liter. Utom av fiskaliska skäl motiverades skattehöjningen med att densamma vore ägnad att medföra en minskning av spritdryckskonsumtionen och därmed bidra till stävjande av den tendens till försämring av nykterhetstillståndet, som tydligt framträtt vid denna tid. Bestämmelserna om utskänkningsskatt innefattas i förenämnda förordning den 8 juni 1923 (nr 155). Skatten uttages av systembolaget vid rättighetsinnehavarens inköp hos bolaget av de för utskänkning avsedda spritdryckerna, varefter bolaget har att månadsvis inleverera skatten till statsverket.

2. Viner.

Vinbeskattningen utgöres för närvarande av omsättningsskatt och utskänkningsskatt. Bestämmelserna härom har meddelats i förordningen den 28 maj 1943 (nr 259) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å vin.

Omsättningsskatten å vin. Omsättningsskatten å vin utgår med dels en grundavgift, gällande endast inhemskt vin, och dels en procentavgift å alla viner. Grundavgiften, som är avsedd att motsvara tullbeskattningen å utländskt vin och närmast har samma karaktär som tillverkningskatten å brännvin, utgår sedan den 1 april 1952 med 50 öre för liter, om vinets alkoholhalt överstiger 14 volymprocent (starkvin) eller vinet är mousserande eller därmed jämförligt, men eljest med 20 öre. Procentavgiften, som infördes 1939, utgick ursprungligen med 50 procent av det belopp, som nämnda procentavgift oberäknad betingades vid systembolagens inköp av vinet i buteljerat skick. För starkvin skulle skatten dock utgå med visst minimibelopp, nämligen lägst 2 kr. för helbutelj och 1 kr. för halvbutelj samt 3 kr. för liter räknat i fall, då vinet tillhandahölls i buteljer av andra storlekar. Den 1 februari 1948 höjdes procentavgiften till 60 procent, varvid minimiskatten å starkvin höjdes till respektive 3 kr., 1,50 kr. och 4,50 kr. De särskilda skattesatserna å hel- och halvbutelj av starkvin borttogs den 1 april 1952, vilket innebar att minimiskatten genomgående skulle beräknas med 4,50 kr. för liter. För helbutelj starkvin om 70 cl, belagd med minimiskatt, innebar detta en höjning av procentavgiften från 3,00 till 3,15 kr. Det förtjänar anmärkas, att under det att procentavgiften i omsättningsskatten för spritdrycker 1950 höjdes från 60 procent till 80 procent, motsvarande procentavgift för vinerna lämnats orubbad vid 60 procent. Någon höjning av vinbeskattningen har alltså i princip icke vidtagits sedan år 1948.

Utskänkningsskatten å vin. I sammanhang med den skatteskärpning å rusdrycker, som dels av statsfinansiella skäl, dels såsom en åtgärd till förbättring av nykterhetstillståndet vidtogs genom beslut av 1943 års riksdag, infördes även en utskänkningsskatt å vin. Det framhölls därvid bland annat, att framför allt konsumtionen av starkvin hade undergått en märkad ökning. Med hänsyn härtill och då vinkonsumtionen finge anses vara av lyxkaraktär, borde vinbeskattningen skärpas samt givas formen av en särskild utskänkningsskatt. Beträffande storleken av denna skatt ansågs en rimlig avvägning av densamma ernås, om den uttogs med samma skattesats, som gällde för den särskilda omsättningsskatten å vin, d. v. s. till en början med 50 procent av systembolagens inköpspris, för starkvin dock lägst 3 kr. för liter, 2 kr. för helbutelj och 1 kr. för halvbutelj. Utskänkningsskatten å vin upptogs i samma ordning som utskänkningsskatten å spritdrycker. Genom beslut vid 1948 års riksdag höjdes procentavgiften från 50 procent till 60 procent av varans inköpspris. Därjämte gäller i fråga om starkvin analogt vad som tidigare anförts beträffande minimiskatt vid omsättningsskatten å vin även i fråga om utskänkningsskatten å samma vara.

3. Tobak.

Enligt 16 § lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror utgår tobaksskatten *dels* med viss procent av varans priskurantpris (värdeskatt) *dels ock* med visst efter varans myckenhet bestämt belopp (myckenhetsskatt). Sedan den 1 juli 1952 utgår värdeskatten med 40 procent på samtliga varuslag, inhemska såväl som importerade.

Gällande skattesatser framgår av följande sammanställning.

Varuslag	Vikt för 1 st. gram	För inom riket tillverkad vara			För till riket införd vara		
		Procent av pris- kurant- priset	Belopp för		Procent av pris- kurant- priset	Belopp för	
			1 st. öre	1 kg. kr.		1 st. öre	1 kg. kr.
Cigarrer grupp I.....	t. o. m. 5·0	40	4·8	—	40	13·0	—
» » II.....	över 5·0	40	6·0	—	40	16·0	—
Cigarrecigarretter grupp I....	t. o. m. 1·7	40	4·4	—	40	7·0	—
» » » II....	över 1·7	40	6·4	—	40	10·0	—
Cigarretter grupp I.....	t. o. m. 0·75	40	2·5	—	40	3·5	—
» » » II.....	över 0·75	40	4·04	—	40	5·3	—
Röktobak.....	—	40	—	24·60	40	—	31·—
Tuggtobak.....	—	40	—	3·70	40	—	7·—
Snus.....	—	40	—	3·80	40	—	5·—

III. Överdirektör Almgrens förslag angående ändrad skatteavvägning för spritdrycker och vin.

1. Sammanfattning av förslagen.

Spritdrycker. I avsikt att förenkla skattesystemet föreslår utredningsmannen, att tillverkningskatten å brännvin borttages. Som en konsekvens härav föreslås därjämte, att tullsatserna å importerade spritdrycker reduceras med ett mot tillverkningskatten svarande belopp. För att utjämna skatte- och tullbortfallet förordas, att mot tillverkningskatt och tull svarande höjning av omsättningsskatten å spritdrycker vidtages. Denna skatt skall enligt förslaget såsom för närvarande beräknas med dels en fast avgift per liter och dels en procentuell skatt men med den skillnaden att den procentuella skatten icke beräknas på partipriset utan i stället på utminuteringspriset, skatten inberäknad. Den procentuella skatten föreslås utgå med 40 procent för alla spritdrycker. Vidare framlägges som en väsentlig nyhet ett förslag att gradera den fasta avgiften med hänsyn till dryckernas alkoholhalt på så sätt, att avgiften skall utgå med 8 kr. per liter om alkoholhalten överskrider 43 procent, med 7 kr. per liter, om spritdryckernas alkoholhalt är lägst 35 och högst 43 volymprocent och med allenast 6 kr. per liter om alkoholhalten underskrider 35 procent. Med hänsyn till att den procentuella skatten föreslås beräknad jämväl på den fasta avgiften, innebär denna gradering en faktisk prishöjning på ca 1 kr. 75 öre per liter för spritdrycker med alkoholhalt över 43 procent (kron- och bordsbrännvin m. fl.) och en prissänkning med motsvarande belopp för spritdrycker med alkoholhalt lägre än 35 procent (vissa likörer, punsch etc.) i förhållande till det prisläge, som skulle råda, om skattedifferentiering efter alkoholhalten icke genomfördes.

Med de föreslagna skattesatserna erhålles förutom kompensation för tillverkningskatten och de minskade tullsatserna en överslagsvis beräknad merinkomst av 10 milj. kr. per år, vilken sammantaget är en följd av den tekniska omläggningen av omsättningsskatten och av nämnda gradering av skatten efter spritdryckernas alkoholhalt. Till jämförelse kan nämnas, att tillverkningskatten och hithörande andel av spritdryckstullen jämte omsättningsskatten för år 1952 tillförde statsverket en inkomst av 602 milj. kr.

Omsättningsskatten å spritdrycker för tekniska m. fl. ändamål skall enligt förslaget med hänsyn till tillverkningskattens borttagande höjas från 1 kr. 40 öre till 2 kr. 70 öre per liter, vilket allenast innebär en omräkning och icke avser prisändring.

Utskänkningskatten å spritdrycker föreslås skola utgå med 35 procent å utminuteringspriset, lika för alla spritdrycker. Utskänkningspriserna på de dyrare varuslagen skulle därigenom öka något, vilket dock avses komma att kompenseras genom prissänkningar på varor i billigare prislägen.

Vin. Grundavgiften å inhemskt vin, vilken med hänsyn till den numera obetydliga inhemska vintillverkningen torde sakna statsfinansiell betydelse, föreslås slopad.

Omsättningsskattens procentavgift avses för alla viner skola beräknas med dels 20 procent å utminuteringspriset och dels en fast avgift av 2 kr. 50 öre per liter starkvin och 1 kr. per liter lättvin. Nuvarande bestämmelse om minimiskatt å starkvin föreslås borttagen. Genom den tekniska omläggningen av beskattningen sker någon glidning uppåt beträffande starkviner i mellanprislägena och för de billigaste lättvinerna, samtidigt som prissänkningar kommer att inträda i andra fall.

Nu berörda förhållanden beräknas i fråga om starkvin medföra en merinkomst av ca 1 milj. kr. per år, medan däremot inkomsten av lätta viner väntas bli i stort sett oförändrad.

Utskänkningskatten å starkviner föreslås bli beräknad med 30 procent å utminuteringspriset, vilket komme att innebära en viss skattelindring, särskilt i fråga om de billigaste starkvinerna. Utskänkningskatten å lätta viner föreslås helt slopad. Dessa åtgärder beräknas tillsammans medföra ett inkomstbortfall av 3,5 milj. kr. I samband med lättnaderna i fråga om utskänkningskatten å vin förordas vidare, att restauratörernas frihet att själva bestämma utskänkingspriserna på vin upphäves och dessa priser på samma sätt som utskänkingspriserna på spritdrycker fastställles av kontrollstyrelsen efter enhetliga grunder. Genom dessa åtgärder beräknas utskänkingspriserna på vin kunna icke oväsentligt nedbringas.

2. Allmänna riktlinjer för avvägning av de olika skattesatserna.

Utredningsmannen erinrar till en början om att enligt de lämnade direktiven skulle slutresultatet av de förslag som framlades, i princip icke förändra ett ändrat totalt skatteuttag, och det vore därför ej anledning att i detta sammanhang närmare diskutera frågan, i vad mån man genom mycket höga priser på spritdrycker skulle kunna förbättra nykterhetstillståndet och vilket prisläge man därvid borde utgå från. Uppenbart vore dock att det även under den givna förutsättningen måste finnas vissa möjligheter att påverka efterfrågan på olika slag av alkoholdrycker. Hur efterfrågan komme att förändras som följd av en viss justering av skattesatserna kunde dock i allmänhet ej med bestämdhet förutsägas. Uppställde man t. ex. som mål att åstadkomma nedgång i konsumtionen av egentligt brännvin med 10 procent, torde man icke behöva tvivla på att detta läte sig göra, men det vore ej heller möjligt att på förhand ange, vilka fixerade skattesatser för olika slag av alkoholkonsumtion eller andra åtgärder man måste tillgripa för att nå exakt detta mål. Måhända kunde detta icke heller genomföras inom ramen för det nuvarande totala skatteutfallet. Fråga vore även, om icke det gällande beskattningssystemet vore alltför stelt för att kunna användas som ett mera fulländat alkoholpolitiskt instrument i nu angiven mening. Det vore här anledning att göra en jämförelse med förhållandena i Finland, där alkohol-

monopolet vore utrustat med vidsträckta befogenheter då det gällde bestämmande av priser å spritdrycker, vin och öl. Man hade i Finland möjlighet att allt efter behovet snabbt höja eller sänka priset på vissa varor, införa nya sorter eller borttaga andra ur handeln, m. a. o. att föra en smidig alkoholpolitik.

Förutsättningar torde emellertid saknas för en tillämpning av en sådan metod i Sverige, varför någon annan utväg icke erbjöde sig än att såsom hittills söka konstruera ett skattesystem som med beaktande av statsverkets behov av inkomster i möjligaste mån motverkade alkoholmissbruket.

Sistnämnda syfte kunde uppenbarligen tillgodoses endast på så sätt, att man sökte avväga beskattningen av skilda slag av alkoholdrycker med hänsyn till deras mer eller mindre framträdande skadeverkningar ur nykterhetssynpunkt. Några ansatser till mera enhetliga riktlinjer för en sådan avvägning hade hittills icke kommit till synes. Å andra sidan finge framhållas, att möjligheterna att ernå en fullt rationell inbördes skatteavvägning mera direkt baserad på dryckernas alkoholhalt vore mycket begränsade. Problemet torde nämligen knappast kunna lösas utifrån teoretiska överväganden, eftersom man icke kunde med någon säkerhet beräkna hur efterfrågan komme att reagera genom justeringar av skattesatserna med hänsyn till alkoholhalten. Det vore därför önskvärt om det försök till avvägning av skattesatserna som i det följande komme att föreslås icke låstes fast för någon längre tid utan i lämpligt sammanhang kunde göras till föremål för översyn och eventuellt ytterligare förbättras.

Den skattemetod, som ur nykterhetssynpunkt tedde sig mest ändamålsenlig, skulle teoretiskt sett vara att beskatta själva den skadeverkande alkoholen i drycken, exempelvis genom fastställande av en viss skatt efter alkoholhalten. Härigenom skulle man erhålla en eftersträvad enhetlig grund för all beskattning av alkoholdryckerna. Men åtskilliga invändningar kunde resas mot en dylik anordning. Härom anföres i promemorian följande.

Med den stora betydelse, som alkoholdryckerna ha såsom skattekölla för staten, skulle en beskattning uteslutande efter alkoholhalten knappast kunna accepteras, eftersom den icke innebär någon differentiering av skattebelastningen med hänsyn till dryckens pris, kvalitet och användningssätt. Vid en beskattning enbart efter alkoholhalt skulle den betydande skillnad i skatten, som nu framträder mellan dyrare och billigare varor, och som föreligger, om omsättningsskatten konstrueras såsom en värdeskatt, helt eller i det närmaste försvinna; i vissa fall skulle till och med den dyrare drycken kunna bli lindrigare beskattad än en billig vara. Dessutom är att ta hänsyn till att, enligt vad vetenskapliga undersökningar givit vid handen, en viss mängd alkohol i en alkoholsvagare dryck icke medför samma skadeverkningar som samma mängd alkohol i en dryck med större alkoholstyrka, vilket är ett starkt argument för att skatten icke bör göras direkt proportionell mot alkoholhalten. Man kan även konstatera, att drycker med högre alkoholkoncentrationer redan nu äro i stort sett hårdare beskattade än drycker med lägre alkoholkoncentrationer. Så t. ex. motsvarar den nuvarande skatten å renat brännvin å 40 procent 4,1 öre per gram ren alkohol, medan skatten för maltdryck av andra klassen (3,2 viktprocent) är endast 1,3 öre per gram ren alkohol. Det kan härav beräknas, att varje gram alkohol i brännvin är beskattat 3,1 gånger högre än varje gram alkohol i vanlig pilsner.

Vidare skulle själva beskattningsproceduren vid en beskattning enbart efter alkoholhalten medföra svårigheter av teknisk art. Dessa skulle framför allt uppkomma därav, att enligt vad erfarenheten givit vid handen alkoholhalten hos importerade spritdrycker icke är konstant, vilket medför, att skattebeloppet och därmed prissättningen för samma vara eller märke skulle behöva beräknas vid varje importtillfälle. I fråga om sådana härtappade spritdrycker, som innehålla importerad fatvara, utjämnas den angivna olägenheten därav, att Spritcentralen vid förskärningen åstadkommer en produkt med konstant alkoholhalt, men beträffande buteljimporterade spritdrycker är ojämnheten i alkoholhalten en normal företeelse. Det säger sig självt, att ett skattesystem, som medför här angivna konsekvenser, saknar praktiska förutsättningar att kunna tillämpas, eftersom det bland annat kan leda till, att ett systembolag eller en restaurang kan komma att saluföra samma vara och märke till olika priser.

Att under sådana förhållanden anordna en rusdrycksbeskattning med enbart alkoholhalten som grund torde få anses uteslutet. I stället framstår som den framkomliga vägen att såsom hittills tillämpa ett kombinerat system, enligt vilket särskilda beskattningsgrunder gälla för olika grupper av alkoholhaltiga drycker, men där man får söka finna en lämplig avvägning av skattebelastningen mellan dessa grupper även med hänsyn till alkoholhalten.

Därefter diskuteras i promemorian i vad mån en förskjutning av efterfrågan från starkare till svagare drycker kunde främjas genom en *d i f f e r e n t i e r a d* beskattning å spritdrycker. Enligt utredningsmannens uppfattning hade 1944 års nykterhetskommitté tydligen varit främmande för tanken att man genom att differentiera skatten på spritdrycker efter alkoholhalten skulle kunna åstadkomma någon nykterhetseffekt. Vid närmare granskning förefölle det dock, framhåller utredningsmannen, skäligen oegentligt att uttaga samma skatt för drycker som hölle ca 25 procent och drycker som hölle inemot 50 procent alkohol, och det måste även vara av betydelse ur nykterhetssynpunkt, att en förskjutning i efterfrågan från sorter med högre till sorter med lägre alkoholhalt om möjligt befrämjades. Detta gällde främst den ojämeförlligt största gruppen av konsumtionssprit, nämligen okryddat brännvin av olika alkoholstyrka, som varierade mellan 40 och 46 procent. Utredningsmannen hade i detta sammanhang icke funnit sig böra utgå från den lösningen av problemet, som skulle bestå däri att spritdryckernas alkoholstyrka genom statsmakternas åtgöranden begränsades t. ex. till 40 procent eller ännu lägre, då denna lösning icke förordats av nykterhetskommittén. Det återstode då att undersöka, huruvida det icke i praktiken vore möjligt att åstadkomma den åsyftade förskjutningen av konsumtionen till alkoholsvagare spritvaror genom anlåtande av utvägen att differentiera skatten efter spritdryckernas alkoholhalt.

Då enligt de lämnade direktiven de förslag, som skulle framläggas, ej avsåges skola föranleda ett ändrat totalt skatteuttag, syntes man böra utgå från att omsättningsskatten å de vanligast förekommande spritdryckssorterna lämnades i huvudsak oförändrad och att den önskvärda differentieringen åstadkommes genom höjning av omsättningsskatten å de alkoholstarkaste märkena och en motsvarande sänkning av omsättningsskatten å de alkohol-

svagare märkena. Skattechöjningen å de starkare sorterna toge närmast sikte på att få till stånd en prisskillnad mellan det 40-procentiga och det 46-procentiga okryddade brännvinet, som svarade mot skillnaden i alkoholhalt. En analog skattelättnad skulle å andra sidan komma de utpräglat alkoholsvaga spritdryckerna, t. ex. punsch och vissa likörer, tillgodo.

Beträffande vinbeskattningen framhåller utredningsmannen, att den omläggning av omsättningsskatten å vin, som han funnit sig böra förordna, vore betingad uteslutande av tekniska skäl. Däremot hade han ansett en viss lindring i utskänkningsskatten å vin icke vara oförenlig med strävandena att åstadkomma en förskjutning i efterfrågan från starkare till svagare drycker, utan att därigenom någon ökad risk för missbruk skulle uppkomma. Utskänkingspriserna på vin hade nämligen till följd av den jämförelsevis höga utskänkningsskatten i förening med den fria prissättningen kommit att ligga på en opropotionerligt hög nivå. Vinernas förmåga att inom utskänkningens på ett verksamt sätt kunna konkurrera med spritdryckerna hade därigenom reducerats avsevärt, vilket icke befrämjar strävandena att förbättra restaurangkulturen i vårt land. Då utskänkningsskatten på vin vore av jämförelsevis ringa betydelse ur statsfinansiell synpunkt, syntes i varje fall ett borttagande av utskänkningsskatten å lätta viner kunna komma i fråga. Utskänkningsskatten å starkviner torde däremot böra bibehållas i princip oförändrad, men borde möjligen sättas något lägre än motsvarande skatt å spritdrycker.

Till de åtgärder av mera skatteteknisk art, som borde ifrågakomma, hörde i främsta rummet att inarbeta brännvinstillverkningsskatten i omsättningsskatten för spritdrycker. Sistnämnda skatt borde alltså i fortsättningen ensam utgöra den statliga beskattningen av spritdrycker, kompletterad, då det gällde utskänkningens, med en utskänkningsskatt. Genom tillverkningsskattens avveckling uppstode vissa icke oväsentliga lättnader såväl för spritcentralen som kontrollstyrelsen. Därtill komme att kontrollen över brännvinstillverkningen, som givetvis alltjämt måste bibehållas till förhindrande av att det tillverkade brännvinet icke disponerades på otillåtet sätt, bleve i vissa avseenden förenklad. Brännvinstillverkningsskattens avveckling påkallade självfallet en genomgripande omarbetning av brännvinstillverkningsförordningen, som i fortsättningen allenast skulle ha till uppgift att reglera själva tillverkningen av brännvin och kontrollen däröver. Vidare finge erinras, att de nu gällande ansvarsbestämmelserna för olaga brännvinstillverkning vore innefattade i förordningen angående tillverkning och beskattning av brännvin. Dessa bestämmelser borde i detta sammanhang moderniseras och i varje fall erhålla förändrad innebörd beträffande den icke oväsentliga påföljden vid olaga brännvinstillverkning som avsåge skyldighet att gottgöra statsverket för genom det olovliga förfarandet undandragen tillverkningsskatt. En annan konsekvens av tillverkningsskattens bortfallande

vore att, eftersom tullsatserna å spritdrycker innefattade ett belopp motsvarande skattesatsen för tillverkningskatten, 65 öre per normalliter, spritdryckstillarna efter inarbetande av nämnda skattesats i den nya omsättningsskatten å spritdrycker borde reduceras med ett motsvarande belopp. I samband härmed syntes de jämförelsevis höga tullsatserna för rom och arak kunna nedsättas. Dessa tullsatser infördes nämligen på sin tid som ersättning för den särskilda punschskatten. Något skäl att bibehålla denna extrabeskattnings av punsch syntes icke vara för handen.

Beträffande den tekniska revisionen i övrigt anföres i promemorian.

Av praktiska skäl bör omsättningsskattens procentuella del icke längre beräknas å spritdryckernas och vinernas partihandelspris utan i stället baseras på utminuteringspriset, vilket pris är det enda som numera förekommer i Spritcentralens offerter. Hittills har det icke varit möjligt för allmänheten att bilda sig någon uppfattning om hur mycket av ett å utminuteringsstället erlagt belopp för inköp av rusdrycker som utgör betalning för själva varan, inkl. partihandels- och detaljhandelspålägg m. m., och huru mycket skatten till staten belöper sig till. Genom skattens beräkning å utminuteringspriset i den ordning som utvecklas i det följande blir detta möjligt.

Det nuvarande systemet med viss minimering av omsättningsskatten på starkvin synes icke ha varit en rationell anordning för att ernå önskvärd skatteskärpning å de billigaste starkvinerna i det att det förhindrat en skälig avvägning av beskattningen för viner i mellanprislägena. Denna minimering av omsättningsskatten synes därför böra avskaffas och ersättas med en lämpligt avvägd fast avgift, lika för alla slag av starkviner. Önskvärd likformighet skulle därigenom vinnas med omsättningsskatten för spritdrycker. För att ernå en lämplig avvägning mellan skatten på starkviner och skatten på lätta viner, bör även beträffande dessa sistnämnda en viss fast avgift per liter införas. Man kan då tillämpa samma procentuella skatt för båda dessa slag av viner, och skillnaden i skatt mellan ett svagvin och ett starkvin med samma partipris skulle således vara densamma i alla prislägen och betingad uteslutande av skillnaden i alkoholhalt, vilket skulle komma till uttryck i olika hög fast avgift.

Vidare synes den nuvarande utskänkningskatten å spritdrycker icke vara riktigt avvägd, varken med hänsyn till dryckernas alkoholhalt, pris eller betydelse ur nykterhetssynpunkt. Denna skatt bör därför såsom föreslås i det följande ersättas med en procentuell skatt, beräknad på utminuteringspriset, en anordning, som även kommer att underlätta systembolagens arbete med redovisningen av skatten.

3. Skattesatsernas avvägning.

A. Spritdrycker.

Omsättningsskatten å spritdrycker. År 1952 uppgick omsättningen av spritdrycker för konsumtionsändamål enligt kontrollstyrelsens statistik över systembolagens försäljning till 43,71 milj. liter. Därav såldes 37,86 milj. liter i utminuterings och 5,85 milj. liter till innehavarna av överlåtna utskänkningsstillstånd. Motsvarande omsättning i kronor, räknad i utminuterings- respektive utskänkningspriser, uppgick till 832,6 milj. kr. Därvid utgjorde

spritcentralens varuförsäljning 119,4 milj. kr. I detta belopp ingick tillverkningskatt å inhemsk vara med 21,8 milj. kr. och tull å importerade spritdrycker med ca 6,3 milj. kr. Summan av skatter och tull uppgick till 640,5 milj. kr. Medräknas icke utskänkningskatten, vilken utgår endast å de spritdrycker, som skall utskänkas, utgör summan av skatt och tull 604,5 milj. kr. Detta belopp motsvarar alltså statens andel oavsett försäljningsformen, d. v. s. den inkomst som uppkommit i och med att dryckerna försålts från spritcentralen till systembolagen.

I promemorian anföres därefter.

För att kunna bedöma skatteuttagets storlek bör man lämpligen utgå från det genomsnittliga utminuteringspriset å de drycker systembolagen inköpa. Dryckerna offereras numera av Spritcentralen till utminuteringspriser, å vilka systembolagen åtnjuta handelsmarginal med för närvarande 7,2 procent. Omsättningsskatten utgår för närvarande med dels en grundavgift av 11 kr. för liter, dels en procentavgift motsvarande 80 procent av Spritcentralens nettopris. Om man känner utminuteringspriset, kan man alltså lätt beräkna partipriset och vice versa. Nu utgjorde den behållna procentuella delen av omsättningsskatten å 1952 års försäljning 2,19 kr. för liter, vilket motsvarar ett varuförsäljningsvärde (partipris) av 2,74 kr. och ett utminuteringspris av 17,17 kr. — — —

För att förenkla skatteberäkningen bör som förut framhållits i första hand ett borttagande av tillverkningskatten kunna komma i fråga. Tillverkningskatten synes utan men för statsverket kunna ersättas av en i motsvarande mån förhöjd omsättningsskatt. För att de importerade spritdryckerna icke därigenom skola bli missgynnade, bör som förut nämnts samtidigt en motsvarande minskning av tullsatserna å spritdrycker övervägas.

Som en annan konsekvens av tillverkningskattens eventuella borttagande torde man få räkna med en höjning av omsättningsskatten å spritdrycker för tekniska m. fl. ändamål. Denna skatt, som för närvarande utgår med 1,40 kr. per liter, bör i så fall höjas till förslagsvis 2,70 kr. per liter.

Utredningsmannen påpekar, att ett borttagande av tillverkningskatten och en däremot svarande nedsättning av tullsatserna komme att medföra en ökad spännvidd mellan spritcentralens nettopris för de billigaste och de dyraste märkena. Partipriset för det dyraste cognacsmärket, som nu vore 15 gånger större än motsvarande pris för renat brännvin å 40 procent, komme efter nämnda reduktion att vara 21 gånger större. Om den totala omsättningsskatten å olika varor skulle beräknas med ungefär samma belopp som nu per liter räknat, måste sålunda nuvarande skattesatser ändras. Det vore nämligen ej tillfyllest att höja grundavgiften med ett belopp, som motsvarade tillverkningskatten och den däremot svarande tullen och låta procentavgiften utgå med oförändrat 80 procent å det sålunda reducerade partipriset.

Utredningsmannen illustrerar detta förhållande med följande kalkyl. Genomsnittsbeloppet för tillverkningskatt och motsvarande andel av tullen utgjorde 59 öre. Efter borttagande av detta belopp komme det genomsnittliga partipriset, som för närvarande vore 2,74 kr., alltså att minskas till 2,15 kr. I omsättningsskatt skulle således uttagas nuvarande genom-

snittliga omsättningsskatt, 13,19 kr. med tillägg av 0,59 kr. eller 13,78 kr. Om man ville bibehålla det nuvarande systemet med en grundavgift per liter plus en procentavgift beräknad på det reducerade partipriset, kunde nämnda skatteuttag erhållas genom att *antingen* bibehålla grundavgiften oförändrad vid 11 kr. för liter, i vilket fall procentavgiften måste höjas till 125 procent, *eller* genom att bibehålla procentavgiften oförändrad vid 80 procent, i vilket fall grundavgiften måste höjas till 12 kr. I första fallet skulle prisskillnaden mellan billigare och dyrare varuslag komma att ökas, i senare fallet att minskas.

Såsom framgår av den tidigare lämnade sammanfattningen föreslår utredningsmannen emellertid, att omsättningsskatten i fortsättningen skall beräknas å utminuteringspriset i stället för som nu å partipriset.

I promemorian anföres härom följande.

Vissa skäl tala dock för att lägga utminuteringspriset i stället för partipriset till grund för skatteberäkningen. Spritcentralen offererar nämligen som nämnts numera samtliga varor till utminuteringspriser, och dessa priser ligga redan nu till grund för beräkningen av systembolagens handelsmarginal. Handelsvinsterna å spritdrycker som utskänkas äro visserligen alltjämt baserade på partipriserna, men utskänkingspriserna kunna enklare avläsas i av kontrollstyrelsen fastställda tabeller, där utskänkingspriset anges för olika utminuteringspriser. Några kataloger över partipriserna publiceras numera icke. Baseras beräkningen av skatten på utminuteringspriset, kan alltså den ovan berörda fördelen vinnas, att var och en får möjlighet att beräkna hur mycket av priset för en vara som är skatt, något som för den icke initierade för närvarande är mycket svårt.

Härefter undersökes vilken fördelning av det erforderliga skatteuttaget, 13,78 kr., på procentuell skatt respektive fast avgift, som skulle komma att medföra de minsta avvikelserna från nu gällande priser å billigare och dyrare varuslag. Utredningsmannen stannar därvid för en procentuell skatt av 40 procent å utminuteringspriset 17,17 kr. eller sålunda 6,87 kr. samt en fast avgift av 6,91 kr. eller avrundat 7 kr. Detta alternativ, framhåller utredningsmannen, skulle innebära endast en obetydlig fördyring av det billigaste brännvinet och likaledes obetydliga prissänkningar å de dyraste varumärkena. Sistnämnda förhållande torde vara utan betydelse ur den totala efterfrågans synpunkt. Skulle man välja ett alternativ med lägre procentuttag och i gengäld en högre fast avgift, t. ex. 30 procent + 8,63 kr., minskades spännvidden mellan billigare och dyrare varuslag än mera. Valde man å andra sidan ett alternativ med högre procentuttag och lägre fast avgift, t. ex. 50 procent + 5,22 kr., ökades å andra sidan denna spännvidd. En renodlad procentuell skatt, beräknad på utminuteringspriset, skulle behöva uppgå till 80,4 procent av detta. Man skulle därigenom komma fram till ett literpris av endast 10 kr. för det billigaste brännvinet men icke mindre än 216 kr. för den dyraste cognacen.

Utredningsmannen framhåller vidare, att det — främst ur nykterhetspolitisk synpunkt — ansetts motiverat att införa och bibehålla en jämfö-

relsevis hög fast avgift sådan som den nuvarande. Man betraktade därvid denna avgift som en skatt på mängden ren alkohol. Detta syfte hade dock motverkats av att alkoholhalten hos olika spritdrycker vore tämligen starkt varierande. Som exempel framhålles att prisskillnaden mellan 40-procentigt och 46-procentigt okryddat brännvin med såväl 40- som 45-procentig skatt (å utminuteringspriset) bleve något mindre än med nuvarande skattesatser. Denna differens vore dock redan nu för liten med hänsyn till att det alkoholstarkare brännvinet innehöll 15 procent mer ren alkohol än det alkoholsvagare. Den som köpte brännvin endast i berusningssyfte hade alltså redan ur prissynpunkt anledning att föredra den starkare drycken, ett förhållande som icke vore tillfredsställande ur nykterhetspolitisk synpunkt. Man syntes vidare kunna ifrågasätta riktigheten av att de mera alkoholsvaga sorterna, såsom punsch och vissa likörer, drabbades av samma skatt per liter räknat som det egentliga brännvinet.

I anslutning till det anförda föreslås i promemorian införande av en graderad fast avgift för liter. Utredningsmannen uttalar beträffande denna fråga.

En med hänsyn till alkoholhalten lämplig prisdifferentiering mellan olika spritdrycker synes endast kunna åstadkommas genom en gradering av den fasta avgiften för liter. Att låta denna avgift utgå i direkt proportion till alkoholhalten hos de olika slagen av spritdrycker torde dock som tidigare framhållits medföra alltför stora svårigheter med hänsyn till den erforderliga skattekontrollen. Man synes däremot kunna uppnå det avsedda syftet genom att bestämma ett högre resp. ett lägre belopp för den fasta avgiften, när alkoholhalten över- resp. understiger vissa gränser. Vad då först beträffar den övre gränsen för höjningen av den fasta avgiften, kan huvudsyftet med höjningen, nämligen att extrabeskatta det renade 46-procentiga brännvinet, uppnås om man sätter gränsen vid 45 procent. För att erhålla nämnvärd effekt ur nykterhetssynpunkt synes dock gränsen böra sättas något lägre, förslagsvis vid 43 procent.

Spritdrycker med högre alkoholhalt än 43 volymprocent skulle alltså beskattas något högre än spritdrycker i allmänhet. Det måste därvid förutsättas, att spritcentralen icke kommer att, fränsett akvaviterna, tillhandahålla renat brännvin av just denna alkoholhalt utan som hittills låter allmänheten välja mellan 40- och 46-procentigt renat brännvin. Skulle gränsen för den högre skattesatsen sättas lägre än vid 43 procent, skulle däremot skattehöjningen komma att drabba så många varuslag och märken, att de nuvarande prisrelationerna mera avsevärt rubbades. Det kan nämnas, att flertalet cognacs- och whiskymärken hålla mellan 42 och 43 procent alkohol.

Vad därefter beträffar den gräns för alkoholhalten, där en sänkning av omsättningsskatten skall kunna komma i fråga, synes denna böra sättas väsentligt lägre än vid de 40 procent, som utgöra den undre gränsen för alkoholhalten hos de för närvarande inom riket tillverkade och försålda brännvins-sorterna. Sätter man därför denna gräns vid 35 procent, skapas förutsättningar för att genom ett alkoholsvagt brännvin verksamt konkurrera med de nuvarande brännvins-sorterna och därigenom minska den totala alkoholkonsumtionen och alkoholskadorna. De spritdrycker, som därigenom skulle komma i åtnjutande av skattelindring, vore dels punschen, som håller 26 volymprocent alkohol, dels ett stort antal svenska och utländska likörer.

I enlighet med det anförda synes följande gradering av den fasta avgiften kunna komma i fråga:

Alkoholhalt i volymprocent	Fast avgift för liter
över 43	8 kr.
35—43	7 kr.
under 35	6 kr.

Den väsentliga vinsten med denna reform vore att man fick en rimlig prisskillnad mellan 40- och 46-procentigt okryddat brännvin. Priset för en liter 46-procentigt okryddat brännvin ligger för närvarande 5,2 procent högre än priset för exempelvis en liter 40-procentigt okryddat brännvin. Med en konstant fast avgift av 7 kr. uppgår skillnaden till endast 4,0 procent men genom den här ifrågasatta graderingen av den fasta avgiften skulle prisskillnaden komma att uppgå till 16,1 procent, varigenom skillnaden i alkoholhalt bleve fullt kompenserad.

Utredningsmannen framhåller vidare, att en beräkning av hur en sådan gradering av den fasta avgiften skulle komma att påverka det totala skatteutfallet vore synnerligen vanskelig, då man icke visste i vilken utsträckning de därigenom uppkommande prisändringarna komme att påverka efterfrågan. Under det senaste år, då kronbrännvin kunde tillhandahållas i full utsträckning, nämligen år 1950, såldes ej mindre än 15,6 milj. liter spritdrycker med en alkoholhalt överstigande 43 procent, varav 11,7 milj. liter 46-procentigt okryddat brännvin. Enligt den gjorda skattealkylen skulle vid den ifrågasatta graderingen av den fasta avgiften skatten för en liter brännvin av detta slag öka med 1,74 kr. Förutsatt att denna skattehöjning icke skulle påverka efterfrågan, skulle alltså den totala skattebehållningen härigenom komma att öka med icke mindre än $1,74 \cdot 15,6 = 27,14$ milj. kr., varav 20,36 milj. kr. på kron- eller bordsbrännvin och 6,78 milj. kr. på Skåne akvavit m. fl. märken. Vad sistnämnda grupp av spritdrycker beträffade, torde man emellertid icke böra räkna med någon ökning av skatteinkomsten, eftersom efterfrågan antagligen komme att söka sig över till liknande alkoholsvagare märken. Man finge beträffande dessa märken även räkna med att en sänkning av alkoholhalten kunde komma att genomföras. Det kunde även förutses, att efterfrågan på det 46-procentiga okryddade brännvinet till följd av sagda prishöjning kunde komma att nedgå avsevärt till förmån för motsvarande 40-procentiga brännvin.

Den minskning av skatteutfallet, som kunde väntas uppkomma genom skattelättnaden för de alkoholsvagare sorterna, behövde, fortsätter utredningsmannen, icke ingiva några betänkligheter med hänsyn till den merinkomst, som kunde väntas uppkomma genom skattehöjningen å de alkoholstarkare sorterna.

I avsaknad av närmare hållpunkter rörande efterfrågans förändringar till följd av de sålunda ändrade skattesatserna, vilka förändringar sannolikt komme att föranleda vissa ändringar i några av de saluförda drycker- nas alkoholhalt, syntes enligt utredningsmannens uppfattning den totala merinkomsten av omsättningsskatten genom denna skattedifferentiering icke

böra beräknas till högre belopp än 5 milj. kr. per år. Denna merinkomst skulle givetvis bortfalla, om slatsmakterna i samband med den förestående revisionen av nykterhetslagstiftningen skulle besluta sig för att realisera den av nykterhetskommittén framförda tanken på en begränsning av alkoholstyrkan till högst 40 procent i sådana spritdrycksmärken, som ägnar sig för konsumtion av stora konsumentgrupper.

Oavsett huruvida en gradering av den fasta avgiften skulle visa sig genomförbar föreslås i promemorian en skattelättnad beträffande punsch. Denna vara betingade för närvarande ett högre pris per liter än samtliga inhemska akvaviter och härtappad eau-de-vie, oaktat alkoholhalten allena utgjorde 26 volymprocent för punschen mot 40 å 43 volymprocent för de övriga varuslagen.

Utskänkningskatten å spritdrycker. Utskänkningskatten inbringade under år 1952 36,02 milj. kr. Den genomsnittliga skattebehållningen per liter utgjorde 6,15 kr.

Utredningsmannen anför, att fixerandet av de nuvarande skattesatserna till jämna krontal närmast torde ha förestavats av praktiska skäl. Uppenbart vore, att skattesatserna endast i ringa mån anpassade skatten efter varans kvalitet och pris. Den år 1943 företagna skattehöjningen hade skett icke endast av statsfinansiella skäl utan även emedan man hoppades kunna motverka fylleriet, vilket fått ökad omfattning under de första krigsåren. Sedan ifrågavarande skatt införts, inträffade även tillfälligt en viss minskning inom utskänkningskatten, samtidigt som antalet fylleriförseelser gick tillbaka. Därefter hade emellertid sambandet mellan utskänkning och fylleri varit föga markerat. Möjligheterna att via utskänkningskatten å spritdrycker påverka nykterhetstillståndet torde enligt utredningsmannens uppfattning därför icke vara stora. Ej heller som ett nykterhetspolitiskt instrument kunde skatten sägas vara ändamålsenligt utformad. Den vore nämligen betydligt lägre för det renade 40-procentiga brännvinet än för andra spritdrycker i närliggande prislägen. Förstnämnda varuslag efterfrågades i ojämförligt större utsträckning än övriga varuslag. Detta gällde icke minst folkrestaurangerna (restauranger av III klass). Vore ifrågavarande skatt avsedd att ha en nykterhetsfrämjande effekt, borde den därför icke utgå med ett väsentligt lägre belopp å renat brännvin å 40 procent än å andra spritdrycker, som i fråga om alkoholhalt och utminuteringspris endast betydligt skilde sig från det billigaste brännvinet.

Även ur statsfinansiell synpunkt syntes det föga rationellt att låta denna skatt utgå i form av en ren literskatt för samtliga spritdrycker. De dyrare, buteljimporterade märkena borde kunna tåla en betydligt högre skatt per liter än t. ex. den härtappade eau-de-vien, som i prishänseende föga skilde sig från de vanligaste sorterna av inhemskt brännvin.

Utredningsmannen finner nu anförda omständigheter tala för att utskänkningskatten å spritdrycker, oavsett om den ansåges bära bibehållas i ungefär nuvarande omfattning eller ej, borde utgå i form av en procentuell skatt, beräknad å utminuteringspriset. Det nuvarande utfallet av den-

na skatt motsvarande 34,3 procent av det genomsnittliga utminuteringspriset. Genom att ta ut 35 procent av utminuteringspriset skulle man alltså kunna erhålla ungefär samma skatteinkomst som för närvarande.

Utredningsmannen framhåller, att det dock först måste undersökas, hur en sådan omläggning skulle komma att påverka priserna å olika varumärken samt restauratörernas vinster å utskänknigen. I promemorian yttras härom följande.

Man har därvid att skilja mellan å ena sidan de spritdrycker, för vilka utskänkingspriset i varje särskilt fall fastställes av kontrollstyrelsen, och övriga spritdrycker, för vilka utskänkingspriset fastställes i enlighet med vissa av kontrollstyrelsen fastställda generella regler. Förstnämnda grupp omfattar enligt dessa regler egentligt brännvin med ett partipris ej överstigande 3 kr. för liter, enklare slag av eau-de-vie, som förskurits och tapats inom riket, samt punsch.

Enligt nämnda prisregler, som gälla för alla andra slag av spritdrycker än de nyss nämnda, skall handelsmarginalen å utskänknigen, uträknad i förhållande till partipriset, utgöra högst 220 procent i första klassen, högst 170 procent i andra klassen och högst 100 procent i tredje klassen. Vad denna klassindelning beträffar gäller enligt av kontrollstyrelsen meddelade föreskrifter att systembolag skall för bestämmande av utskänkingspris indela utskänkingsställena inom bolagets detaljhandelsområde i högst tre klasser med ledning av de olika ställenas beskaffenhet och allmänna karaktär, såsom inredning och utstyrel, serveringssätt, förekomsten av musik samt kundkretsens sammansättning. De ställen, som härvid prövas berättigade till högsta utskänkingspris, hänföres till första klassen, de ställen, vilkas beskaffenhet icke synes motivera lika höga utskänkingspris, hänföres till andra klassen samt de ställen, vilka äro att beteckna såsom folkrestauranger, hänföres till tredje klassen.

Även med överskridande av förutnämnda procentsatser må emellertid handelsmarginalen för glas om 2 1/2 cl utgöra lägst 20 öre i första klassen, 15 öre i andra klassen och 10 öre i tredje klassen. Handelsmarginalen för glas om 2 1/2 cl är vidare maximerad till 1 kr. i första klassen, 75 öre i andra klassen och 50 öre i tredje klassen. Avrundning får dock i förekommande fall göras uppåt till närmaste med 5 delbara öretal.

För de spritdrycker, vilka i varje särskilt fall prissättas av kontrollstyrelsen, gälla inga sådana relationer. Å dessa slag av spritdrycker äro handelsmarginalerna för närvarande jämförelsevis stora.

Skall nu utskänkningskatten å spritdrycker beräknas efter ändrade grunder, komme ett bibehållande av de nuvarande utskänkingspriserna att innebära, att handelsmarginalerna å de olika varuslagen ändrades. Beträffande dyrare märken, för vilka 35 procent å utminuteringspriset skulle ge mer än 8 kr. per liter i skatt, torde det dock bli nödvändigt att höja utskänkingspriserna i motsvarande mån, på så sätt att handelsvinsterna i stort sett icke ändrades. Höjd handelsmarginal å vissa varor skulle alltså komma att motsvaras av minskad handelsmarginal å andra varor. Även beträffande de billigare märkena, som prissättas av kontrollstyrelsen, skulle vissa jämkningar av utskänkingspriset kunna komma i fråga. Højningen av utskänkningskatten å okryddat brännvin å 40 procent från 4,00 till 5,36 kr. per liter kan eventuellt komma att medföra en højning av utskänkingspriset med 2 kr. per liter, åtminstone å utskänkingsställena av tredje klassen, där handelsmarginalen eljest skulle komma att nedgå till ett oproportionerligt lågt belopp. Det må framhållas, att det här rör sig om relativt stora kvantiteter,

ca 1,5 milj. liter per år. Å andra sidan skulle en minskning av utskänkningsskatten å eau-de-vie ordinaire från 8,00 till 5,69 kr. tydligen möjliggöra en sänkning av utskänkningenspriset med 2 kr. per liter. Då emellertid utskänkningenspriset för detta märke knappast torde kunna sättas lägre än utskänkningenspriset för de vanliga akvaviterna och Kron- eller Bordsbrännvinet, kan denna prissänkning genomföras endast i fråga om utskänkning å första och andra klassen. Motsvarande gäller tvåstjärnig eau-de-vie. De prissänkningar, som skulle kunna komma i fråga, gälla alltså endast utskänkningen å första klass, men dessa prissänkningar motverkas av prishöjningar å de dyrare varorna, vilka efterfrågas nästan uteslutande å restauranger av första klassen.

Efter dessa prisändringar skulle prisskillnaden mellan första och tredje klasserna i fråga om de billigare märkena stanna vid 2 kr. per liter. Utskänkningenspriset för glas om 5 cl renat brännvin skulle uppgå till 1,40 kr. å första och andra klassen samt 1,30 kr. å tredje klassen. Motsvarande pris för de vanliga akvaviterna samt Kron- och Bordsbrännvin ävensom det enklaste slaget av eau-de-vie skulle komma att uppgå till 1,50 kr. å första och andra klassen och 1,40 kr. å tredje klassen. Dyrare varuslag efterfrågas i endast obetydlig utsträckning å utskänkningensställen av tredje klassen. Det må här anmärkas, att efter ett eventuellt införande av en med hänsyn till alkoholhalten graderad omsättningsskatt å spritdrycker får man räkna med att utskänkningenspriset för Kron- och Bordsbrännvin kommer att höjas med 2 kr. per liter. Å andra sidan torde samtidigt utskänkningenspriset på punsch komma att sänkas något.

Utredningsmannen kommer till det resultatet, att införandet av en rent procentuell utskänkningsskatt icke syntes behöva möta några andra betänkligheter än dem som hänförde sig till restauratörernas bruttovinst å utskänkningen. Genom den successiva nedskrivningen av vinstkvantiteterna hade man nu kommit därtill, att de enskilda restauratörerna i genomsnitt icke finge tillgodogöra sig vinst på mer än ca 20 procent av sin totala försäljning av spritdrycker. Å denna del av försäljningen finge de tillgodoräkna sig 75 procent av handelsmarginalen. Å den övriga delen av försäljningen erhöill de endast s. k. spillmänsersättning beräknad till 2 procent av utskänkningenspriset. Restauratörerna hade därför vinnlagt sig om att använda den krympande vinstkvantiteten i första hand för inköp av de dyrare, mera vinstgivande varuslagen. Om nu skärpningen av utskänkningsskatten i fråga om de dyrare varuslagen komme att medföra en förskjutning i efterfrågan från dyrare till billigare märken, komme restauratörernas vinstmöjligheter att ytterligare beskåras. Kompensation för denna minskning syntes dock i viss mån kunna ernås genom reducering eller, såsom komme att föreslås i det följande, slopande av utskänkningsskatten å lätta viner, vilket kunde utgöra underlag för en omsättningsökning av vin.

B. V i n e r.

Omsättningsskatten å vin. I promemorian meddelas till en början vissa statistiska uppgifter angående vinförsäljningen. Av det redovisade materialet må här återgivas följande. År 1952 uppgick omsättningen av vin för konsumtionsändamål till 11,01 milj. liter. Därav såldes 9,71 milj. liter i ut-

minuterings- och 1,30 milj. liter till innehavare av överlåtna utskänknings-tillstånd. Motsvarande omsättning i kronor, räknad i utminuterings- resp. utskänkningspriser, uppgick till 127,41 milj. kr., varav 94,23 milj. kr. i utminuterings- och 33,18 milj. kr. i utskänknings- . Av den totala omsättningen i liter räknat belöpte 6,88 milj. liter eller 62,5 procent på starkviner, 35,9 procent på svaga viner och 1,6 procent på mousserande viner.

I spritcentralens varuförsäljningsvärde, 52,98 milj. kr., ingick tull å importerade viner med 7,65 milj. kr. Dryckernas självkostnadspris, exklusive tull men med inräknande av spritcentralens vinstpålägg, stannade alltså vid 45,33 milj. kr. Summan av skatter och tull uppgick till 55,35 milj. kr. Medräknades icke utskänknings-skatten, vilken utgick endast å de viner, som inköptes av restauratörerna, stannade summan av omsättnings-skatt och tull vid 50,14 milj. kr. Detta belopp motsvarade alltså statens andel oavsett försäljningsformen, d. v. s. den inkomst som uppkommit i och med att dryckerna försåls från spritcentralen till systembolagen.

Den genomsnittliga behållningen av procentavgiften för starkvin utgjorde under perioden 1 april 1952—31 mars 1953 4,60 kr. per liter. Vidare har systembolagens handelsmarginal å viner sedan den 1 april 1952 utgått med 13 procent av utminuteringspriset.

Procentavgiften å starkviner motsvarade 41,4 procent av utminuteringspriset, medan samma procenttal för lätta viner uppgick till endast 32,6. I förhållande till partipriset — grundavgiften å inhemskt vin inberäknad — utgör procentavgiften 90,7 respektive 60 procent.

Utredningsmannen påpekar därefter att det nu gällande systemet med en minimiskatt per liter för starkvin innebure, att för starkvin och annat vin vid samma partipris skillnaden i skatt vore mycket stor i fråga om de billigaste märkena och att denna skillnad successivt minskades, när partipriset närmade sig 7,50 kr. per liter, varefter skatten utginge med samma belopp för båda slagen av viner, nämligen 60 procent å partipriset.

Fastställandet år 1939 av en särskild minimiskatt å starkviner motive-rades — framhåller utredningsmannen — med att man i samband med den planerade skattehöjningen å spritdrycker ville motverka, att efterfrågan skulle söka sig över från spritdrycker till starkvin. Man hade nämligen funnit, att de billigare starkvinerna på vissa håll vore ganska eftersökta som ett billigt berusningsmedel. Starkvinernas särställning markerades även av att man vid utskänkningen likställt dessa viner med spritdrycker i så måtto, att restauratörvinsten å dessa viner gjorts till föremål för successiv nedskrivning genom vinstkvantitetssystemet eller motsvarande anordning.

Beträffande *starkvinerna* föreslår utredningsmannen en genomgående högre beskattning än beträffande lätta viner, detta emedan de starka vinerna ur nykterhetssynpunkt måste anses inta en mellanställning mellan å ena sidan spritdryckerna och å andra sidan de lätta vinerna.

Utredningsmannen framhåller, att det av praktiska skäl vore önskvärt att för starkvinernas del ernå en skattesats, varigenom skatten ökade likformigt med stigande partipris. Man skulle därigenom komma ifrån att i varje sär-

skilt fall fråga sig, huruvida minimiskatt skulle beräknas eller icke. Vidare kunde skatten för ett visst varuparti lätt beräknas med utgångspunkt från det totala krontalet eller litertalet eller bådadera.

Emedan skatten på starkvin till följd av den jämförelsevis höga alkoholhalten — de vanligast förekommande starkvinerna innehöle i allmänhet 18—20 volymprocent alkohol — borde stå i en rimlig relation till skatten på spritdrycker, finner utredningsmannen att starkvinsskatten bör fastställas efter enahanda grunder, d. v. s. med en kombinerad liter- och värdeskatt, där värdeskatten beräknas med viss procent på utminuteringspriset, inklusive literskatten.

För konstruktion av den nya skattesatsen å starkviner utgår utredningsmannen liksom beträffande spritdryckerna från det genomsnittliga utminuteringspriset å de drycker systembolagen inköper. Den procentuella delen av skatten föreslås även här beräknad å utminuteringspriset i stället för å partipriset.

Med utgångspunkt från ett genomsnittligt utminuteringspris av 11,11 kr. per liter kan det nuvarande skatteuttaget, 4,60 kr. per liter, erhållas enligt något av följande alternativ.

Procentuell skatt	Fast avgift
10 % å 11,11 kr. = 1,11 kr.	3,49 kr.
20 % » 11,11 » = 2,22 »	2,38 «
30 % » 11,11 » = 3,33 »	1,27 »
40 % » 11,11 » = 4,44 »	0,16 »

Utredningsmannen framhåller, att vilken av dessa olika skattesatser man än valde, komme resultatet att bli en viss prissänkning för de billigaste märkena jämfört med nu gällande priser. Ju mer man toge ut i form av procentuell skatt och ju mindre skattebelastningen skedde i form av fast avgift per liter, desto mer ökade spännvidden mellan billigaste och dyraste märke. Stannade man å andra sidan för en jämförelsevis hög fast avgift och en däremot svarande låg procentuell skatt, sammanpressades spännvidden i prisskalan på så sätt, att priserna på de billigaste och medeldyra märkena ändrades endast obetydligt medan däremot de dyraste märkena bleve väsentligt billigare.

Efter dessa överväganden föreslår utredningsmannen, att procentsatsen för *starkviner* sättes till 20 procent och den fasta avgiften till 2,50 kr. per liter. Beträffande skattesatsernas avvägning framhålles i promemorian följande.

Med hänsyn till att den procentuella skatten i fråga om spritdrycker antagits böra utgå med 40 procent å utminuteringspriset, synes det icke lämpligt att fastställa motsvarande procentsats i fråga om starkvin till mindre än 20 procent. För att priset på det billigaste starkvinet icke skall bli lägre än vad det nu är, skulle det därvid bli nödvändigt att höja den mot denna procentsats svarande fasta avgiften, ovan angiven till 2,38 kr. för liter, till 3 kr. för liter. Med hänsyn till att de 20 procenten beräknas å utminuteringspriset, således även å den fasta avgiften och systembolagens handelsmargi-

nal, kan det beräknas, att en fast avgift av 3 kr. per liter i realiteten ger en minimiskatt av 4,49 kr. eller i det allra närmaste lika mycket som det nuvarande minimibeloppet, 4,50 kr. per liter. En fast avgift av 3 kr. synes visserligen icke oskäligen med hänsyn till att motsvarande avgift för spritdrycker, vilka i genomsnitt ha mer än dubbelt så hög alkoholhalt, beräknats till 7 kr. för liter. För undvikande av alltför stora prishöjningar i mellanprisläget torde emellertid vara lämpligt att stanna vid en fast avgift av 2,50 kr. per liter, varigenom den genomsnittliga skatthöjningen begränsas till 15 öre per liter. Skattens teoretiska minimibelopp blir då 3,25 kr. per liter och skatten å det billigaste starkvinet 3,94 kr. per liter.

Vidare framhålles, att genomsnittspriset enligt den ovan gjorda beräkningen skulle komma att öka från 11,11 kr. till 11,30 kr. per liter räknat och den behållna skatten (exkl. grundavgiften å inhemskt vin) från 4,60 till 4,75 kr. per liter. Räknat på 1952 års omsättning komme detta att innebära en merinkomst för statsverket av ca 1 milj. kr.

Eftersom sålunda en viss mindre skärpning av starkvinsbeskattningen som helhet betraktad komme att inträda som följd av skattesystemets omläggning, kunde erinras om, att vinkonsumtionen under senare tid icke pålagts ökad beskattning i tillnärmelsevis samma proportion som spritdryckerna. Sålunda hade vinerna helt och hållet undantagits från den skatteskarpnings, som år 1950 vidtogs å övriga rusdrycker samt å malt- och läskedrycker. Att så skedde var beroende på att man därigenom ville främja övergången från starkare till svagare rusdrycker. Det kunde vidare framdeles komma i fråga att bereda statsverket ytterligare inkomst genom skärpning av beskattningen å rusdryckskonsumtionen. Därvid borde intresset ur det allmännas synpunkt att om möjligt driva över rusdryckskonsumtionen å de alkoholsvagare dryckerna alltjämt beaktas, genom att vinkonsumtionen om möjligt undantogs vid en dylik skatteskarpnings eller pålades allenast en mindre skatthöjning. Vid sådant förhållande syntes den glidning uppåt i fråga om skatteuttaget å starkvinerna, som nu skulle komma att inträda vid omläggningen av skattesystemet, icke behöva möta betänkligheter.

I fråga om *lättvinerna* utgår utredningsmannen från ett genomsnittligt utminuteringspris av 8,15 kr. Skatten, i genomsnitt 2,66 kr. per liter, föreslås uttagen genom dels en procentuell skatt om 20 procent, dels en fast avgift av 1 kr. Av motiveringen för förslaget må här återgivas följande.

Eftersom den nuvarande skatten utgår som en rent procentuell skatt, skulle man självfallet ernå en fullständig anpassning till nuvarande priser genom att icke pålägga någon fast avgift utan beräkna skatten uteslutande med viss procent å utminuteringspriset, vilket i detta fall skulle innebära 32,6 procent. Med hänsyn till de dyrare varuslagen synes det dock ej rimligt att ta ut en högre procentuell skatt å lätta viner än å starkviner, vilket skulle bli följderna vid tillämpning enbart av en procentskatt. Det förefaller ej heller oskäligen att taga ut en mindre fast avgift per liter även å de lätta vinerna. Denna avgift kan nämligen sägas vara en skatt å mängden ren alkohol i dessa viner, motsvarande exempelvis skatten på maltdrycker. Med skattesatserna 20 procent å utminuteringspriset jämte en fast avgift av 1 kr. för liter skulle man erhålla i det närmaste samma skatteutfall som för närva-

rande. Man skulle visserligen därigenom åstadkomma en viss fördyring för de billigaste märkena samt en viss prissänkning för de dyrare märkena, men betraktar man utvecklingen av vinförsäljningen under de senaste åren, synes en mindre justering av priserna i denna riktning icke obefogad. Det nuvarande skattesystemet för svagvinerna har medverkat till att priserna å dessa viner i de allra lägsta prislägena kommit att bli väl låga. Efterfrågan på de billigaste märkena har också ökat starkt, samtidigt som efterfrågan på de dyrare vinerna, särskilt de musserande vinerna, reducerats till en bråkdel av sin omfattning före kriget. Det förefaller därför, som om den ifrågasatta skattesatsen rationellt sett vore mera ändamålsenlig än den nuvarande. Det kan tilläggas, att en fast avgift av 1 kr. per liter i förening med en procentuell skatt om 20 procent å utminuteringspriset i själva verket innebär ett skatteuttag av lägst 1,30 kr. per liter. Motsvarande minimibelopp för spritdrycker och starkviner ha ovan beräknats till 12,30 resp. 3,25 kr. per liter. Även ur skatteavvägningssynpunkt synes den föreslagna skattesatsen försvarlig. — — — —

Förutsatt att efterfrågan å olika märken icke ändras, kommer det genomsnittliga utminuteringspriset vid övergång till dessa skattesatser att minska från 8,15 till 8,10 kr. per liter, och den genomsnittliga skattebehållningen av den nuvarande procentavgiften, räknat på 1952 års försäljning, från 2,66 till 2,62 kr. Den totala behållningen av denna skatt skulle därigenom minska från 10,99 till 10,82 milj. kr. eller med 0,17 milj. kr. Eftersom prisförändringarna dock knappast torde komma att medföra någon förskjutning i efterfrågan från dyrare till billigare märken utan snarare tvärtom, är det ovisst om skattebehållningen skulle komma att minska. Denna eventuella minskning blir för övrigt mer än väl kompenserad genom den enligt ovanstående förslag ökade skatteinkomsten å starkvin.

Vid sidan om den procentuella omsättningsskatten å vin gäller som nämnts en särskild skatt enbart å inhemskt vin, som i omsättnings-skatteförordningen för närvarande benämnes grundavgift. Utredningsmannen framhåller, att man vid införandet av beskattningen av inhemskt vin hade utgått från att tillverkningen skulle komma att öka i omfattning. Så hade emellertid icke skett.

I medeltal för åren 1936—1938 uppgick omsättningen av svenska fruktviner till 759 000 liter men sjönk sedermera år från år, så att den år 1951 uppgick till allenast 409 000 liter och år 1952 till 414 000 liter, av vilka kvantiteter den ojämförligt största delen av spritcentralen producerat vin (resp. 459 000 liter, 355 000 liter och 395 000 liter). År 1952 utgjorde omsättningen av svenska fruktviner endast 3,9 procent av hela vinomsättningen.

Ur fiskalisk synpunkt vore — framhåller utredningsmannen — omsättningen av svenska fruktviner med hänsyn till den särskilda skatten å sådant vin skäligen betydelslös — för år 1952 belöpte sig skatteinkomsten av grundavgiften för svenskt vin till 226 000 kr., varav 216 000 kr. hänförde sig till sådant vin, som tillverkats av spritcentralen; skatteinkomsten från de enskilda vinproducenterna stannade vid ett så ringa belopp som 10 000 kr. Utredningsmannen anser att tillräckliga skäl icke föreligger för att bibehålla denna beskattning av inhemskt vin utan förordrar att densamma borttages.

Utskänkningsskatten å vin. Utredningsmannen erinrar inledningsvis, att den starkt ökade omsättningen inom utskänkningsområdet av spritdrycker sedan åren närmast före kriget icke hade någon motsvarighet beträffande viner. Omsättningen av svaga viner och starkviner hade tvärtom minskats med ca 10 procent, och i fråga om mousserande viner hade minskningen uppgått till ca 70 procent. Denna utveckling syntes endast delvis kunna förklaras av 1943 och 1948 års skattehöjningar.

Vinutskänkningens utveckling, fortsätter utredningsmannen, torde däremot ha starkt påverkats av den förda prispolitiken. Medan utskänkningspriserna för spritdrycker antingen bestämts direkt av kontrollstyrelsen eller uträknats enligt vissa av kontrollstyrelsen uppställda prisregler, hade restauratörerna haft full frihet att själva bestämma utskänkningspriserna för viner. Beträffande starkviner hade dock restauratörernas vinstmöjligheter starkt beskurits genom vinstkvantitetsnedskrivningen. Av den kvantitet starkvin, som under år 1952 inköptes av de enskilda restauratörerna, fick dessa således tillgodogöra sig vinst på endast ca 40 procent; för återstående 60 procent fick de erlägga de av dem själva bestämda utskänkningspriserna med avdrag för endast 2 procents spillmångsättning. Å starkviner, inköpta inom vinstkvantiteten, ägde restauratören tillgodoräkna sig 75 procent av bruttovinsten. Återstående 25 procent utgjorde systembolagens handelsmarginal. Denna fördelning av bruttovinsten gällde även beträffande mousserande viner, men beträffande svaga viner fördelades bruttovinsten med 85 procent för restauratören och 15 procent för systembolaget.

Som exempel på hur prissättningen verkar nämnes i promemorian, att ett svagvinsmärke, som i utminuteringsbetingade ett pris av t. ex. 3,50 kr., vilket motsvarade ett *grundpris* (partipris jämte skatter) av 4,19 kr., kunde åsättas ett utskänkningspris av upptill 15 kr., vilket innebure en vinst för restauratören av 9,19 kr. och för systembolaget av 1,62 kr.

Utredningsmannen ifrågasätter, om icke en annan prispolitik skulle ge restauratörerna ett bättre ekonomiskt utbyte. Skulle det bli möjligt att inom utskänkningsområdet leda över efterfrågan från starkare till svagare drycker, måste tydligen vinpriserna där sänkas, samtidigt som en mera enhetlig prissättning måste eftersträvas. I detta syfte föreslår utredningsmannen, att utskänkningsskatten å lätta viner helt slopas. För att skapa garantier för att skattelindringen skall resultera i motsvarande prissänkningar, föreslås vidare, att utskänkningspriserna å viner i fortsättningen bestämmas av kontrollstyrelsen i likhet med vad som sker beträffande utskänkningspriserna å spritdrycker.

Ett slopande av utskänkningsskatten å starkviner finner utredningsmannen däremot ej böra komma i fråga. I jämförelse med motsvarande skatt å spritdrycker syntes dock utskänkningsskatten å starkvin vara väl hög. Utskänkningsskatten å renat brännvin å 40 procent vore endast 4 kr. per liter och sålunda mindre än motsvarande skatt å det billigaste starkvinet. Enligt det föreliggande förslaget skulle utskänkningsskatten å spritdrycker komma att utgå med 35 procent å utminuteringspriset, vilket i fråga om

renat brännvin å 40 procent skulle innebära 5,47 kr. per liter. Med utgångspunkt från skillnaden i alkoholhalt, skulle utskänkningsskatten å det billigaste starkvinet kunna sättas till hälften av detta belopp eller ca 2,75 kr. per liter, vilket belopp i sin tur också motsvarade ca 35 procent av utminuteringspriset. Med beaktande av att utskänkningsskatten å lätta viner, som kunde innehålla upp till 14 procent alkohol, föreslagits helt slopad, syntes dock en något lägre procentsats kunna komma i fråga för starkvinerna, förslagsvis 30 procent. Utskänkningsskatten för en liter av det billigaste starkvinet skulle därigenom komma att stanna vid ca 2,35 kr. Med hänsyn till att restaurangerna i allmänhet icke förde de billigaste i utminuterings förekommande starkvinerna, torde man dock i praktiken kunna räkna med ett minimibelopp av ca 3 kr. per liter. Härtill komme, att ett realiserande av förslaget beträffande omsättningskatten å starkviner komme att medföra vissa höjningar av utminuteringspriserna.

Ett genomförande av de framförda förslagen — beräkning av utskänkningsskatten å starkviner med 30 procent å utminuteringspriset och upphävandet av utskänkningsskatten å lätta viner — skulle enligt utredningsmannens beräkningar komma att medföra ett sammanlagt inkomstbortfall av omkring 3,5 milj. kr.

4. Remissyttrandena.

Mot de allmänna riktlinjer, som utredningsmannen uppställt för en revision av beskattningssystemet, har i allmänhet icke riktats någon erinran i remissyttrandena.

Systembolagens förtroendenämnd framhåller sålunda, att utredningsmannens förslag i jämförelse med det nuvarande skattesystemet innebure en betydande rationalisering och förenkling. För systembolagens del skulle ett genomförande av förslaget komma att bl. a. medföra, att bolagens fakturerings- och bokföringsarbete förenklades. Förtroendenämnden funne det särskilt värdefullt, att förslagets konstruktion gåve vissa möjligheter att förverkliga det önskemål, som förtroendenämnden i sitt yttrande över 1944 års nykterhetskommittés förslag givit uttryck för, nämligen att befordra en övergång av konsumtionen från alkoholstarkare till alkoholsvagare drycker.

Kontrollstyrelsen uttalar att det borde övervägas om man icke i samband med en eventuell övergång till den friare försäljning av rusdrycker, som nykterhetskommittén föreslagit, borde bereda större möjligheter för de organ, som komme att anförtros handhavandet och tillsynen över rusdrycksförsäljningen att i likhet med vad fallet vore i Finland på egen hand föra en smidig alkoholpolitik genom att vidtaga sådana åtgärder som att bestämma prissättningen på dryckerna och införa nya sorter eller borttaga andra ur handeln.

Enligt *socialstyrelsens* mening borde en betydligt kraftigare differentiering efter alkoholhalten genomföras än den utredningsmannen föreslagit. Styrelsen yttrar bland annat följande.

I sitt utlåtande den 25 augusti 1953 över nykterhetskommitténs betänkande framförde socialstyrelsen den uppfattningen, att beskattningen bör användas såsom ett alkoholpolitiskt instrument för att påverka alkoholkonsumtionen inriktning. Målsättningen vid användningen av detta medel borde vara att åstadkomma en nedgång av den i vårt land alltför höga spritdryckskonsumtionen, nämligen genom en relativ skärpning av spritdrycksbeskattningen. Denna åtgärd borde ingå såsom ett led i en genomtänkt beskattningsspolitik i fråga om alla slag av alkoholhaltiga drycker. Huvudmålet för denna politik skulle sålunda vara att kraftigt nedbringa spritdryckskonsumtionen och för detta ändamål avpassa höjden av beskattningen å de alkoholsvagare dryckerna, så att dessa i väsentlig utsträckning komme att ersätta spritdryckerna i den stora allmänhetens konsumtion.

Det föreliggande förslaget innebär icke i någon mån ett steg i denna riktning. Utredningsmannen har nämligen begränsat sig till att framföra så avpassade förslag till förenklingar och rationaliseringar i fråga om beskattningen, att den framtida skattebelastningen för vart och ett av de tre huvudslagen av alkoholhaltiga drycker skulle bli ungefär densamma som den nuvarande. Någon förändring i fråga om konsumtionens inriktning på dessa olika slag av alkoholdrycker skulle förslagets förverkligande därför icke kunna komma att medföra.

Förslaget att avveckla tillverkningskatten och i samband därmed reducera tullsatserna å importerade spritdrycker har tillstyrkts eler lämnats utan erinran i remissyttrandena.

Kontrollstyrelsen framhåller, att ett borttagande av brännvinstillverkningskatten och motsvarande sänkning av tullsatserna på spritdrycker innebure en önskvärd förenkling ur redovisningssynpunkt.

Aktiebolaget Vin- & spritcentralen påpekar även, att tillverkningskattens avveckling skulle medföra lättnader för bolaget och fördelar i administrativt hänseende. Bolaget har vidare anført.

Utöver de av utredningsmannen härvid anförda synpunkterna må framhållas, att den nuvarande ordningen medför, att spritcentralen, som vid inköp av råspriten erlägger tillverkningskatt, ej får denna återbetald förrän vid försäljning av den färdiga varan och därigenom tvingas att under relativt lång tid ligga ute med betydande belopp. Spritcentralen får därför tillstyrka utredningsmannens förslag i denna del. Därest förslaget genomföres, torde bolaget böra medgivas rätt att för samtliga varor åtnjuta restitution dels av redan erlagd tillverkningskatt, dels ock av redan erlagd tull till den del denna motsvarar tillverkningskatten.

Aktiebolaget Svensk sprit uttalar, att för den svenska sulfitspritindustrin vore förslaget rörande en omarbetning av spritdryckstillarna av särskilt intresse. Bolaget utginge ifrån att en ifrågasatt sänkning av tullsatserna avvägdes så, att tillgodoseendet av landets behov av sprit med inhemsk råvara i samma omfattning som för närvarande icke kunde komma att äventyras.

Generaltullstyrelsen har närmare behandlat frågan om de ändringar i tulltaxan, som påkallas av tillverkningskattens borttagande. Av innehållet i yttrandet må här återgivas följande.

Såsom i promemorian framhålles hava tullarna å spritdrycker tidigare plägat höjas samtidigt med att en höjning av brännvinstillverkningskatten

vidtagits. År 1883 utgjorde tullen å brännvin och sprit på fat med visst undantag 60 öre per normalliter. Tillverkningskatten uppgick då till 40 öre per normalliter. De höjningar, som sedermera genomförts, hava avvägs så, att förhållandet 3:2 mellan tullen och tillverkningskatten blivit i stort sett oförändrat. I betraktande härav kan det anses naturligt att ett borttagande av tillverkningskatten nu skall medföra en reduktion av ifrågavarande tullar. Utredningsmannen har i varje fall vid utformningen av sitt förslag till ändring av beskattningssystemet förutsatt, att en sådan reduktion skall komma till stånd.

Av de i promemorian anförda siffrorna framgår att utredningsmannen räknat med att tullsatserna för arrack och rom skola ytterligare nedsättas, så att sistnämnda drycker vad beträffar tullens storlek bliva likställda med brännvin. Det är emellertid att märka, att vid de tulländringar, som tidigare genomförts i samband med höjning av tillverkningskatten, tullen å spritdrycker på andra kärl än fat liksom även tullen å likör och absint blivit höjd med belopp, som motsvarat den dubbla tullhöjningen för spritdrycker på fat. Sålunda bestämdes år 1903, då tillverkningskatten höjdes från 50 öre till 65 öre per liter, tullhöjningen för brännvin och sprit på fat till 25 öre per liter och för nämnda drycker på andra kärl »enligt förut iakttaget förfarande» till 50 öre per liter. Jämväl tullen å likör, absint därunder inbegripen, ökades då med sistnämnda belopp (prop. nr 1 år 1903, inkomsterna: statsrådsprotokollet, s. 13). Den skillnad, som upprätthållits, har sin grund dels i tidigare gällande traktatbestämmelser, dels i det förhållandet att tillverkningskatten liksom även tullen å spritdrycker på fat beräknas å normalliter, det vill säga liter av 50 % alkoholhalt vid +15° C, under det att tullen å drycker på andra kärl utgår per volymliter, oavsett alkoholhalten. Med hänsyn till den princip, som sålunda tillämpats vid tidigare genomförda tulländringar, kan ifrågasättas, huruvida icke vid borttagande av tillverkningskatten tullen å spritdrycker på andra kärl än fat samt tullen å likör och absint borde sänkas med två gånger 65 öre eller med 1 krona 30 öre per liter.

I följande sammanställning upptagas dels nu gällande tullar vid ifrågavarande nummer i tulltaxan, dels alternativa förslag till lägre tullar, som i samband med förut berörda ändring i beskattningen böra införas i stället för de nuvarande.

Tulltaxe- nr	Statistiskt nr	Nuvarande tull för 100 liter kronor	Föreslagen tull för 100 liter kronor	
			alt. I	alt. II
154: 1	340 (volymliter)	250: —	185: —	120: —
154: 2	341 (volymliter)	250: —	185: —	120: —
155	342—343 (normalliter)	250: —	35: —	35: —
156	344 (volymliter)	265: —	135: —	70: —
157	345—348 (normalliter)	100: —	35: —	35: —
158: 1	350 (volymliter)	200: —	135: —	70: —
158: 2	349: 351 (volymliter)	200: —	135: —	70: —

Tullsatserna i alternativ II kunna sägas vara beräknade enligt en tidigare tillämpad princip. De kunna även anses stå i ett bättre förhållande till varandra och bilda en mera naturlig serie än tullsatserna i alternativ I. Tillräckliga skäl synas dock knappast föreligga att frångå de tullsatser, upptagna i alternativ I, med vilka utredningsmannen räknat.

Till belysande av den ifrågasatta tullnedsättningens inverkan å tulluppbörden må anföras följande siffror, som utvisa dels debiterad tull för till riket under år 1952 införda, till statistiska nr 340—351 hänförliga spritdrycker med mera, dels beräknad tull för samma varumängder med tillämpning av de lägre tullsatser som nyss angivits:

debiterad tull år 1952	5 785 000 kronor
beräknad tull med tillämpning av:	
tullsatserna i alternativ I	2 829 000 kronor
tullsatserna i alternativ II	2 092 000 kronor.

Generaltullstyrelsen har vidare berört frågan om eventuell restitution av redan erlagd tillverkningskatt. I detta hänseende anför styrelsen.

Vid prövning av frågan angående berörda tullnedsättning bör övervägas, huruvida några övergångsbestämmelser kunna vara erforderliga till förebyggande av förlust för aktiebolaget Vin- & spritcentralen och måhända även för utminuteringsbolagen vid försäljning av redan importerade spritdrycker, för vilka tull erlagts enligt nu gällande tullsatser. De spritdrycker, som importeras, uppläggas emellertid i regel å tullnederlag, och för gods, som anmäles till uttagning från tullnederlag, utgå tull och andra införselavgifter enligt de taxor, som gälla vid tiden för anmälningen av godset till förtullning från tullnederlag. Monopolbolaget kommer uppenbarligen att erhålla kännedom om den tullnedsättning, varom nu är fråga, i god tid före nedsättningens ikraftträdande och blir därigenom satt i tillfälle att, åtminstone i viss utsträckning, anpassa uttagen från tullnederlag under hänsynstagande till den kommande tulländringen. Dock lär icke kunna undvikas att vissa partier importerade spritdrycker, vilka belagts med tull enligt de högre tullsatserna, komma att finnas på lager hos aktiebolaget Vin- & spritcentralen och även hos utminuteringsbolagen vid tidpunkten för de nedsatta tullarnas ikraftträdande. Huruvida dessa lager kunna beräknas vara av sådan storleksordning, att skillnaden mellan den tull som erlagts för varorna och den tull som skulle utgå med tillämpning av de nya tullsatserna bör tillmätas betydelse, har styrelsen icke möjlighet att bedöma.

I flertalet yttranden har den föreslagna omläggningen av omsättningsskatten beträffande spritdrycker i princip accepterats.

Sveriges hotell- och restaurangförbund uttalar, att den föreslagna ändringen för omsättningsskattens beräkning för spritdrycker syntes förbundet kunna leda till det åsyftade resultatet, nämligen att främja övergången från ett alkoholstarkare brännvin till ett alkoholsvagare. Då prisklyftan mellan dyrare och billigare varuslag samtidigt minskades komme detta sannolikt även att medföra en övergång från det alkoholstarkare brännvinet till övriga spritdrycker, vilket ur nykterhetssynpunkt måste betraktas såsom tillfredsställande.

I vissa yttranden har emellertid framlagts förslag om annan gradering av den fasta avgiften.

Kontrollstyrelsen förordar sålunda dels en ytterligare differentiering av de fasta avgifterna och dels att gränsen för den fasta avgiften om 8 kronor sättes vid 40 procents alkoholhalt. Styrelsen anför i denna fråga.

I och med att den fasta avgiften i omsättningsskatten å spritdrycker upprepade gånger höjts utan hänsyn till alkoholhalten i de olika dryckerna, har ojämnheten i skattebelastningen å olika varor blivit alltmera framträdande. När den starkare beskattningen av spritdrycker i jämförelse med andra alkoholdrycker motiverats just med dessa dryckers höga alkoholhalt, synes det emellertid i hög grad påkallat att vid beskattningens utformning beakta de mycket stora differenser i fråga om alkoholhalt, som föreligga mellan olika grupper och märken av spritdrycker. Som exempel kan här nämnas att utminuteringspriset på 46-procentigt okryddat brännvin för närvarande endast är 5,2 procent högre än för okryddat brännvin med 40 procents alkoholhalt, trots den 15 procent högre alkoholhalten.

Enligt utredningsmannens förslag skulle skatten å det alkoholstarkare brännvinet höjas med 1,76 kronor. Sänkningen av den fasta avgiften från 7 till 6 kronor per liter, när alkoholhalten underskrider 35 volymprocent, skulle göra punsch och vissa alkoholsvagare likörer billigare. Utminuteringspriset på punsch skulle sänkas ytterligare om de jämförelsevis höga tullsatserna för rom och arrak i enlighet med utredningsmannens förslag nedsattes till vad som gäller för övriga spritdrycker, d. v. s. från 250 till 100 kronor för 100 liter. Skillnaden i alkoholhalt skulle genom dessa åtgärder komma att i högre grad påverka utminuteringspriset.

Att gränsen för den högsta avgiften om 8 kronor satts vid 43 volymprocent har motiverats med att man med en lägre gräns skulle mera avsevärt rubba de nuvarande prisrelationerna. Bland annat innehåller flertalet konjaks- och whiskymärken mellan 42 och 43 procent alkohol. Om man håller sig till det egentliga brännvinet, som dock svarar för den ojämförligt större delen av konsumtionen, synes dock 40 procent vara en mer naturlig gräns.

Med hänsyn till att det för starkviner, vilka i regel innehålla 18 till 20 volymprocent alkohol, föreslagits en fast avgift av endast 2,50 kronor per liter och då alkoholhalten i punsch och vissa likörer icke uppgår till mer än omkring 25 volymprocent, synes man för sådana spritdrycker kunna nöja sig med en lägre avgift än den föreslagna, särskilt som den procentuella skatten för alla spritdrycker föreslagits skola utgå med 40 procent mot 20 procent för starkviner.

Styrelsen finner det därför sannolikt att man skulle nå en större effekt ur nykterhetssynpunkt dels genom en ytterligare differentiering av de fasta avgifterna och dels genom att sätta gränsen för den fasta avgiften om 8 kronor vid 40 procents alkoholhalt. I enlighet härmed får styrelsen förordna följande skala för de fasta avgifterna:

Alkoholhalt i volymprocent	Fast avgift för liter
Högst 30	5 kronor
Mer än 30 men högst 35	6 »
» » 35 » » 40	7 »
Över 40	8 »

Kontrollstyrelsen påpekar i detta sammanhang, att någon särskild satts för 95-procentigt brännvin icke föreslagits av utredningsmannen. Enligt styrelsens mening borde för detta brännvin utgå skatt med dels 18 kronor per liter i fast avgift och dels 40 procent av utminuteringspriset.

Jämväl *systembolagens förtroendenämnd* ifrågasätter en något längre gående differentiering av den fasta avgiften. Enligt nämndens uppfattning förtjänade i främsta rummet övervägas möjligheten att införa en särskild

skattesats för drycker med låg alkoholhalt intill en övre gräns av förslagsvis 32 %; den fasta avgiften skulle i denna grupp kunna sättas till 5 kr. per liter. Vidare syntes det böra undersökas, huruvida icke den fasta avgiften i högsta gruppen, omfattande drycker med alkoholhalt från och med 43 volymprocent, kunde höjas något, förslagsvis till 8 kronor 50 öre. Gränsen mellan de olika grupperna skulle i överensstämmelse härmed kunna dragas på följande sätt:

under 32 volymprocent	5 kr.;
fr. o. m. 32 till 38 volymprocent	6 » ;
fr. o. m. 38 » 43 »	7 » : samt
fr. o. m. 43 volymprocent	8 » 50 öre.

Därest någon utökning av antalet skattegrupper i förslaget icke ansågs böra genomföras, ville förtroendenämnden ifrågasätta, huruvida icke ovan nämnda syfte i allt fall kunde tillgodoses genom att öka spännvidden mellan de föreslagna skattegrupperna på sådant sätt, att skillnaden mellan den fasta avgiften av 7 kronor i mellangruppen och avgiften i högsta respektive lägsta gruppen bestämdes till förslagsvis 1 krona 50 öre.

Sveriges centrala restaurangaktiebolag anför.

Beträffande omsättningsskatten på spritdrycker föreslår utredningsmannen en gradering av den fasta avgiften, vilket bl. a. angives skapa förutsättningar för tillverkning och saluförande av ett alkoholsvagt brännvin. I sitt yttrande över 1944 års nykterhetskommittés betänkande förordar bolaget, att alkoholhalten i renat brännvin (och motsvarande cellulosabrännvin) skall sänkas från 40 till förslagsvis 35 volymprocent och alkoholhalten i övrigt svenskt brännvin till förslagsvis 40 volymprocent. I överensstämmelse med det syfte, som ligger till grund för detta förslag, tillstyrker bolaget att en gradering av den fasta avgiften i omsättningsskatten genomföres. Om konsumtionen skall kunna ledas över till det svagare brännvinet, är det emellertid av betydelse, att prisskillnaden icke blir för ringa. Bolaget anser sig därför böra föreslå, att den fasta avgiften för ett sådant alkoholsvagt brännvin ytterligare sänkes.

Beträffande förslaget att beräkna den procentuella delen av skatten på utminuteringspriset i stället för på partipriset framhåller *kontrollstyrelsen*, att denna omläggning syntes vara en naturlig konsekvens av den övergång till s. k. bruttodebitering, som på kontrollstyrelsens initiativ genomfördes från och med år 1952 och som bestod däri, att samtliga rusdrycker av spritcentralen fakturerades till utminuteringspriser, å vilka systembolagen åtnjöt av kontrollstyrelsen fastställd procentuell handelsmarginal.

Sveriges bränneriidkareförening har framfört vissa speciella synpunkter på frågan om prisdifferentieringen.

Utredningen framhåller att beskattningen per cl ren alkohol i våra vanligaste brännvinsorter varierar högst avsevärt. Det framlagda förslaget kommer emellertid icke att helt undanröja ojämnheter i beskattningen per cl alkohol. Detta gäller särskilt brännvinsorterna med en alkohol-

styrka mellan 43 och 46 volymprocent. Med den av utredningsmannen av-
 givna beräkningsgrunden kommer sålunda priset per cl alkohol att utgöra

för Absolut Renat brännvin.....	33,1 öre
för Kronbrännvin	33,2 »
och för Skåne Akvavit	34,3 »

Dessa omständigheter böra enligt vår mening föranleda till att den i be-
 tänkandet föreslagna prisdifferentieringen icke må genomföras utan veder-
 börlig korrigerings.

Enligt nu gällande prisbestämmelser betinga likvärdiga brännvinsorter,
 oavsett vilken råvara som kommit till användning, enahanda pris. Tillver-
 karna av sprit ur cellulosasocker ha emellertid tid efter annan framfört yr-
 kanden om sådan ändring i nu bestående ordning såvitt rörer förtäringss-
 spriten, att prisdifferensen mellan de båda olika råvarorna — potatissprit
 resp. sprit framställd ur cellulosasocker — skulle få »slå igenom» i kon-
 sumentpriset. Detta förslag biträdades på sin tid av 1946 års spritutredning.
 Vi ha emellertid städse bestritt bifall till sådan ordning, bland annat av det
 skäl att i sådant fall prisdifferensen enligt det nu rådande skattesystemet
 skulle komma att utökas med skattebeloppet. Den nu framlagda promemo-
 rian bibehåller den hittillsvarande ordningen med en större prisdifferentie-
 ring mellan de olika råspritsorterna än vad som svarar mot skillnaden i rå-
 varukostnaden. Utredningens förslag till beskattning medför att vid ett parti-
 pris av 1: 26 kronor per liter för jordbruks- och 0: 74 kronor per liter för
 cellulosasockersprit, prisdifferensen mellan exempelvis »absolut rent bränn-
 vin» och »okryddat taffelbrännvin» skulle komma att utgöra 0: 98 kronor
 per liter, medan skillnaden i råvarukostnaden i själva verket endast utgör
 52 öre. I procent räknat utgör denna differens 88,5 % eller nära dubbla
 skillnaden i råvarukostnaden. Detta är uppenbart obilligt.

Då skattebestämmelserna såvitt rörer brännvin enligt denna utredning
 föreslås skola ändras, vilja vi med hänvisning till vad ovan anförts hem-
 ställa, att vid de nya bestämmelsernas utformning, dessa måtte så avfattas
 att endast skillnaden i råvarukostnad måtte få slå igenom i utminuterings-
 priset.

Förslaget att låta utskänknings-skatten å spritdrycker
 utgå med 35 % å utminuteringspriset har tillstyrkts av *kontrollstyrelsen*
 och *systembolagens förtroendenämnd*.

Kontrollstyrelsen anför.

Utredningsmannen föreslår genomgripande ändringar i fråga om utskänknings-
 skatterna å spritdrycker och vin. Införandet av en procentuell ut-
 skänknings-skatt å spritdrycker i stället för de nuvarande grundbeloppen
 (4 kronor per liter renat brännvin av högst 40 procents alkoholhalt, 6 kro-
 nor per liter annat egentligt brännvin och 8 kronor per liter av andra sprit-
 drycker) innebär en avsevärd skattesänkning i fråga om de dyrare varu-
 slagen men i gengäld viss skattesänkning för bland annat eau-de-vie.

Kontrollstyrelsen, som i sitt yttrande över nykterhetskommitténs betän-
 kande erinrat om att alkoholbeskattningen såväl som andra indirekta skat-
 ter till en del ersätter behovet av direkta progressiva skatter, tillstyrker
 denna omläggning. I den mån en proportionell alkoholbeskattning icke kan
 genomföras, synes det vara riktigt att beskattningen för de olika dryc-
 kerna i större utsträckning än för närvarande anpassas till utminuterings-
 priserna och icke som nu är fallet utformas relativt oberoende av drycker-
 nas pris.

Sveriges centrala restaurangaktiebolag och Sveriges hotell- och restaurantförbund har avstyrkt förslaget i denna del.

Sveriges centrala restaurangaktiebolag yttrar.

Vid sidan av de fiskaliska skälen torde ett bidragande motiv till utskänkningskatternas införande och senare skärpning hava varit att de ansetts medverka till en viss balans mellan utminuterings- och utskänkningskonsumtionen. Därest restriktionerna för utminuterings- och utskänkningskatterna av denna anledning. Den förhoppning om nykterhetsfrämjande effekt av utskänkningskatterna, som man ursprungligen torde ha hyst, synes icke heller ha infriats i erforderlig utsträckning. — — —

Det är ett känt förhållande att för närvarande en onödig och osund konkurrens förekommer mellan innehavare av utskänkingsrättigheter och vissa andra restauratörer. Ett flertal s. k. fria festvåningar driver en mer eller mindre okontrollerad verksamhet, vars konkurrensförmåga uteslutande bygger på att där förekommande spritdrycker och viner inköpts till utminuteringspriser och sålunda icke är betingad av att dessa företag skulle kunna konkurrera med kvalitet och pris på själva måltiderna. Så länge möjligheten att på sådana ställen äga tillgång till spritdrycker är beroende på i vilken omfattning motbokssprit kan anskaffas, har verksamheten varit i viss mån begränsad. Om däremot utminuteringsrestriktionerna hävas och en betydande prisklyfta mellan utminuterings- och utskänkningskvarstår, kan det befaras, att verksamheten av denna art väsentligt utvidgas. Det kan icke vara något samhällets intresse att underlätta tillkomsten av sådana företag, vilkas existens bygger på skillnaden mellan utskänkings- och utminuteringspriserna.

Ytterligare en betänkelig konsekvens av ifrågakvarståendes prisdifferens bör framhållas. Med den praktiskt taget obegränsade tillgång till rusdrycker, som kommer att föreligga om utminuteringsrestriktionerna borttages, kan det bli en stark frestelse för mindre nogräknade restauratörer att använda i utminuterings- inköpta rusdrycker för utskänkingsrörelsen. Det torde vara en mycket svår bemästrad kontrolluppgift att komma till rätta med sådana företeelser.

Den nu nämnda prisklyftan mellan utminuterings- och utskänkningskvarstår för spritdrycker till i genomsnitt omkring 85 % och är sålunda av betydande storleksordning. Som jämförelse kan nämnas att i Norge motsvarande prisdifferens stannar vid omkring 44 %.

Under hänvisning till vad sålunda anförts, anser bolaget sig böra föreslå, att utskänkningskatterna på spritdrycker och vin avvecklas, därest utminuteringsrestriktionerna komma att slopas. Även om dessa restriktioner i huvudsak kvarstå, föreligga ovan angivna skäl för avveckling av utskänkningskatterna, ehuru de till vissa delar icke framstå med samma styrka. Det är dock även i denna situation angeläget att prisklyftan mellan utminuterings- och utskänkningskvarteras. Bolaget vill därför föreslå, att i sist angivna fall utskänkningskatten på spritdrycker uttages efter betydligt lägre procentsats än av utredningsmannen ifrågasatts.

De utskänkingsvis försålda rusdryckerna utgöra en jämförelsevis ringa del av den totala försäljningen. Det skattebortfall, som skulle bli en följd av utskänkningskatternas avveckling eller reducering, kan följaktligen kompenseras genom en ganska ringa höjning av omsättningskatterna.

Sveriges hotell- och restaurantförbund finner de av utredningsmannen anförda motiven för ändring av utskänkningskattens beräkning från fasta

krontal till en procentuell skatt icke övertygande. Förslaget komme bl. a. att medföra en förändring i relationstalen dels mellan billigare och dyrare varuslag och dels mellan utminuterings- och utskänkningspriser. Då det gällde utminutereringen medförde förslaget en minskad prisspänning mellan de olika varuslagen, medan prisspänningen inom utskänkningspriser ökades, ehuru denna redan med nu existerande priser vore större än inom utminutereringen. Den föreslagna omläggningen av utskänkningsskatten medförde vidare, att klyftan mellan utskänkningspriser och utminuteringspriser för de billigare varuslagen minskades medan denna ökades för de dyrare varuslagen. Detta finge till följd, att de fördelar, som inom utminutereringen vunnits genom skattedifferentieringen efter alkoholhalt till viss del eliminerades då det gällde utskänkningspriser. En annan olägenhet, som medföljde en på utminuteringspriset beräknad procentuell utskänkningsskatt vore, att såväl skatt som utskänkningspriser måste ändras vid varje förändring i utminuteringspriset, antingen detta förorsakades av ändringar i partipriset, i omsättningskatten eller i systembolagens handelsmarginal. Förbundet ville för sin del föreslå, att utskänkningsskatten helt slopades. Den prishöjning, som skulle erfordras för alla spritdrycker i syfte att kompensera ett bortfall av utskänkningsskatten, beräknades av förbundet till 90 öre per liter. Det syntes förbundet lämpligt, att man nu i samband med den allmänna skatteavvägningen genomförde detta förslag. Därest utskänkningsskatten icke nu ansåges kunna slopas ville förbundet likväl föreslå, att utskänkningsskatten även fortsättningsvis utgick med fasta krontal, måhända modifierade med hänsyn till alkoholhaltens olika alkoholhalt.

Kontrollstyrelsen har i detta sammanhang berört frågan om kontrollen över redovisningen av utskänkningsskatten.

För närvarande är restauratör skyldig inköpa alla för rörelsen erforderliga rusdrycker hos vederbörande systembolag, varvid utskänkningsskatt erlägges samtidigt med inköpen. Därvid bestämmes för varje vara ett utskänkningspris, bestående av dels grundpris och dels handelsmarginal för utskänkningspriset. Grundpriset utgör summan av varans partipris och å varan belöpande omsättnings- och utskänkningsskatt. Handelsmarginalen utgår enligt av kontrollstyrelsen fastställda grunder. Vid inköp av spritdrycker och starkvin inom vinstkvantiteten erlägger enskild restauratör grundpriset, varjämte han är skyldig att inbetala 25 procent av handelsmarginalen till systembolaget. Vid inköp utom vinstkvantiteten erlägger enskild restauratör utskänkningspriset med avdrag endast för 2 procents spillmånsersättning. Allmänt restaurangbolag erlägger för samtliga spritdrycker och starkviner utskänkningspris med avdrag endast för 1 procents spillmånsersättning och åtnjuter dessutom, i stället för handelsmarginal på en bestämd vinstkvantitet, årlig kostnadsersättning för utskänkning av spritdrycker och starkviner med vissa belopp, som i enlighet med vinstkvantiteterna är föremål för successiv nedskrivning.

Denna anordning möjliggör under rådande restriktionssystem en tillfredsställande kontroll av uppbörden av utskänkningsskatten. Ett eventuellt genomförande av nykterhetskommitténs förslag om upphävandet av inköpsrestriktionerna vid utminutereringen av spritdrycker medför emellertid viss

risk för utskänkning av utminuterad sprit. Denna risk skulle givetvis komma att öka ytterligare om utskänkningsskatten å vissa spritdrycker höjdes. Det torde då böra övervägas att anordna kontrollen över utskänkningsskatten på samma sätt som varuskattekontrollen. En sådan kontroll skulle kunna bedrivas på följande sätt.

Restauratörerna får inköpa rusdrycker till utminuteringspris och åläggas att månadsvis deklarerera under föregående månad inköpta eller försålda kvantiteter. Deklarationen bör kunna avgivas 15 dagar efter månadens utgång, och samtidigt härmed bör utskänkningsskatten på inköpta eller försålda kvantiteter erläggas till kontrollstyrelsen genom insättning på postgiro. Vid en sådan omläggning uppkommer dock frågan om inarbetande i utskänkningsskatten av systembolagens vinstandelar av handelsmarginalen å utskänkingen. Förslag härom synes böra utarbetas av utredningen rörande verkningarna på restaurangnäringen av utskänkningsvinstens avveckling m. m.

Förslaget att omsättningsskatten å vin skall utgå dels med en procentuell skatt och dels med en fast avgift har beträffande starkviner endast berörts i de yttranden, som avgivits av *kontrollstyrelsen*, *Sveriges centrala restaurangaktiebolag*, *Sveriges hotell- och restaurantförbund* samt *Sveriges blåbandsförening*. De förstnämnda remissinstanserna har därvid tillstyrkt en sådan utformning av beskattningen, medan blåbandsföreningen framfört vissa erinringar.

Kontrollstyrelsen yttrar.

Den föreslagna fasta avgiften och procentskatten å starkviner kommer att medföra en bättre avvägning av denna skatt. Då prissänkningar å de billigaste varuslagen skulle inträda kan emellertid försäljningen av billiga starkviner komma att öka. Detta synes dock ej behöva ge anledning till oro. Försäljningsutvecklingen för enstaka varuslag måste ses mot bakgrunden av hur den totala försäljningen av alkoholhaltiga drycker utvecklar sig. Då den avvägning av alkoholbeskattningen som avsetts syftar till en allmän förskjutning av efterfrågan från starkare till svagare drycker, blir det väsentliga i sammanhanget hur försäljningen av spritdrycker och speciellt brännvin utvecklar sig. Redan genom det av utredningsmannen framlagda förslaget torde viss förskjutning från brännvin till starkvin kunna ernås. En betydligt starkare effekt i detta hänseende kan dock förväntas av en sådan skattehöjning å spritdrycker, som föreslagits av 1952 års kommitté för indirekta skatter.

Sveriges blåbandsförening betonar, att även å vinet borde en skattehöjning ha skett, om än kanske inte så hög som på spritdryckerna; i varje fall ingen sänkning. En breddning av vinkonsumtionen ansåge föreningen på intet sätt eftersträvansvärd. Det rituella högtidsdrickandet, i första hand knutet vid vinet, hade sitt dryga ansvar både direkt och indirekt för den allmänna alkoholkonsumtionens förankring hos vårt folk och borde icke uppmuntras.

I vad förslaget avser lätta viner har detsamma lämnats utan erinran av *systembolagens förtroendenämnd*, *Sveriges centrala restaurangaktiebolag* och *Sveriges hotell- och restaurantförbund* men avstyrkts av *kontrollstyrelsen*, *socialstyrelsen* och *aktiebolaget Vin- & spritcentralen*.

Systembolagens förtroendenämnd framhåller, att med det av utredningsmannen skisserade förslaget en viss fördyring komme att inträda i fråga om de allra billigaste lättvinerna och att detta kunde vara ägnat att motverka önskemålet om övergång till drycker med lägre alkoholhalt. Med hänsyn till dels de fördelar, som det föreslagna skattesystemet komme att medföra i tekniskt hänseende och dels det förhållandet, att prisnivån för ifrågavarande viner i allt fall vore låg i förhållande till priserna på motsvarande viner i grannländerna, ansåge sig förtroendenämnden likväl icke böra göra någon crinran mot förslaget i denna del.

Kontrollstyrelsen föreslår att omsättningsskatten å dessa viner liksom hittills skall utgå som en rent procentuell skatt. Styrelsen har för detta förslag lämnat följande motivering.

Utredningsmannens förslag att omsättningsskatten å lätta viner skall beräknas med dels en fast avgift av 1 krona för liter och dels 20 procent å utminuteringspriset synes ha tillkommit för att ernå likformighet gentemot motsvarande skatt å starkvin. Ett genomförande av detta förslag skulle emellertid komma att medföra vissa prisstegringar å de billigaste lättvinerna och därigenom motverka den önskade förskjutningen från starkare till svagare drycker, samtidigt som det skulle medföra en sänkning av priserna på dyrare lättviner. Det framhålles visserligen i utredningen, att priserna å de billigaste svaga vinerna numera kommit att bli väl låga, samtidigt som efterfrågan ökat mycket starkt. Skall någon mera avsevärd nedpressning av spritdryckskonsumtionen kunna ernås, är det dock enligt styrelsens mening lämpligast att åtminstone tills vidare låta de nuvarande priserna å lätta viner bli bestående.

Man bör därför enligt kontrollstyrelsens mening icke införa någon fast avgift per liter å dessa viner utan låta omsättningsskatten som hittills utgå som en rent procentuell skatt, vilken dock i enlighet med förslaget beräknas å utminuteringspriset i stället för som för närvarande å partipriset. Som redovisas i utredningen, motsvarar nuvarande omsättningsskatt å lätta viner 32,6 procent å utminuteringspriset. Med en till 33 procent avrundad skattesats torde alltså de nuvarande priserna kunna bibehållas i stort sett oförändrade.

Det må här anmärkas att ojämna öresbelopp eller procenttal för de olika skattesatserna icke behöver medföra några olägenheter ur räkenskaps- eller prissynpunkter. Efter den ovannämnda omläggningen av faktureringen till systembolagen behöver nämligen skatten icke som tidigare framräknas för varje leverans utan endast i samband med prisets fastställande. Skulle nämnda skattesats för lätta viner det oaktat höjas till jämnt 35 procent, medför detta vid oförändrat partipris en höjning av utminuteringspriset för en helbutelj av det billigaste svagvinet med endast 12 öre mot 52 öre enligt utredningsmannens förslag.

Socialstyrelsen betonar, att det vore synnerligen otillfredsställande, om beskattningen av de lätta vinerna, vilka i vårt land icke utgjorde någon fara för folkknykterheten, skulle höjas. Detta stode i bestämd strid mot önskemålet att genom beskattningens avvägning främja en övergång av konsumtionen från spritdrycker till lätta viner. Förslaget i denna del borde därför enligt socialstyrelsens mening icke godtagas.

Aktiebolaget Vin- & spritcentralen har ifrågasatt, huruvida icke en sådan kombination av grundavgift och procentavgift kunde göras, att förskjutningar i priserna till nackdel för de billigare svagvinerna kunde undvikas.

Förslaget att slopa grundavgiften å inhemskt vin har tillstyrkts av *kontrollstyrelsen*, *Sveriges centrala restaurangaktiebolag* och *Sveriges hotell- och restaurantförbund*.

Generaltullstyrelsen har i sitt yttrande erinrat om att tullsatserna för ett flertal olika slag av vin vore bundna i GATT. Om grundavgiften för det inom Sverige producerade vinet borttoges, kunde till GATT anslutna vinproducerande länder med visst fog göra gällande, att värdet av de från svensk sida medgivna tullkoncessionerna på området reducerats. I betraktande härav och då några mera tungt vägande skäl för grundavgiftens borttagande icke anförts, ville styrelsen för sin del icke förorda denna ändring.

Förslaget att bestämma utskänkningskatten å starkvin till 30 procent och att slopa utskänkningskatten å lättviner har tillstyrkts av *kontrollstyrelsen* och *systembolagens förtroendenämnd*. *Sveriges centrala restaurangaktiebolag* och *Sveriges hotell- och restaurantförbund* har förordat att jämväl utskänkningskatten å starkvin borttages.

Sveriges centrala restaurangaktiebolag hänvisar till vad bolaget anført beträffande utskänkningskatten å spritdrycker. Då utredningsmannen i syfte att främja konsumtionens inriktning föreslagit att utskänkningskatten på lätta viner skulle slopas, delade bolaget helt hans uppfattning. Beträffande starkvinerna hade utredningsmannen föreslagit en omläggning, som skulle innebära någon minskning av skatten. Bolaget ansåge emellertid att även denna skatt borde kunna avvecklas. Detta skulle säkerligen ha en icke ringa betydelse som åtgärd att stimulera konsumtionen av vin i stället för spritdrycker. Ur fiskaliska synpunkter spelade denna skatt en helt underordnad roll.

Sveriges hotell- och restaurantförbund yttrar.

I likhet med vad förbundet föreslagit beträffande utskänkningskatten för spritdrycker föreslår förbundet även att utskänkningskatten på starkviner slopas. Förbundet delar överdirektör Almgrens uppfattning, att utskänkningskattens slopande för lätta viner sannolikt kommer att medföra en övergång från spritdrycker till viner. I varje fall visar ett närmare studium av omsättningsutvecklingen för viner, då det gäller utskänkningskatten, att varje skattehöjning medfört en nedgång i konsumtionen.

Förslaget att *kontrollstyrelsen* skall bestämma utskänkningspriserna på vin har berörts av några remissinstanser. Sålunda har *systembolagens förtroendenämnd* understrukit angelägenheten av att den nuvarande friheten för restauratörerna att själva bestämma utskänkningspriserna på vin upphävdes och att desamma i stället fastställdes av *kontrollstyrelsen* efter enhetliga grunder. Förtroendenämnden ansåge sig kunna uttala, att de av utredningsmannen anförda kraftiga variationerna i priserna på samma vinmärke å olika restauranger blivit särskilt accentuerade

under de senaste fem åren. De exempel på dessa variationer, som utredningsmannen anfört, vore ingalunda några ytterlighetsfall. Exempel på ännu större variationer i priserna på samma varumärke på olika restauranger kunde anföras. Skulle man inom utskänkningsövervakningen få till stånd en övergång av konsumtionen från alkoholstarkare till alkoholsvagare drycker vore det oeftergivligt att även i fråga om viner genomföra en mera enhetlig prissättning.

Sveriges centrala restaurangaktiebolag yttrar.

I samband med lättnaderna i fråga om utskänkningskatten å vin bör enligt förslaget restauratörernas frihet att själva bestämma utskänkingspriserna på vin upphävas och dessa priser på samma sätt som utskänkingspriserna på spritdrycker fastställas av kontrollstyrelsen efter enhetliga grunder. Utsänkingspriserna på spritdrycker fastställas emellertid efter två olika principer. För en grupp spritdrycker (egentligt brännvin med ett partipris ej överstigande 3 kronor för liter, enklare slag av eau de vie, som förskurits och tappats inom riket, samt punsch) fastställs priset i varje särskilt fall av kontrollstyrelsen, under det att priset för övriga spritdrycker skall utgå efter vissa generella regler, vilka innebära att i det särskilda fallet ett maximum fastställs, som sålunda icke får överskridas men väl underskridas av restauratören. Utredningsmannen torde avse att sistnämnda princip bör gälla i fråga om prissättningen å viner. Förutom detta påpekande i klarhetens intresse önskar bolaget i detta sammanhang framhålla, att om prissättning å viner kommer att ske i enlighet med utredningsmannens förslag, »taket» för prissättningen bör i varje särskilt fall bestämmas så att det lämnar erforderligt utrymme för priskonkurrens under det angivna »taket». Bolaget anser emellertid att ändring av principerna för prissättningen å viner över huvud icke bör upptagas till prövning förrän förslag i denna fråga framlagts av 1953 års utskänkingsvinstkommitté, inom vars uppdrag faller att utreda såväl prissättningen å viner som andra därmed sammanhängande spörsmål.

Jämväl *Sveriges hotell- och restaurangförbund* anser, att en ändring av prissättningsreglerna icke borde ske förrän berörda kommitté utrett frågan. Förbundet uttalar, att frågan hade stor ekonomisk betydelse för restaurangnäringen och därför även av detta skäl måste lösas i samband med ersättningsfrågan. Förslaget innebure dessutom en genomgående förändring i de grunder, på vilka 1937 års beslut om vinstkvantitetsnedskrivningen byggde. Systembolagen hade ju dessutom, då varje restauratör vore skyldig att till systembolag meddela av honom tillämpade utskänkingspriser, möjlighet att kontrollera, att skattesänkningen också toge sig uttryck i motsvarande sänkta priser. Förbundet vore berett att utfästa sig att tillse att varje till förbundet ansluten medlem verkligen genomförde en mot skattesänkningen svarande prissänkning av sina vinpriser.

Såsom av den tidigare lämnade redogörelsen framgår har utredningsmannen påpekat att ett borttagande av brännvinstillverkningskatten nödvändiggör en omarbetning av brännvinstillverkningsföreskriften. Med skrivelse den 3 december 1953 har kontrollstyrelsen, som erhållit mitt uppdrag att utarbeta erforderliga författningsändringar, över-

lämnat förslag till ny förordning angående tillverkning av brännvin ävensom förslag till därav påkallade övriga författningsändringar. I skrivelsen anføres bland annat följande.

Kontrollstyrelsen vill till en början erinra om att förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin tillkom för att ersätta 1907 års brännvinstillverkningsförordning och 1920 års förordning angående försäljning av odenaturerad sprit, framställd ur avfalls-lut vid sulfitecellulosatillverkning. Förordningens bestämmelser rörande brännvinstillverkningen torde väsentligen ha hämtats från den äldre brännvinstillverkningsförordningen och ordningsstadgan för brännvinsbrännerierna i riket, som helt byggde på förhållandena vid lantbruksbrännerierna. På grund av sulfitbränneriernas utveckling efter år 1926 och för att kunna genomföra olika åtgärder för att rationalisera kontrollverksamheten har brännvinstillverkningsförordningen måst ändras vid flera olika tillfällen, senast år 1951. Åtskilliga bestämmelser har därför numera annan lydelse än vid förordningens tillkomst. Härigenom har emellertid en del föreskrifter, som helt saknat aktualitet, men som icke varit hindrande för de genomförda reformerna, kommit att kvarstå oförändrade. Med hänsyn härtill och då utredningsmannen även förordat att förordningen omarbetas på en del punkter, som icke är betingade av brännvinstillverkningskattens avveckling, har styrelsen i det framlagda förslaget omarbetat förordningen såväl sakligt som formellt. Vid uppläggningsen av förslaget har styrelsen närmast tagit förordningen den 25 december 1939 (nr 887) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker som förebild. De förändringar, som är av mindre betydelse ur saklig synpunkt eller av närmast formell karaktär, redovisas i en till författningsförslaget fogad specialmotivering.

Utredningsmannen har ifrågasatt huruvida icke i samband med utarbetandet av den nya förordningen i ämnet den i 27 § i nu gällande förordning fastställda särskilda avgiften av 8 öre pr normalliter, som, i de mycket sällsynta fall detta inträffar, utgår då majs, utländsk potatis, maniokarot eller andra väsentligen lika stärkelsesrika utländska ämnen användes vid tillverkningen, i stället bör innefattas i bestämmelser, som avser jordbruksregleringen, eftersom nämnda föreskrift närmast äsyftade beredande av skydd åt potatisodlingen.

Enligt vad styrelsen inhämtat saknar bestämmelsen om denna särskilda avgift betydelse som ett skydd för den inhemska potatisodlingen. Med anledning härav och då kontrollstyrelsen anser, att frågan om särskilt skydd från utländsk konkurrens för vissa jordbruksprodukter bör avgöras i annan ordning och icke inrymmas i en författning av detta slag, har styrelsen låtit bestämmelsen utgå ur förslaget. Skulle dylikt skydd anses böra beredas jordbrukarna, kan genom särskilt beslut föreskrifter härom utfärdas med stöd av 14 § i styrelsens förslag till ny förordning. — — —

Utöver vad nu anförts i anslutning till utredningsmannens förslag vill kontrollstyrelsen erinra om att styrelsen vid upprepade tillfällen i skrivelser till Kungl. Maj:t bl. a. den 3 november 1947 och den 22 oktober 1949 angående tillsynen över brännvinstillverkningen vid sulfitbrännerierna föreslagit, att det i 28 § 1 mom. brännvinstillverkningsförordningen stadgade kontrollkostnadsbidraget om 5 kronor för dygn och bränneri skulle slopas. Styrelsen anförde att det av olika skäl vore mest rationellt att bidraget bortföll. Då kontrollkostnadsbidraget inräknades i spritpriset, beredde sig tillverkarna ersättning för detsamma hos det statliga partihandelsbolaget, på vilket denna kostnad sålunda direkt övervältrades. Hela anordningen med kontrollkostnadsbidraget framstode därför som en onödig omgång, vartill komme att

kontrollen över bidragens erläggande och redovisningen av desamma krävde ett icke oväsentligt arbete inom styrelsen. Kontrollstyrelsen är allttjämt av samma uppfattning och har därför i författningsförslaget icke medtagit de nu gällande bestämmelserna rörande skyldighet att erlägga kontrollkostnadsbidrag.

De föreslagna ändringarna i brännvinstillverkningsförordningen påkallar dels att kungörelsen den 20 juli 1933 (nr 487) angående restitution av tillverkningskatt för brännvin och omsättningsskatt för spritdrycker ersättes med en kungörelse angående restitution av omsättningsskatt å rusdrycker, dels vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefri sprit och i förordningen den 1 juli 1918 (nr 564) angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m. I sistnämnda förordningar föreslår styrelsen för närvarande endast sådana ändringar, som direkt föranledes av de föreslagna ändringarna i brännvinstillverkningsförordningen. Styrelsen anser emellertid att förordningarna i samband med genomförandet av ny rusdryckslagstiftning bör bli föremål för en mer genomgripande översyn än den som i förevarande sammanhang utförts.

I skrivelsen behandlas jämväl frågan om en revision av gällande ansvarsbestämmelser för olaga brännvinstillverkning. Såsom av det följande närmare framgår har jag icke ansett mig böra i nu förevarande sammanhang framlägga förslag om nya ansvarsbestämmelser. Med hänsyn härtill torde det icke vara erforderligt att närmare redogöra för kontrollstyrelsens förslag i denna del.

IV. Förslaget om höjd beskattning av spritdrycker och tobaksvaror.

1. Förslag avgivet av 1952 års kommitté för indirekta skatter.

Kommittén erinrar till en början att kommittén enligt sina direktiv borde ta sikte på lämpligheten av att genom ökad indirekt beskattning skapa statsfinansiella förutsättningar för i första hand en fortsatt social reformverksamhet. Därvid kunde även utformningen i olika avseenden av redan förefintliga indirekta skatter granskas av kommittén. Den obligatoriska sjukförsäkringen, som vore ett led i den sociala reformverksamheten, komme att medföra kostnadsökningar för statsverket på minst 160 milj. kr. per budgetår. Statens samlade årliga inkomstbehov skulle sålunda — därest balans i övrigt skulle råda mellan inkomster och utgifter — enbart genom den obligatoriska sjukförsäkringens ikraftträdande den 1 januari 1955 öka med detta belopp.

Under framhållande av att kommitténs slutförslag icke kunde framläggas i sådan tid, att på denna grundval möjligheterna att redan från budgetåret 1954/55 erhålla ökade statsinkomster genom en utvidgad indirekt beskattning kunde prövas, hade kommittén undersökt, vilka varor som kunde anses möjliga att utvälja såsom beskattningsobjekt utan att härigenom slutförslaget föregreps. Kommittén har därvid ansett att beskattningen av sprit- och tobaksvaror icke hade sådant samband med det slutliga förslaget rörande

indirekta skatter, att detta behövde avvaktas innan ställning kunde tagas till sprit- och tobaksbeskattningen. Förslag till höjning av dessa skatter hade bl. a. fördenskull ansetts kunna framläggas redan nu. Detta hade jämväl syntts kommittén försvarbart med hänsyn till den sänkning av sprit- och tobaksbeskattningen, som i förhållande till penningvärdets och inkomsternas förändring ägt rum från den tidpunkt, då beskattningen senast omprövats.

I samband med behandlingen av sprit- och tobaksbeskattningen hade kommittén övervägt frågor, om utformningen av beskattningen på områden, som stode spritbeskattningen nära, nämligen frågorna om beskattning av malt-drycker medelst en utskänkningsskatt, höjning av vinbeskattningen och förändring av relationstalen mellan priserna på utminuterings- och utskänkningssprit. Nu nämnda spørsmål hade emellertid befunnits vara så nära förknippade med den fortsatta behandlingen av 1944 års nykterhetskommittés förslag och de resultat denna behandling kunde leda till, att kommittén inte ansett sig böra ta närmare ställning härutinnan. Det borde erinras om, att frågan om ändringar i relationstalen nära sammanhängde med den under överdirektören Älmebys ordförandeskap arbetande utredningen rörande verkningarna på restaurangnäringen av utskänkningsvinstens avveckling. Kommittén hade således icke ansett sig böra ompröva beskattningen i nu nämnda hänseenden i avbidan på de beslut, vartill den vidare bearbetningen av nykterhetskommitténs förslag kunde föranleda.

Kommittén redogör därefter för vissa av kommittén verkställda undersökningar rörande utvecklingen av industriarbetarlönerna och levnadskostnadsindex under senare år. Sammanfattningsvis framhåller kommittén, att inkomstökningen för industriarbetare från år 1950 fram till år 1953 före avdrag av direkta skatter varit ca 44 procent eller, om man under båda åren avräknade de direkta skatterna, ca 35 procent. Timpenningen för en industriarbetare hade sålunda ökat från 2: 72 kr. 1950 till 3: 92 kr. 1952.

Socialstyrelsens levnadskostnadsindexberäkningar (index utan direkta skatter med 1935 som bas) visade, att nämnda index från december 1950, då den senaste skattehöjningen på spritdrycker företogs, ökat från 171 till 212 enheter för september 1953, vilket innebure en stegring av levnadskostnaderna med icke fullt 25 procent.

För att kunna bedöma, hur stort skatteuttag på sprit- och tobaksvaror som kunde företas, hade kommittén sökt bilda sig en uppfattning om, hur mycket konsumtionen av dessa varor kunde beräknas pressas tillbaka genom en viss beskattningsåtgärd. Vid ett sådant bedömande mötte dock stora svårigheter, bl. a. emedan konjunkturutvecklingen hade visat sig ha ett ej ringa inflytande på konsumtionen. Kommittén anför vidare.

De skattehöjningar å *spritdrycker*, som vidtagits 1942, 1943, 1948 och 1950, har icke visat sig påverka förbrukningen i någon större utsträckning. Konsumtionen av spritdrycker i Sverige har också ansetts vara relativt okänslig för prishöjningar. Den totala omsättningen av spritdrycker, som ökat oavbrutet sedan år 1941, minskade under år 1951 jämfört med föregående år med 1,03 milj. liter eller 2,4 procent. Denna minskning kan förklaras av skattehöjningen i december 1950. Under år 1952 steg emellertid to-

talkonsumtionen av spritdrycker utöver 1950 års nivå med 0,6 milj. liter. Konjunkturförbättringen och andra faktorer av ekonomisk art torde få anses ha till stor del utplånat den verkan, som skattehöjningarna utövat på förbrukningen i minskande riktning.

Under förutsättning att den allmänna pris- och inkomstnivån icke ändras, torde det, om man utgår från tidigare erfarenheter, kunna antagas, att priselasticiteten vid en höjning av priset på spritdrycker med 3—4 kronor för liter på en gång kan beräknas till — 0,3 eller — 0,4. Utförsäljningspriset på spritdrycker har under senare år icke stegrats lika mycket som varuprisnivån i övrigt. Med hänsyn härtill kan — om köpkraften alltså är betydande — reaktionen givetvis antagas bli mindre, än om nämnda utförsäljningspris redan nu i förhållande till andra varupriser anses relativt högt.

Även i fråga om *tobaksvaror* måste varje försök att bedöma allmänhetens reaktion mot en skattehöjning möta stora svårigheter. Den tendens till konsumtionsminskning i avseende å cigarrer, cigarrcigarretter, rök- och tuggtobak samt snus, som kan utläsas av den i det föregående återgivna sammanställningen, ävensom den höga nivå tobaksbeskattningen redan nått i Sverige, gör att efterfrågan å nämnda varuslag måste anses särskilt känslig. Erfarenheter från andra länder med lägre beskattning av tobaken ger tydligt vid handen, att då en stark skatteökning föranledde en prispfördyring av tobaksvarorna, allmänheten reagerade genom att minska sin konsumtion eller genom att övergå till konsumtion av billigare varor.

Kommittén har uppmärksammat den vikande omsättningen av andra tobaksvaror än cigarrer, framför allt cigarrer och cigarrcigarretter. Det kan därför antagas, att dessa varor är särskilt priskänsliga. Med hänsyn härtill och vad tidigare anförts har kommittén ansett det motiverat, att cigarrer, cigarrcigarretter, rök- och tuggtobak samt snus undantages från skatteförhöjning. I fråga om cigarrer har kommittén dock funnit, att förbrukningens storlek får anses tyda på en viss skattekraft, varför en begränsad skattehöjning härå bör vara möjlig. De nuvarande skattesatserna å övriga tobaksvaror skulle däremot lämnas orubbade.

Storleksordningen av den priselasticitet, som kan ifrågakomma vid en skattehöjning på cigarrer, kan beräknas endast med stor osäkerhet. Kommittén bedömer emellertid läget så, att en med hänsyn till löne- och levnadskostnadsutvecklingen försiktigt hållen prisstegring icke skall komma att medföra någon nämnvärd nedgång i konsumtionen.

Beträffande skattesatsernas avvägning yttrar kommittén.

Även om det inte kan vara anledning att binda skattesatserna å sprit och cigarrer vid förändringar i priserna på andra varor eller i löneutvecklingen, bör likväl en så betydande förändring som inträffat under senare år enligt kommitténs mening icke lämnas obeaktad. Det synes särskilt omotiverat att bibehålla det relativt lägre spritpris, som det ändrade penningvärdet fört med sig, i ett läge, då det är uppenbart, att statens samlade inkomster måste ökas för att täcka redan beslutade utgifter.

Utvecklingen från den tidpunkt, då den senaste skattehöjningen på spritdrycker förelagits, eller december 1950, har såsom förut visats medfört en inkomstökning fram till 1953 på omkring 44 procent eller efter frånräkande av direkta skatter ca 35 procent. Levnadskostnaderna har under samma period höjts med ca 25 procent. Den nu angivna utvecklingen har syntts kommittén motivera en ökning av omsättningsskatten på sprit med genomsnittligt fyra kronor per liter, utgörande en stegring av priset med omkring 25 procent. Denna ökning rymmes inom ramen för den utveck-

ling, som under senare år ägt rum i fråga om priser och löner, och medför sålunda icke någon realförhöjning av det år 1950 bestämda priset. Utsträckes jämförelsen längre bakåt i tiden blir resultatet ett annat. Under de senare decennierna har sålunda priset på sprit ökat betydligt mera än levnadskostnaderna. Kommittén har emellertid icke funnit anledning att utsträcka jämförelserna längre än till den tidpunkt, då beskattningen senast prövades.

Hänsynen till den inträffade löne- och prisutvecklingen kan i och för sig motivera en höjning av skatten på tobaksvaror. Kommittén har, såsom redan nämnts, ansett cigaretter vara den enda tobaksvara, som nu bör träffas av en skattehöjning. Försiktigheten torde dock bjuda, att en prisetförhöjning på cigaretter om möjligt håller sig inom sådana gränser, att någon större förskjutning i konsumtionen från dyrare till billigare cigarettsorter eller mellan de olika varuslagen inbördes icke föranledes. Kommittén föreslår därför — om ock med viss tvekan med hänsyn till den känslighet i efterfrågan, som utmärker tobakskonsumtionen i allmänhet — en höjning av beskattningen av cigaretter med genomsnittligt *ett* öre per styck, vilket motsvarar en höjning med ca 8 procent. Den erforderliga fördelningen på olika varumärken av den genomsnittliga höjningen torde lämpligen få göras av tobaksmonopolet. Därest skattehöjningen på cigaretter genomföres, aktualiseras frågan om viss sänkning av återförsäljarbatten.

Nämnda skattehöjningar, nämligen genomsnittligt fyra kronor för liter på spritdrycker och ett öre på cigaretter, har kommittén funnit ge det eftersträfvade tillskottet till statsinkomsterna utan att innebära någon realförhöjning av de priser, som gällde 1950. Vid sitt ställningstagande till frågan om en skattehöjning å spritdrycker har kommittén ej funnit anledning att lägga nykterhetspolitiska synpunkter på sitt förslag. Den föreslagna höjningen av spritskatten med genomsnittligt fyra kronor för liter och av beskattningen av cigaretter med genomsnittligt ett öre per styck innebär en ökning av levnadskostnaderna, som i 1935 års indexserie utan direkta skatter motsvarar något mer än en enhet.

Med framhållande av osäkerheten i bedömningarna av den minskning i försäljningen, som den föreslagna höjningen kunde föranleda, hade kommittén beräknat *mer inkomsterna*, såvitt avsåge *omsättningsskatten*, efter två olika alternativ. Det ena alternativet, som byggde på antagandet av en priselasticitet lika med $-0,3$, utgick från att nuvarande siffra för försäljningen av spritdrycker eller 44,5 milj. liter skulle nedgå till 41,2 milj. liter. Alternativ nr två antoges ha en priselasticitet av $-0,4$, varigenom nuvarande summa för utminuterade spritdrycker skulle nedgå till 40,0 milj. liter. En med fyra kronor för liter genomsnittligt förhöjd omsättningsskatt hade med dessa utgångspunkter enligt första alternativet beräknats ge en merinkomst till statsverket av ca 115 milj. kr. och enligt det andra alternativet av ca 100 milj. kr., allt för år räknat.

Vad *utskänningen* beträffade komme en omsättningsskattehöjning av fyra kronor för liter att medföra en höjning av utskänkingsprisen med motsvarande belopp, vilket innebure, att priset för ett glas renat brännvin om fem centiliter måste höjas med 20 öre. Skulle den nuvarande relationen mellan utminuterings- och utskänkingspris bibehållas, måste utskänkingspriset höjas med högre belopp än som svarade mot omsättningsskatten

eller med ytterligare ca tre kronor för liter. Denna höjning komme givetvis att påverka förbrukningen, en verkan som torde bli olika för olika varuslag, mindre för de dyrare och större för de billigare. Om man räknade med en genomsnittlig minskning i försäljningen utskänkingsvis med 10 procent, skulle förbrukningen, som 1952 utgjorde ca 5,8 milj. liter, nedgå till ca 5,2 milj. liter. Utskänkningen kunde alltså beräknas komma att ge en merinkomst av 15 milj. kr. för år.

På *cigarretter* torde ökningen av statsverkets skatteintäkter vid ett genomförande av kommitténs förslag, med ledning av förbrukningen under år 1952 eller 5 121 milj. st., kunna beräknas till inemot 50 milj. kr för år.

Inkomstökningarna för statsverket avsåge såsom påpekats helt år. Med avseende på budgetåret 1954/55 innebure detta, att storleken av merinkomsterna bleve beroende på, vid vilken tidpunkt skattehöjningarna sattes i kraft. Det torde få erinras om, att kostnaderna för den obligatoriska sjukförsäkringen, som trädde i tillämpning först den 1 januari 1955, fölle på budgetåret 1954/55 endast med halva beloppet. Någon närmare tidpunkt för förslagets ikraftträdande hade kommittén inte ansett sig böra föreslå, utan finge detta bli beroende på det rådande budgetläget.

Kommitténs förslag är icke enhälligt. Särskilda yttranden har avgivits av ledamöterna herrar Hagberg och Kollberg.

Herr *Hagberg* yttrar bl. a.

Vad angår sjukförsäkringen har jag den uppfattningen att denna icke bör genomföras förrän det visat sig möjligt att täcka dess på statsverket belöpande kostnader utan någon höjning av den nuvarande beskattningen. Med mina utgångspunkter har jag alltså icke anledning att söka finna några nya skatteobjekt eller att öka redan befintliga skatter för att skaffa de för sjukförsäkringens genomförande erforderliga inkomsterna. Vad beträffar de av kommittén förda resonemangen om spritbeskattningens »anpassning» efter t. ex. den genomsnittliga industriarbetarinkomsten finner jag dessa i vissa hänseenden av intresse. Såsom jag ser saken, kan emellertid den förskjutning, som inträffat i fråga om löner och levnadskostnader, icke läggas till grund för något förslag om skattehöjningar.

Över huvud taget finner jag det — ur kommitténs egna utgångspunkter — tveksamt, om kommittén bort framlägga ur sammanhanget lösryckta förslag till skattehöjningar, innan de principiella avvägningar, med vilka kommittén primärt har att befatta sig, är gjorda. Kommittén är visserligen enligt sina direktiv »oförhindrad att, om anledning därtill anses föreligga, även (kursiverat av mig) till bedömande upptaga frågor rörande utformningen i olika avseenden av redan förefintliga indirekta skatter». Kommitténs främsta uppgift är emellertid att överväga, »om en ökning av den indirekta beskattningen över huvud taget bör ske». Finner den detta möjligt och nödvändigt, har den — fortfarande enligt sina direktiv — »att undersöka huruvida en eventuellt utvidgad indirekt beskattning bör taga formen av en mera generell skatt eller om det nuvarande systemet bör utbyggas genom utsträckning av den indirekta beskattningen till vissa varugrupper, eventuellt i kombination med (kursiverat av mig) höjning av vissa av de nuvarande indirekta skatterna». Det synes mig därför, att kommitténs primära överväganden borde ha rört det sammanlagda skattetryckets rimlighet, dess rationella fördelning på direkta och indirekta skatter samt de lämpligaste skatteformerna.

De här redovisade synpunkterna har närmast lett mig till den uppfattningen att någon höjning av tobaks- och spritskatterna icke nu bort ifrågakomma. Å andra sidan har jag, då förevarande fråga ändock tagits upp till speciell behandling av kommittén, ansett mig böra betrakta densamma från en annan och enligt min uppfattning viktigare utgångspunkt. Det framgår av en inom kommittén framlagd jämförelse mellan de belopp, som tillföres staten genom de direkta skatterna, och de som de indirekta skatterna inbringa, att de förra ökats relativt sett betydligt mera. Medan de direkta skatterna budgetåret 1937/38 motsvarade föga mer än en tredjedel av totalsumman skatter och ännu 1949/50 var av ungefär samma storlek som de indirekta skatterna, uppgår de för närvarande till c:a 60 % av skattesumman. Det har här skett en enligt min uppfattning icke önskvärd förskjutning. I sitt år 1951 avgivna betänkande (SOU 1951: 51) hade också 1949 års skatteutredning, på grund av sina undersökningar och utredningar, kommit till den enhälliga uppfattningen, att en väsentlig lättnad i den direkta beskattningen vore »ett samhällsintresse av största betydelse», främst med hänsyn till arbetsviljan och deklarationsmoralen men även med hänsyn till sparandet. Jag vill beklaga, att denna utrednings förslag endast delvis genomförts av riksdagen. Det hade enligt min mening varit både möjligt och ändamålsenligt att åstadkomma *hela* den sänkning utredningen förordat.

Om man såsom jag anser att avvägningen mellan direkta och indirekta skatter i vårt nuvarande skattesystem icke är tillfredsställande, har man teoretiskt sett givetvis möjlighet att få till stånd en förbättrad relation icke blott genom en sänkning av de direkta skatterna utan även genom en höjning av de indirekta. Det förefaller mig emellertid ytterst angeläget att den *totala* skattebördan lättas. Endast under den förutsättningen, att man genom en höjning av den indirekta beskattningen får möjlighet att justera den direkta beskattningen i sådan utsträckning att det totala skattetrycket blir mindre, är jag i nuvarande läge beredd acceptera viss höjning av skattesatserna för sprit och tobak.

Med det uttryckliga förbehållet sålunda att de inkomster för statsverket, vilka må erhållas genom en höjning av sprit- och tobaksskatterna, användes för att åvägabringa största möjliga sänkning av de direkta skatterna, vill jag så tillvida tillstyrka kommitténs förslag, att jag biträder dess hemställan om en höjning av styckeskatten för cigaretter med 1 öre men i fråga om omsättningsskatten för spritdrycker icke vill förorda större höjning än som motsvarar i genomsnitt 1 krona per liter.

Enligt inom kommittén verkställda beräkningar kommer den av mig ifrågasatta höjningen att medföra en merinkomst för statsverket av c:a 30 milj. kr. per år vad angår utminuteringsspiriten och 5 milj. kr. per år för utskänkningsspiriten.

Nämnda justeringar av tobaks- och spritbeskattningen skulle sålunda leda till en merinkomst för statsverket av c:a 85 milj. kr. för år.

Beträffande tidpunkten för ikraftträdandet har jag icke annan mening än kommitténs majoritet.

Herr Kollberg anför i huvudsak följande.

Majoriteten har i betänkandet utgått från ett allmänt budgetresonemang av innebörd, att statsverkets samlade årliga inkomstbehov med hänsyn till den beslutade obligatoriska sjukförsäkringen — vid balans i övrigt mellan statens inkomster och utgifter — framdeles skulle öka med minst 160 miljoner kronor, motsvarande den beräknade kostnadsökningen för denna försäkring. I enlighet därmed har majoriteten i verkligheten som mål för sin utredning uppställt, att skatterna på spritdrycker och tobaksvaror skola

skärpas i sådan grad att statsverket tillföres en inkomst av minst 160 miljoner kronor per budgetår.

Jag kan icke biträda denna majoritetens målsättning. Ett antagande att, med bortseende från kostnaderna för sjukförsäkringen, balans framdeles skulle komma att råda mellan inkomster och utgifter är uppenbarligen helt hypotetiskt. Kommittén saknar material till bedömande av den framtida budgetutvecklingen och det kan för övrigt icke rimligen ingå i kommitténs uppdrag att göra någon allmän bedömning av det framtida budgetläget. Icke heller ingår det i kommitténs direktiv att undersöka möjligheterna till ökning av statsverkets inkomster med visst på förhand angivet belopp.

Det må för övrigt i detta sammanhang erinras om att Kungl. Maj:t vid utarbetandet av budgetförslag kan finna anledning att på dessa skattefrågor anlägga andra synpunkter än dem kommittén haft att beakta.

Som en konsekvens av vad jag nu anfört följer, att varje omdöme från kommitténs sida om storleken av eventuell skatthöjning enligt min mening bör vara förutsättningslöst och icke utgå från att skatteuttaget med nödvändighet skall ökas med visst bestämt belopp. Kommitténs förslag är icke på detta sätt förutsättningslöst och den motivering, som lämnats särskilt för den föreslagna höjningen av skatten på spritdrycker, har närmast karaktären av ett försvar för ett genomförande av målsättningen att bereda statsverket åtminstone 160 miljoner kronor i ökade inkomster.

Motivering har kommittén funnit i den omständigheten, att sprit- och tobaksbeskattningen skulle undergått en realsänkning på grund av penningvärdets fall sedan beskattningen senast omprövades. I fråga om spritdryckerna har kommittén med utgångspunkt från utvecklingen av löner och levnadskostnader efter december 1950 ansett att en höjning av priset med omkring 25 % icke skulle medföra »någon realhöjning av det år 1950 bestämda priset». Detta är icke helt riktigt. Höjningen i december 1950 företogs nämligen mot bakgrunden av väntade allmänna prisstegringar under det kommande året och föranleddes icke av levnadskostnadsstegringen under tiden efter närmast föregående skatthöjning. Med hänsyn härtill hade kommittén enligt min mening bort utsträcka jämförelsen och mera fullständigt redovisa utvecklingen under hela efterkrigstiden eller åtminstone under tiden från den näst sista skatthöjningen, vilken skedde år 1948. En sådan jämförelse skulle visa en avsevärt mindre »eftersläpning» än 25 %.

Sammanfattningsvis vill jag sålunda som min mening uttala, att kommittén, då den saknar möjlighet att bedöma det kommande budgetläget, hade bort taga till sin uppgift att till ledning för budgetarbetet lämna en utredning rörande verkningarna i skilda avseenden av skatthöjningar med de olika belopp, som kunna komma i fråga. På det hypotetiska resonemang, som majoriteten fört rörande den blivande budgetsituationen kan jag för min del icke föreslå några skatthöjningar. Det framtida skatteuttaget på här ifrågakarande varor måste bero på en prövning i samband med budgetbehandlingen av å ena sidan statsverkets *samlade* utgiftsbehov och å andra sidan sättet för täckande av utgifterna. Det är därför icke möjligt att förrän i samband med upprättandet av statsverkspropositionen bedöma, huruvida en skatthöjning är oundgängligen nödvändig och i så fall med vilka belopp höjning måste ske.

2. Remissyttrandena.

Kontrollstyrelsen, som begränsat sitt yttrande till förslaget om höjd beskattning av spritdrycker, framhåller att brännvinspriset, mätt i antal arbetstimmar per liter, sedan år 1946 minskat med 25 procent, om man räknade med timlönen före skatt, och med 18 procent, om man räknade med timlönen efter skatt. Det kunde härav beräknas att ett återställande av 1946 års pris i arbetsinkomst krävde en prishöjning med 33 eller 22 procent, beroende på vilken beräkningsgrund, som ansåges böra användas. Med hänsyn till denna utveckling av spritdryckernas pris i förhållande till inkomsterna funne sig styrelsen böra tillstyrka det förslag om skattehöjning å spritdrycker som kommittén kommit fram till, ehuru från något andra utgångspunkter.

Kontrollstyrelsen behandlar därefter frågan hur den angivna skattehöjningen av i genomsnitt 4 kr. per liter skall verkställas. I detta hänseende anför styrelsen.

Genom att kommittén motiverar den föreslagna höjningen i första hand med stegringen av levnadskostnaderna, synes man därav kunna antaga att kommittén närmast åsyftar en rent procentuell prishöjning å samtliga priser. En sålunda anpassad höjning överensstämmer även med det förslag kontrollstyrelsen framlagt i sitt remissyttrande över nykterhetskommitténs förslag. Om man utgår från det av utredningsmannen för avvägningen av spritdrycksbeskattningen m. m. framlagda förslaget med uppdelning av skatten på dels en med hänsyn till alkoholhalten graderad fast avgift per liter, dels en procentuell skatt, beräknad på utminuteringspriset, kan en sådan procentuell höjning av priset och därmed av skatten erhållas genom att man endast höjer den procentuella delen av skatten.

Enligt av kontrollstyrelsen gjorda beräkningar erfordrades en skattesats av 50 procent, om man ville skapa förutsättningar för att den behållna skatten skulle öka med ca 4 kr. för liter, åtminstone vid en gradering av den fasta avgiften enligt det av överdirektör Almgren framlagda förslaget. Graderades dessa avgifter enligt kontrollstyrelsens förslag kunde möjligen ett något lägre procentuttag vara tillräckligt.

I fråga om utskänkningsskattens avvägning framhåller kontrollstyrelsen.

Vid bedömningen av frågan om utskänkingsprisernas höjd bör enligt styrelsens mening beaktas den större andel i fylleriförseelserna som de utskänkta spritdryckerna har. Enligt vad nykterhetskommittén påvisat i en analys avseende åren 1933—36 var fylleriet i förhållande till kvantiteten åtta gånger större för utskänkta än för utminuterade spritdrycker. Detta är enligt kontrollstyrelsens mening ett starkt skäl för en jämförelsevis hög utskänkningsskatt å spritdrycker. Ett ytterligare skäl för höga priser inom utskänkningen är de ökade möjligheter till lyxkonsumtion och därmed ökad alkoholkonsumtion, som de väsentligt ökade kontantlönerna inneburit, särskilt för ungdomen. Kontrollstyrelsen vill i detta sammanhang erinra om att styrelsen i sitt yttrande över nykterhetskommitténs betänkande som ett korrektiv mot missbruk förordat en höjning av utskänkingspriserna. Härtill bör erinras om, dels att de utskänkta kvantiteterna mellan åren 1921 och 1951 ökade med 54 procent, medan utminutereringen under samma tid

minskade med 12 procent, dels att skillnaden mellan utminuterings- och utskänkningspriserna successivt sjönk under angivna tid.

Kommittén anger icke på vilket sätt en höjning av utskänkningspriserna med ytterligare 3 kronor skulle komma till stånd. Kontrollstyrelsen vill erinra om att utredningsmannen för avvägningen av spritdrycksbeskattningen m. m. föreslagit att utskänkningskatten å spritdrycker skall utgå med 35 procent å utminuteringspriset. Genomföres detta förslag kommer en höjning av utminuteringspriserna med i genomsnitt 4 kronor per liter automatiskt att medföra en höjning av utskänkningskatten med $(0,35 \times 4 =) 1,40$ kronor. För att få ut ytterligare 1,60 kronor per liter, skulle man därvid, utgående från ett genomsnittligt utminuteringspris å de spritdrycker, som utskänkas, av 22,40 kronor, behöva höja utskänkningskatten från av utredningsmannen för avvägningen av spritdrycksbeskattningen m. m. föreslagna 35 procent till 42 procent. Med tillägg av handelsmarginal för utskänkningskatten kommer härigenom utskänkningspriset på vanligt brännvin att stå i ungefär samma relation som för närvarande till utminuteringspriset. Kontrollstyrelsen vill för sin del förorda att utskänkningskatten på spritdrycker bestämmas till 42 procent av utminuteringspriserna.

Mot den av kommittén föreslagna höjningen av beskattningen av cigaretter med genomsnittligt ett öre per styck har styrelsen för aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet framfört vissa erinringar. Styrelsen framhåller bl. a. att såväl genomsnittspriserna som den genomsnittliga tobaksskatten på olika varuslag kontinuerligt stigit i betydligt snabbare takt än levnadskostnaderna fram till år 1950 samt därefter i stort sett följt levnadskostnadsindex. Kommitténs uttalande, att hänsynen till den inträffade löne- och prisutvecklingen i och för sig kunde motivera en höjning av skatten på tobaksvaror, syntes mot bakgrunden härav icke vara hållbart. Detsamma gällde kommitténs uttalande, att en skattehöjning med genomsnittligt ett öre på cigaretter icke skulle innebära någon realförhöjning av 1950 års priser, eftersom genomsnittspriset på cigaretter utan munstycke redan stigit med 26 procent sedan nämnda år.

I yttrandet anför styrelsen vidare.

Vid bedömandet av frågan om det genom ytterligare skattehöjningar överhuvudtaget är möjligt att öka statens inkomster av tobaken har kommittén varit tveksam. I fråga om alla andra varuslag än cigaretter har kommittén sålunda icke ansett sig kunna förorda en skattehöjning med hänsyn till konsumtionens tillbakagående tendens. Särskilt markant vore denna nedgång för varuslagen cigarrer och cigarrcigaretter. Styrelsen delar tillfullo kommitténs uppfattning i denna del. — — — Styrelsen vill ytterligare understryka de anledningar till tvekan, som föreligga. Den betydande ökningen av cigarettkonsumtionen, som ägt rum de senaste åren, har sålunda under innevarande år så gott som helt upphört. Även en mindre avmattning i konjunkturerna skulle sannolikt komma att medföra en värdemässig nedgång av försäljningen. Det bör vidare observeras, att i motsats till spritpriserna någon sänkning av genomsnittspriset på cigaretter i förhållande till penningvärdeförsämringen icke ägt rum. Slutligen vill styrelsen framhålla den risk för minskning av statsinkomsterna, som en till följd av prishöjningen orsakad ökning av smugglingen innebär.

Med nu angivna reservationer samt med utgångspunkt från samma kvantitativa försäljning som under år 1952 och den fördelning av försäljningen mellan märkena, som förekommit 1953, har styrelsen utarbetat förslag till skattehöjningar på cigaretter.

Styrelsen har i detta sammanhang ansett sig böra förorda en sänkning av beskattningen på cigarrer och cigarrcigaretter. Styrelsen anför härom.

För cigarrer och cigarrcigaretter är enligt styrelsens mening situationen så allvarlig, att en skattesänkning, som möjliggör prissänkningar, snarast bör vidtagas. Den genomsnittliga skattebelastningen på den egna tillverkningen av dessa varuslag är i Sverige betydligt högre än i de viktigaste cigarrproducerande länderna i Europa, nämligen Holland, Danmark och Västtyskland. I Sverige är den sålunda i procent av försäljningspriset 50 för cigarrer och 58 för cigarrcigaretter, i Holland 16 respektive 22, i Danmark 27 respektive 35 och i Västtyskland 27 för båda varuslagen. Därest konsumtionsminskningen för cigarrer och cigarrcigaretter icke kan hejdas, kunde det läget uppkomma, att produktionsvolymen blir för liten för att upprätthålla en gentemot importen konkurrenskraftig fabrikation av dessa varuslag. — Nedgången i konsumtionen torde bero dels på förändrade rökvanor, dels på prisutvecklingen. Priserna på cigarrer och cigarrcigaretter ha nämligen stigit avsevärt mer än cigaretpriserna. Följande exempel angående prisutvecklingen för varor av inhemsk tillverkning belyser detta. Medan under slutet av 1930-talet genomsnittspriserna voro för en cigarr 20 öre, en cigarrcigaret 9 öre och en cigarett utan munstycke 5 öre, äro i dag motsvarande priser respektive 59, 34 och 12 öre. En prisreduktion kommer sannolikt att stimulera efterfrågan, medan ett bibehållande av nuvarande priser, såvitt nu kan bedömas, leder till en fortlöpande minskning av skatteinkomsterna från cigarrer och cigarrcigaretter.

Med hänsyn till anförda omständigheter ser sig styrelsen nödsakad föreslå en sänkning av beskattningen å dessa varuslag, som kommer att möjliggöra en prisreduktion med i genomsnitt 10 procent av utförsäljningspriserna, förutsatt att produktionskostnaderna för den inhemska tillverkningen respektive inköpspriserna på de importerade varorna förbli i huvudsak oförändrade. Vid oförändrad konsumtion skulle denna sänkning medföra en minskning av tobaksskatten med cirka 4,5 milj. kronor per år. Det kan dock förväntas, att skatteförlusten nedbringas eller helt uteblir, beroende på den inverkan på konsumtionen, som prissänkningen kan komma att få.

V. Tobaksmonopolets skrivelse den 22 oktober 1953.

I 15 och 16 §§ lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror återfinns de grundläggande bestämmelserna om beskattning av tobaksvaror. I 15 § anges, att det pris, som tobaksvara skall betinga vid försäljning till allmänheten (priskurantpriset), äger monopolets utövare bestämma i enlighet med vad i monopolagen stadgas jämte av Konungen godkända grunder. I 16 § föreskrives, att i varje tobaksvaras priskurantpris skall ingå skatt med vissa i paragrafen närmare angivna belopp. I 29 § 3. förenämnda lag gives en be-

stämmelse om befrielse från skatt för obeskattade importerade tobaksvaror, som är upplagda på tobaksskattelager, under förutsättning att de genom olyckshändelse gått förlorade eller uttagits såsom obrukbara och i betryggande ordning förstörts. Några bestämmelser, som möjliggör restitution av erlagd skatt, förekommer icke i monopollagen. Däremot föreskrives i 29 § 3., att sådan nedsättning av fastställt priskurantpris å importerad vara, som tobaksmonopolet på framställning av importör kan medgiva, icke berättigar till återbekommande av erlagd skatt.

I den tidigare omnämnda skrivelsen den 22 oktober 1953 har *styrelsen för aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet* föreslagit införande i monopollagen av bestämmelser, som möjliggör restitution av tobaksskatt i vissa fall. Av innehållet i skrivelsen må här återgivas följande.

I gällande avtal mellan staten och Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet angående utövandet av statens tobaksmonopol § 4 föreskrives, att för »alla de tobaksvaror vare sig inom riket tillverkade eller importerade, vilka av bolaget försäljas eller eljest utlämnas, ävensom för alla tobaksvaror, som enligt 29 § i lagen angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror importeras för försäljning, skall bolaget till staten erlagga skatt till belopp, motsvarande de vid varje tid å tobaksvaror gällande skattesatser». Statens skattefordran gentemot bolaget inträder alltså vid respektive leveranstillfällen i och med att varorna blivit avlämnade.

Sedan tobaksvara sålunda blivit föremål för skattebeläggning, kunna omständigheter inträffa, som synas böra föranleda återbetalning av erlagd skatt. Eftersom tobaksskatten är en konsumtionsskatt, torde i princip skatt icke böra utgå å sådana varor, som icke försålts till allmänheten eller eljest icke kunnat bliva föremål för konsumtion. Detta gäller till exempel varor, som genom olyckshändelse gått förlorade under transport till eller förvaring hos återförsäljare, eller skadats så svårt, att de icke vidare äro ägnade för konsumtion. Därest i dylika fall möjlighet till restitution av erlagd skatt icke föreligger, synes med visst skäl kunna hävdas, att staten gör en obehörig skattevinst. Eftersom skatten å tobaksvaror i genomsnitt uppgår till cirka 75 % av varornas priskurantpris, har givetvis skatteandelen av varuvärdet stor betydelse för den enskilde, som skall bära den ekonomiska förlusten av inträffad skada. — — —

Med hänsyn till gällande bestämmelser i monopollagen och avtalet med staten har Tobaksmonopolet endast i följande fall restituerat tobaksskatt, nämligen då varor återtagits och gottskrivits återförsäljares konto till följd av att varorna befunnits vara felaktiga eller skadade redan vid leveransen från Tobaksmonopolet eller felexpediering verkställt eller uppenbar fel-skrivning vid beställningen förelegat. Då skattebelagda varor skadats vid transport till återförsäljare eller hos denne skadats eller försämrats till kvaliteten eller totalt förstörts, har Tobaksmonopolet däremot ansett sig icke böra restituera tobaksskatt, även om de skadade eller eljest obrukbara varorna återställts till Tobaksmonopolet.

När Tobaksmonopolet företager prissänkningar, erbjudas återförsäljarna returnera kvarliggande lager för ombanderollering och krediteras därvid för prisskillnaden. Tobaksmonopolet har emellertid i detta fall med hänsyn till vad som enligt bestämmelsen i 29 § 3. monopollagen gäller för enskilda importörer ansett restitution av tobaksskatt utesluten och därför självt stått kostnaden även för skatteandelen av de utgivna ersättningarna.

De i olika avseenden uppenbarligen icke önskvärda konsekvenserna av den praxis ifråga om restitution av tobaksskatt, som Tobaksmonopolet hittills ansett sig böra tillämpa, har i första hand föranlett styrelsen att pröva, om gällande bestämmelser kunna anses lämna utrymme för en något större handlingsfrihet för Tobaksmonopolet än hittills tillämpats. Enligt en inom Tobaksmonopolet företagen undersökning synas skäl tala för att Tobaksmonopolet äger restituera skatt för levererade tobaksvaror, som Tobaksmonopolet återtager även av annan anledning än att fel förelegat från bolagets sida, nämligen då varorna skadats under transport till återförsäljare eller hos återförsäljare blivit så starkt försämrade till kvaliteten, att deras avyttring till allmänheten skulle skada Tobaksmonopolets goodwill och sålunda kunna bli till men för försäljningsresultatet i stort.

Även om det kan anses, att Tobaksmonopolet är oförhindrat att restituera tobaksskatt i de fall, som ovan angivits, synes enligt styrelsens uppfattning en tillfredsställande lösning av restitutionsfrågan förutsätta vissa ändringar av och tillägg till monopollagen.

VI. Departementschefen.

Med utgångspunkt från att redan beslutade eller väntade statsutgifter kommer att nödvändiggöra en ökning av statens inkomster av skattemedel under budgetåret 1954/55 har 1952 års kommitté för indirekta skatter framlagt förslag om en skärpning av omsättningsskatten på sprit med genomsnittligt fyra kronor per liter och en höjning av skatten på cigaretter med genomsnittligt ett öre per styck. Beträffande utskänkningsskatten på spritdrycker har kommittén påpekat, att det erfordras en höjning av denna med ytterligare tre kronor för liter för att bibehålla den nuvarande relationen mellan utminuterings- och utskänkningspriserna. Sammantaget har kommitténs förslag beräknats medföra en ökad skatteintäkt av ca 165 miljoner kronor för helt år. Beloppet fördelar sig med 100 miljoner kronor på omsättningsskatten och 15 miljoner kronor på utskänkningsskatten för spritdrycker samt med 50 miljoner kronor på tobaksskatten. Kommittén har därvid beträffande spritdrycker utgått från en priselasticitet för utminutereringen av — 0,4. Alternativt har kommittén räknat med en priselasticitet av — 0,3. Merinkomsten av omsättningsskatten skulle då kunna uppskattas till ca 115 miljoner kronor och sålunda hela inkomstökningen till ca 180 miljoner kronor.

Jag delar den av kommittén uttalade uppfattningen att beskattningen av sprit- och tobaksvaror intager en sådan speciell ställning bland de indirekta skatterna, att frågan om denna beskattnings höjd och närmare utformning kan behandlas för sig utan att kommitténs slutförslag rörande avvägningen av de indirekta skatterna därigenom föregripes. Jag vill även understryka kommitténs uttalande, att en höjning av skatterna å sprit- och tobaksvaror syns försvarbar med hänsyn till den sänkning av denna beskattning, som ägt rum i förhållande till penningvärdets och inkomsternas förändring. I detta hänseende har kommittén bland annat erinrat om att en höjning av omsättningsskatten å spritdrycker med i genomsnitt fyra kronor för liter kommer

att medföra en stegring av priset med omkring 25 procent. Denna ökning, anför kommittén, skulle icke medföra någon realförhöjning av det år 1950 bestämda priset. För egen del vill jag framhålla att även om en höjning av spritbeskattningen nu närmast är betingad av statsfinansiella skäl, det givetvis ur nykterhetspolitisk synpunkt är belänkligt om en mera märkbar reducering av priset på spritdrycker kommer till stånd genom förändringar i penningvärdet. I fråga om den föreslagna höjningen av skatten på cigaretter har kommittén uttalat viss tveksamhet med hänsyn till den känslighet i efterfrågan, som utmärker tobakskonsumtionen i allmänhet. Kommittén har dock bedömt läget så, att en med hänsyn till löne- och levnadskostnadsutvecklingen försiktigt hållen prisstegring icke skulle komma att medföra någon nämnvärd nedgång i konsumtionen.

Såsom redan inledningsvis antytts har jag i finansplanen till årets statsverksproposition angivit, att det för nästa budgetår blir erforderligt att genom en höjning av skatterna på spritdrycker och tobak öka statens inkomster med ett belopp av i runt tal 100 miljoner kronor. I förhållande till vad 1952 års kommitté för indirekta skatter föreslagit blir sålunda en begränsning av skattehöjningen möjlig. Vid antagande av en priselasticitet av $-0,35$ för utminuterings- och under förutsättning tillika att det förslag till omläggning av beskattningssystemet, som jag i det följande kommer att förorda, genomföres — kan vid en genomsnittlig höjning av omsättningsskatten å sprit med tre kronor per liter samt med bibehållen relation mellan utminuterings- och utskänkingspriserna inkomsttiteln Omsättnings- och utskänkingskatt å spritdrycker beräknas till 770 miljoner kronor för nästa budgetår. Då riksräkenskapsverket beräknat inkomsttiteln till 675 miljoner kronor innebär detta sålunda en ökning med 95 miljoner kronor. För att få en rättvisande jämförelse med de inkomstberäkningar, som verkställtts av riksräkenskapsverket, måste emellertid nämnda siffra minskas med 24 miljoner kronor, som upptagits å titeln Brännvinstillverkningskatt. Såsom av det följande framgår förordar jag nämligen att denna skatt avvecklas och inräknas i omsättningsskatten. Nettoökningen för nästa budgetår av skattehöjningen blir sålunda ($95 - 24 =$) 71 miljoner kronor. Jag vill tillägga att jag vid beräkning av den behållna inkomsten å titeln Omsättnings- och utskänkingskatt å spritdrycker även tagit hänsyn till att avvecklingen av tillverkningskatten nödvändiggör restitution av redan erlagd tillverkningskatt å inneliggande lager. Såsom närmare utvecklas i det följande torde det å nästa budgetår belöpande restitutionsbeloppet komma att uppgå till ca 8 miljoner kronor.

I fråga om cigaretter förordar jag att skattehöjningen begränsas på så sätt, att den resulterar i en genomsnittlig prishöjning för svenska cigaretter med ca 0,5 öre och för importerade cigaretter med ca 0,75 öre per styck. Från tobaksmonopolet har under hand inhämtats, att man med dessa prishöjningar och under de förutsättningar, bolagets styrelse i sitt utlåtande över kommittéförslaget angivit, torde kunna räkna med en omsättning, som skulle öka statsverkets skatteintäkter från varuslaget cigaretter med inemot 30

miljoner kronor. Av skäl som jag i det följande närmare utvecklar kommer jag emellertid att framlägga förslag om sänkning av skattesatserna för cigarrer och cigarrcigarretter, vilken sänkning kan beräknas medföra ett inkomstbortfall av ca 4,5 miljoner kronor. Ändringarna av tobaksbeskattningen kommer sålunda att medföra en höjning av skatteintäkterna med något mera än 25 miljoner kronor.

De förslag till omläggning av vinbeskattningen, som jag har för avsikt att i detta sammanhang förorda, torde icke komma att medföra någon nämnvärd ändring i skatteintäkten i förhållande till vad riksräkenskapsverket beräknat för nästa budgetår. Visserligen kommer jag att föreslå borttagande av utskänkningsskatten å lätta viner. Det inkomstbortfall som förorsakas härav torde emellertid komma att uppvägas av ökad behållning av omsättningskatten å vin. Sammanlagt skulle sålunda de av mig nu förordade höjningarna av sprit- och tobaksskatterna komma att för nästa budgetår öka statsverkets inkomster med i runt tal $(71 + 25 =)$ 96 miljoner kronor.

Kommittén har icke ansett sig böra föreslå någon närmare tidpunkt för förslagens ikraftträdande, utan finge detta bli beroende på det rådande budgetläget. De av mig förordade skattehöjningarna tar närmast sikte på att tillföra statsverket ökade inkomster under nästa budgetår. Det torde emellertid icke böra komma i fråga att låta de nya skattesatserna tillämpas först fr. o. m. den 1 juli 1954. Den tillämnade skattehöjningen blir känd i och med att statsverkspropositionen framlägges. Om de höjda skatterna icke skulle uttagas förrän efter närmare ett halvt år måste man räkna med att lagringsköpen kan komma att få en betydande omfattning. Detta skulle i sin tur leda till att de högre skatterna icke komme att erläggas i full utsträckning förrän avsevärd tid förflutit. Vid bestämmande av tidpunkten för ikraftträdandet måste å andra sidan jämväl beaktas att ett genomförande av förslagen, som även innefattar en teknisk omläggning av beskattningssystemet för spritdrycker och vin, förutsätter att visst förberedelsearbete i fråga om prissättning o. dyl. medhinnes. Vid övervägande av de olika på frågan inverkan omständigheterna har jag funnit att den 1 april 1954 skulle vara en lämplig tidpunkt för ikraftträdandet. På grund härav har jag ansett det nödvändigt att redan nu föreslå proposition om dessa skattehöjningar att tillämpas från och med den 1 april 1954. Vid ett bifall härtill torde man kunna räkna med att det uppkommer en viss merinkomst för statsverket även under innevarande budgetår. Det är självfallet synnerligen vanskligt att beräkna storleken av denna. Med reservation för osäkerheten i bedömningen har omsättnings- och utskänkningsskatten å spritdrycker beräknats inbringa 13 miljoner kronor mera än som beräknats i riksstaten för innevarande budgetår. För att få fram nettoökningen måste emellertid nämnda belopp minskas med dels 5 miljoner kronor, som bortfaller genom att tillverkningskatten upphör den 1 april 1954, och dels 3 miljoner kronor, avseende restitution av redan erlagd tillverkningskatt. Ökningen kommer sålunda att stanna vid 5 miljoner kronor. Den höjda tobaksskatten kan beräknas komma att tillföra statsverket 4 miljoner kronor i ökade in-

komster för innevarande budgetår. Omläggningen av vinbeskattningen torde däremot för innevarande budgetår komma att medföra en minskning av titeln Omsättnings- och utskänkningskatt å vin med omkring 1 miljon kronor jämfört med riksräkenskapsverkets beräkningar.

Jag övergår härefter att behandla de olika förslag rörande skattesatsernas avvägning för spritdrycker och vin, som förordats i den tidigare omnämnda, av överdirektör Almgren framlagda promemorian. Jag kommer därvid även att ange den höjning av skattesatserna för spritdrycker, som blir erforderlig för att skatteintäkterna under nästa budgetår skall uppgå till det nyss angivna beloppet 770 miljoner kronor.

Utredningsmannens förslag om avveckling av tillverkningskatten å brännvin har tillstyrkts av samtliga remissinstanser. Även enligt min uppfattning medför den nuvarande anordningen med en tillverkningskatt och en omsättningskatt ett onödigt administrativt merarbete. Jag tillstyrker sålunda förslaget att tillverkningskatten borttages och att ett mot denna skatt svarande belopp i stället inräknas i omsättningskatten.

Såsom påpekats i promemorian nödvändiggör brännvinstillverkningskattens avveckling en omarbetning av 1926 års förordning angående tillverkning och beskattning av brännvin, som i fortsättningen allenast skall innefatta bestämmelser om själva tillverkningen av brännvin och kontrollen däröver. Utredningsmannen har ifrågasatt, huruvida icke i samband med utarbetande av den nya förordningen i ämnet den i nu gällande förordning omhandlade särskilda avgiften av 8 öre per normalliter, som utgår då majs, utländsk potatis, maniokarot eller andra väsentligen lika stärkelsesrika utländska ämnen användes vid tillverkningen, kunde utmönstras ur författningen. Utredningsmannen har vidare pekat på behovet av en översyn av de nuvarande ansvarsbestämmelserna för olaga brännvinstillverkning.

I det tidigare omnämnda, av kontrollstyrelsen utarbetade författningsförslaget har dessa synpunkter beaktats. Styrelsen har dessutom föreslagit, att det nuvarande kontrollkostnadsbidraget skulle slopas.

I likhet med utredningsmannen anser jag att goda skäl kan anföras för ett borttagande ur författningen av bestämmelserna om den särskilda avgiften av 8 öre. Frågan härom synes emellertid böra närmare övervägas i samråd med de myndigheter, som har att tillvarata jordbrukets intressen. Jag vill här även erinra om att förordningen den 25 juli 1912 (nr 170) angående särskild skatt å majs, utländsk potatis samt maniokarot och andra väsentligen lika stärkelsesrika, tullfria utländska ämnen, använda vid tillverkning av stärkelse, fortfarande äger giltighet. Upphäves bestämmelserna om den särskilda avgiften i brännvinstillverkningsförordningen torde det böra undersökas i vad mån en revision även bör komma till stånd av 1912 års författning. Med hänsyn till nu angivna förhållanden, anser jag att bestämmelsen om den särskilda avgiften i brännvinstillverkningsförordningen tills vidare bör bibehållas.

Beträffande ansvarsbestämmelserna torde en mera genomgripande revi-

sion av dessa böra anstå i avvaktan på att statsmakterna tagit ställning till frågan om rusdryckslagstiftningens framtida utformning. I detta sammanhang torde sålunda endast böra vidtagas vissa jämkningar och redaktionella ändringar, som är betingade av förordningens nya innehåll och uppställning.

Vad slutligen angår kontrollkostnadsbidraget är jag icke beredd att i nu förevarande sammanhang ta ställning till frågan om detta bidrags slopande.

I övrigt har det förslag till ny brännvinstillverkningsförordning, som utarbetats av kontrollstyrelsen, icke givit anledning till erinran från min sida.

Ett inarbetande av skattesatsen för tillverkningskatten, 65 öre per normalliter, i omsättningsskatten bör vidare få den konsekvensen att tullsatserna å spritdrycker nedsättes med ett motsvarande belopp. Utredningsmannen har i detta sammanhang jämväl förordat att de jämförelsevis höga tullsatserna för arrak och rom reduceras. Dessa tullsatsar infördes på sin tid som ersättning för den särskilda punschskatten. På sätt jag i det följande närmare anger, föreslår jag att skattesatsen för spritdrycker differentieras efter dryckernas alkoholhalt. Ur denna synpunkt finner jag det icke motiverat att den alkoholsvagare punschen genom hög tull å arrak och rom beskattas hårdare än t. ex. brännvin, whisky och cognac. Jag tillstyrker sålunda att tullsatserna för arrak och rom bestämmas till samma belopp som för sistnämnda spritdrycker.

De erforderliga ändringarna i tulltaxan torde böra genomföras i enlighet med generaltullstyrelsens förslag.

Enligt nu gällande ordning har aktiebolaget Vin- & spritcentralen att erlægga brännvinstillverkningskatten vid inköp av råspriten. Borttages denna skatt kommer sålunda bolaget att vid tidpunkten för upphävandet inneha ett redan beskattat lager. Då den nya omsättningsskatten — i vilken inräknats ett mot tillverkningskatten respektive tullen svarande belopp — kommer att uttagas jämväl på detta lager skulle sålunda bolaget komma att erlægga skatt två gånger. För att undvika detta bör bolaget medgivas rätt till restitution för den å lagret belöpande tillverkningskatten respektive tullen till den del denna motsvarar tillverkningskatten. Av praktiska skäl bör restitutionen genomföras på det sättet att bolaget vid inleverans av den nya omsättningsskatten får avräkna ett mot den redan erlagda tillverkningskatten (del av tullen) i stort sett svarande belopp. Enligt preliminära beräkningar kan det totala restitutionsbeloppet beräknas komma att uppgå till i runt tal 20 miljoner kronor. Om så anses lämpligt bör Kungl. Maj:t äga bestämma att restitutionen genomföres i omgångar. Såsom tidigare nämnts har jag vid beräkning av intäkterna av omsättningsskatten å spritdrycker under nästa budgetår utgått ifrån att restitutionen under sagda budgetår kommer att avse ett belopp av ca 8 miljoner kronor. För innevarande budgetår har beräknats att restitutionen kommer att uppgå till ca 3 miljoner kronor. Återstående ca 9 miljoner kronor skulle med denna beräkning få restitueras under budgetåret 1955/56. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser för restitutionens genomförande.

I syfte att befrämja en förskjutning i efterfrågan från alkoholstarkare spritdrycker till alkoholsvagare har utredningsmannen föreslagit att omsättningsskatten å spritdrycker differentieras efter dryckernas alkoholhalt. Förslaget tar närmast sikte på att få till stånd dels en pris skillnad mellan det okryddade 40-procentiga och det okryddade 46-procentiga brännvinet och dels att åstadkomma en skattelättnad för de utpräglat alkoholsvaga spritdryckerna, t. ex. punsch och vissa likörer. Differentieringen skulle tekniskt åstadkommas genom att den i omsättningsskatten ingående fasta avgiften bestämmes till 8 kronor för liter om alkoholhalten överstiger 43 procent, till 7 kronor för liter, om alkoholhalten är lägst 35 och högst 43 procent samt till 6 kronor för liter om alkoholhalten understiger 35 procent.

I vissa yttranden har ifrågasatts, huruvida icke andra gränstal för alkoholhalten borde väljas. Även enligt min uppfattning bör det närmare undersökas, om icke den övre gränsen skulle kunna sättas vid 40 procent i stället för vid 43 procent. En sådan nedsättning av gränsen skulle icke medföra någon förändring av den prisskillnad mellan det 46-procentiga och 40-procentiga okryddade brännvinet, som utredningsmannen föreslagit. Däremot skulle flertalet cognacs- och whiskymärken, vilka i regel hålla mellan 42 och 43 procent alkohol, komma att hänföras till den högsta skattegruppen, medan dessa drycker ingår i mellersta gruppen enligt utredningsmannens förslag. Mot att sätta gränsen vid 40 procent skulle sålunda möjligen kunna invändas att man härigenom i större utsträckning än enligt utredningsmannens förslag rubbar de nuvarande prisrelationerna. Då syftet med differentieringen är att åstadkomma en ur nykterhetssynpunkt betingad prisskillnad kan jag dock icke finna att en sådan invändning bör tillmätas avgörande betydelse. Jag vill sålunda för min del förordad att den övre gränsen sättes vid en alkoholhalt av 40 procent. Från något håll har ifrågasatts, huruvida man icke för spritdrycker med låg alkoholhalt (t. ex. punsch) skulle kunna nöja sig med endast fem kronor i fast avgift mot av utredningsmannen föreslagna 6 kronor. Såsom framgår av det tidigare sagda har jag tillstyrkt en reducering av de nu gällande tullsatserna för arrak och rom. Tillräckliga skäl att medgiva ytterligare skattelättnad för punschen anser jag icke föreligga. I nu förevarande del tillstyrker jag sålunda utredningsmannens förslag.

Förslaget att omsättningsskattens procentuella del i fortsättningen skall beräknas på utminuteringspriset i stället för på partipriset föranleder ingen erinran från min sida. Jag tillstyrker sålunda att en sådan omläggning av skatteberäkningen kommer till stånd.

Beträffande skattesatsernas avvägning har jag redan nämnt att en genomsnittlig höjning av priset med 3 kronor för liter blir erforderlig för att erhålla det nödvändiga tillskottet av skattemedel. Det lämpligaste sättet att ernå en sådan höjning av priset synes vara att endast höja den procentuella delen av skatten. Utredningsmannen har med utgångspunkt från nu gällande skatteutlag förordad att den procentuella skatten skall utgå med 40 pro-

cent av utminuteringspriset. Godtages det av mig framlagda förslaget om gradering av den fasta avgiften bör — för att en genomsnittlig ökning av priset med 3 kronor skall komma till stånd — den procentuella delen av skatten uttagas med 47 procent. Härigenom kan det genomsnittliga utminuteringspriset å spritdrycker beräknas öka från 17,17 kronor till 20,43 kronor för liter. Hur skatteomläggningen kommer att påverka utminuteringspriset för spritdrycker i olika prislägen framgår närmare av en vid statsrådsprotokollet fogad sammanställning (*Bilaga 1*). Utminuteringspriset för renat brännvin kommer sålunda att stiga från 15,30 kronor till 17,75 kronor eller med 2,45 kronor. För kron- och bordsbrännvin uppgår prishöjningen till 4,50 kronor. Att höjningen här blir så mycket större beror givetvis på den graderade fasta avgiften. Renat brännvin som håller 40 procent alkohol, påföres en fast avgift av 7 kronor, medan det alkoholstarkare kron- och bordsbrännvinet hänföres till den högsta skatteklassen med en fast avgift av 8 kronor. Med hänsyn till att den procentuella skatten beräknas jämväl på den fasta avgiften innebär graderingen i detta fall en faktisk prishöjning på drygt 2 kronor. Denna prishöjning kan i och för sig synas ganska stor. Den är emellertid helt betingad av skillnaden i dryckernas alkoholhalt.

I fråga om omsättningsskatten å spritdrycker vill jag sammanfattningsvis framhålla, att de av mig förordade ändringarna innebär *dels* att fast avgift skall uttagas med 8 kronor för liter, om alkoholhalten överstiger 40 procent, med 7 kronor för liter, om alkoholhalten är lägst 35 procent och högst 40 procent, samt med 6 kronor för liter, om alkoholhalten understiger 35 procent, *och dels* att en procentavgift skall uttagas med 47 procent av utminuteringspriset.

Omsättningsskatten å spritdrycker för tekniska m. fl. ändamål, som för närvarande utgår med 1,40 kronor per liter, bör på sätt utredningsmannen föreslagit höjas till 2,70 kronor. Omräkningen är helt betingad av att tillverkningskatten föreslås borttagen.

I detta sammanhang vill jag även nämna att jag icke anser mig nu böra framlägga förslag om särskild beskattning av det 95-procentiga brännvin, som säljes i utminuteringsaffärerna. I fråga om detta brännvin bör sålunda kontrollstyrelsen liksom hittills fastställa ett mot den högre alkoholhalten svarande pris.

Kontrollstyrelsen har i sitt yttrande påpekat att varuskatten å essenser och extrakter, avsedda för beredning av alkoholhaltiga drycker, bör justeras, därest den nu aktuella omläggningen av spritdrycksbeskattningen kommer till stånd. Jag har för avsikt att i ett senare sammanhang upptaga denna fråga till prövning.

Enligt utredningsmannens förslag skall *omsättningsskatten å vin* i princip anordnas på samma sätt som motsvarande skatt å spritdrycker, alltså *dels* med en fast avgift per liter och *dels* med en avgift bestämd till viss procent av utminuteringspriset. För alla viner förordas en enhetlig procentavgift motsvarande 20 procent av utminuteringspriset. Den

fasta avgiften föreslås skola beräknas till 2,50 kronor per liter för starkvin och 1 krona per liter för svagvin. Ett genomförande av detta förslag skulle beträffande starkvin medföra vissa prissänkningar för de billigaste och dyraste märkena, men däremot viss prishöjning för de medeldyra märkena. För lättvinernas del skulle effekten bli en viss fördyring för de billigaste märkena samt en viss prissänkning för de dyrare varuslagen. De prisförändringar som skulle inträda framgår närmare av två vid detta protokoll fogade uppställningar (*Bilaga 2* avseende starkviner och *Bilaga 3* avseende lätta viner).

Under remissbehandlingen har yppats betänkligheter mot att den föreslagna skatteavvägningen för lätta viner leder till prisstegringar å de billigaste märkena, samtidigt som en sänkning av priserna på de dyrare skulle inträda. Enligt kontrollstyrelsens mening vore det lämpligast att åtminstone tills vidare låta de nuvarande priserna å lätta viner bli bestående. Jag delar denna uppfattning. Såsom närmare framgår av *Bilaga 3* skulle ett borttagande av den fasta avgiften och en höjning av procentavgiften till 33 procent ge till resultat att de nuvarande priserna i stort sett kunde bibehållas oförändrade. Jag tillstyrker sålunda att omsättningskatten å lätta viner bestämmas till 33 procent av utminuteringspriset.

Även i fråga om starkvinerna anser jag en viss jämkning böra göras i utredningsmannens förslag. Efter övervägande av olika tänkbara kombinationer av den fasta avgiften och procentavgiften har jag stannat för att förorda att den fasta avgiften bestämmas till 2 kronor för liter och procentavgiften till 25 procent av utminuteringspriset. De härav föranledda prisförändringarna framgår av *Bilaga 2*.

Utredningsmannen har, bland annat av författningstekniska skäl, föreslagit att de nuvarande bestämmelserna om grundavgift för inhemskt vin måtte upphävas. Generaltullstyrelsen, som avstyrkt förslaget i denna del, har framhållit, att om grundavgiften borttoges kunde till GATT anslutna vinproducerande länder med visst fog göra gällande, att värdet av de från svensk sida medgivna tullkoncessionerna på området reducerats. I och för sig lägger väl GATT-avtalet icke hinder i vägen för ett borttagande av denna avgift. Då farhågor emellertid uttalats för att åtgärden skulle kunna få vissa handelspolitiska konsekvenser och då ett bibehållande av avgiften knappast kan anses medföra några egentliga olägenheter, vill jag för min del föreslå att avgiften bibehålles, åtminstone tills vidare.

Härefter återstår att ta ställning till frågan om utformningen av utskänkningskatterna. I detta hänseende har utredningsmannen föreslagit att för spritdrycker och starkvin skall uttagas en rent procentuell utskänkningskatt, beräknad till 35 procent å utminuteringspriset för spritdrycker och 30 procent å utminuteringspriset för starkvin. Utskänkningskatten å spritdrycker inbringade år 1952 36,02 miljoner kronor, vilket motsvarar 34,3 procent av det genomsnittliga utminuteringspriset. Genom att införa en procentuell skatt av 35 procent skulle skatteutfallet sålunda kun-

na förväntas bli i stort sett detsamma som med nuvarande skattesatser. En övergång till en rent procentuell skatt kommer emellertid att medföra att utskänkningspriserna på de dyrare varuslagen kommer att öka, vilket dock torde komma att kompenseras av prissänkningar på varor i billigaste prislägen. För starkvinernas del innebär en 30-procentig utskänkningsskatt en viss skattelindring i fråga om de billigaste märkena. Beträffande de lätta vinerna har utredningsmannen ansett sig böra framlägga förslag om ett slopande av utskänkningsskatten för dessa viner. Den sänkning av priserna på lättviner, som härigenom skulle möjliggöras, skulle enligt utredningsmannen öka dessa viners förmåga att inom utskänkningskonkurrera med alkoholstarkare drycker.

Förslaget att borttaga utskänkningsskatten å lätta viner har tillstyrkts praktiskt taget av alla remissinstanser. Ej heller från min sida finns något att invända häremot. Jag förordar sålunda att de lätta vinerna befrias från utskänkningsskatt. Beträffande utredningsmannens förslag, att kontrollstyrelsen skall bestämma utskänkningspriserna på vin — liksom nu sker i fråga om spritdrycker — torde jag få erinra om att frågan om restauratörvinsterna för närvarande är föremål för utredning av särskilda sakkunniga. Med hänsyn härtill anser jag mig för närvarande icke ha anledning att närmare ingå på denna fråga. Jag vill emellertid understryka att det givetvis får förutsättas att en nu genomförd skattelindring å viner kommer att resultera i motsvarande nedsättning av utskänkningspriserna.

Från restauratörhåll har under remissbehandlingen framställts yrkande om att jämväl utskänkningsskatterna å spritdrycker och starkvin skall borttagas. I andra hand har hemställts om en väsentlig nedsättning av skatten. För egen del är jag av den uppfattningen att de skäl — såväl statsfinansiella som nykterhetspolitiska — som föranlett införandet av utskänkningsskatterna å spritdrycker och starkvin alltjämt äger giltighet. Jag kan sålunda icke förorda ett upphävande av denna beskattning. I fråga om beskattningens tekniska konstruktion anser jag i likhet med utredningsmannen att en övergång till en rent procentuell skatt skulle bättre anpassa beskattningen efter varans alkoholhalt, pris och kvalitet. Beträffande skattesatsernas avvägning vill jag erinra om att 1952 års kommitté för indirekta skatter framhållit att vid en höjning av omsättningsskatten med i genomsnitt 4 kronor per liter måste utskänkningsskatten höjas med ytterligare tre kronor per liter för att den nuvarande relationen mellan utminuterings- och utskänkningspris skall bibehållas. Anordnas utskänkningsskatten som en procentuell skatt erhålles en motsvarande genomsnittlig höjning av utskänkningsskatten om skattesatsen bestämmes till 42 procent av utminuteringspriset. Godtages det av mig framlagda förslaget om en genomsnittlig höjning av omsättningsskatten med 3 kronor per liter, bör utskänkningsskatten fastställas till 40 procent av utminuteringspriset. Med tillägg av handelsmarginalen för utskänkningskonkurrera kommer härigenom utskänkningspriset på vanligt brännvin att stå i ungefär samma relation som för närvarande till utminuteringspriset. I enlighet härmed förordar jag, att utskänkningsskatt

å spritdrycker skall erläggas med 40 procent av varans utminuteringspris. I fråga om utskänkningskatten å starkvin tillstyrker jag den av utredningsmannen föreslagna skattesatsen 30 procent av varans utminuteringspris.

På sätt kontrollstyrelsen framhållit torde frågan om kontrollen över redovisningen av utskänkningskatterna få upptagas till omprövning, därest statsmakterna framdeles skulle komma att fatta beslut om övergång till friare försäljning av rusdrycker.

För närvarande innefattas bestämmelserna angående omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker i två särskilda författningar, en avseende beskattningen å spritdrycker och en avseende beskattningen å vin. Utredningsmannen föreslår, att bestämmelserna sammanföres i en författning. Jag biträder detta förslag. Bestämmelserna angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker har hittills pläгат antagas av riksdagen för ett år i sänder medan vinbeskattningen däremot gällt tillsvidare. En ny författning i ämnet synes icke böra givas till tiden begränsad giltighet utan liksom flertalet andra skatteförfattningar rörande indirekta skatter antagas att gälla tillsvidare. Någon inskränkning i möjligheterna att när behov därav anses föreligga ompröva skattesatserna för spritdrycker innebär ju icke detta.

Den av mig tidigare förordade höjningen av skatten på cigaretter torde böra genomföras på det sättet att myckenhetsskatten bestämmes till 4,3 öre per styck för svensktillverkade och 5,65 öre för importerade cigaretter i grupp II (nuvarande skattesatser utgör 4,04 respektive 5,3 öre per styck). På grund av värdeskattens inverkan kommer detta att medföra en prishöjning med i genomsnitt 0,5 öre för svenska cigaretter och 0,75 öre för importerade cigaretter. Däremot torde nu icke böra göras någon höjning av skatten för cigaretter i grupp I (cigaretter med munstycke), vilka utgör icke fullt en procent av den totala cigarettförsäljningen.

Såsom av den tidigare lämnade redogörelsen framgår har tobaksmonopolet ansett sig böra framlägga förslag om en viss sänkning av skatten på cigarrer och cigarrcigaretter i syfte att stimulera efterfrågan på dessa varor. I vad mån den konsumtionsminskning, som under senare år inträffat för cigarrer och cigarrcigaretter, väsentligen är att tillskriva förändrade rökvanor eller prisutvecklingen för dessa varor kan givetvis icke med någon större grad av säkerhet avgöras. Då priserna på cigarrer och cigarrcigaretter stigit avsevärt mera än cigarettpriserna, vill jag dock icke motsätta mig att en prisreduktion nu möjliggöres genom en sänkning av skatten. I fråga om skattesänkningens omfattning ansluter jag mig till det av tobaksmonopolet framlagda förslaget, att sänkningen bör ge till resultat en prisreduktion med i genomsnitt 10 procent av utförsäljningspriserna. Enligt inom tobaksmonopolet gjorda beräkningar kan detta uppnås genom en sänkning av värdeskatten från nuvarande 40 till 35 procent av priskurantpriset samt genom en nedsättning av myckenhetsskatten på sätt framgår av följande uppställning.

V a r u s l a g	Belopp för 1 st. öre			
	För inom riket tillverkad vara		För till riket införd vara	
	Nu- vande	Före- slagen	Nu- vande	Före- slagen
Cigarrer, grupp I	4·8	4·3	13 0	12·4
, , II	6·0	5·6	16·0	15·6
Cigarrcigarretter, grupp I	4·4	4·0	7·0	6·6
, , II	6·4	6·0	10·0	9·5

Jag tillstyrker sålunda ändring av skattesatserna för cigarrer och cigarr-cigarretter i enlighet härmed.

I den tidigare omnämnda skrivelsen av den 22 oktober 1953 har tobaksmonopolet hemställt om vissa ändringar i tobaksmonopollagen i syfte att möjliggöra för bolaget att restituera erlagd skatt i sådana fall då försäld tobaksvara av bolaget återtagits för förstöring eller nedsättning av fastställt priskurantpris eller då varan genom olyckshändelse gått förlorad under transport till eller förvaring hos återförsäljare. Vidare borde enligt bolagets uppfattning möjlighet till restitution förefinnas, då bolaget medgiver importör nedsättning av fastställt priskurantpris å importerad vara ävensom då av importör införd vara övertagits av bolaget för förstöring. På sätt tobaksmonopolet framhållit torde skatt i princip icke böra utgå å sådana varor, som icke försålds till allmänheten eller eljest icke kunnat bli föremål för konsumtion. Jag vill erinra om att enligt ett flertal olika skatteförfattningar, t. ex. varuskatteförfordningen och förordningen om försäljningsskatt, kontrollmyndigheten tillagts befogenhet att medgiva skattebefrielse i sådana fall då varan återtagits av säljaren. Det synes rimligt att så även skall kunna ske i fråga om tobaksskatten. Jag tillstyrker sålunda att bestämmelser här- om införas i monopollagen. Lagtekniskt torde detta kunna ske dels genom en omarbetning av 29 § 3 mom. i tobaksmonopollagen och dels genom att en ny paragraf införas i lagen, lämpligen benämnd 17 a §. Förslag till erforderliga författningsändringar har utarbetats inom finansdepartementet.

VII. Departementschefens hemställan.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

1) förordning angående omsättnings- och utskänknings- skatt å rusdrycker;

2) förordning angående tillverkning av brännvin;

3) förordning om ändrad lydelse av 1 § och 25 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefri sprit;

4) förordning om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 564) angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m.;

5) lag om ändring i lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror;

dels besluta, att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan skall från och med den 1 april 1954 i nedan angiven del erhålla ändrad lydelse på sätt av det följande framgår.

		Tull för 100 kg kronor
	Spritdrycker, innehållande mer än 25 volymprocent alkohol; ävensom sprit och absolut alkohol:	
154	likör och absint; ävensom, oavsett alkoholhalten, andra spritdrycker, försatta med socker eller annat främmande ämne, varigenom alkoholhalten angives oriktigt å provaren..... 100 liter	185:—
	arrak och rom:	
155	på fat..... T 100 liter av 50 % alkoholhalt vid + 15° C	35:—
156	på andra kärl 100 liter utan avseende på alkoholhalten	135:—
	andra slag:	
157	på fat..... T 100 liter av 50 % alkoholhalt vid + 15° C	35:—
158	på andra kärl 100 liter utan avseende på alkoholhalten	135:—

Anm. till nr 149—158. Angående införsel — — — är stadgat.

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med förut angivna grunder — meddela föreskrifter rörande restitution av tillverkningskatt och där- emot svarande del av tull för det lager, som aktiebolaget Vin- & spritcentralen innehar den 1 april 1954.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Harald Häggquist.

Bilaga 1.

**Utminuteringspriser per liter för spritdrycker i
olika prislägen.**

V a r u m ä r k e	Nuvarande utminute- ringspris, kr./l	Ungefärligt pris efter omläggning enl. prop. ^{1, 2}
Absolut rent brännvin	15: 30	17: 75
Kron- eller bordsbrännvin	16: 10	20: 60
Skåne Akvavit	16: 10	20: 65
Eau-de-vie ordinaire	16: 25	21: 00
Eau-de-vie **	19: 00	24: 00
Punsch	19: 50	19: 85
Klosterlikör	21: 00	26: 15
Whisky, härtappad	27: 75	32: 60
Whisky, imp. på butelj	32: 67	39: 05
Likör, > > >	39: 33	46: 45
Cognac > > >	47: 86	55: 90
Cognac > > >	65: 00	74: 90
Samtliga spritdrycker	17: 17	20: 43

¹ Systembolagens handelsmarginal har preliminärt beräknats med 6,5 % av utminuteringspriset.

² Öretalen har avjämnats till närmast hela femtal.

Bilaga 2.

**Utminuteringspris per helbutelj om 70 cl för starkviner
i olika prislägen.**

	Nuvarande utminute- ringspris, kr.	Omsättningsskatt	
		20 % å utm.- pris + 2:50 kr/l (enl. Almgren)	25 % å utm.- pris + 2:00 kr/l (enl. prop.)
		utminuteringspris, ca kr.	
Vinglögg	5:50	5:04	4:89
Samos	6:00	5:70	5:60
Cap Constantia	7:00	7:00	7:00
Amontillado, Granja, m. fl. sherrysorter	8:00	8:30	8:40
Portvins- och madeirasorter, härt.	9:00	9:60	9:81
Dyraste härt. sherry m. m.	9:65	10:45	10:73
Dyrare sherry, portvin och madeira (imp. på butelj)	10:00	10:73	11:03
	12:00	12:36	12:79
	15:00	14:79	15:42
	20:00	18:85	19:81
Medelpris per helbutelj om 70 cl	7:78	7:91	7:95
D:o per 100 cl	11:11	11:30	11:35

Bilaga 3.

**Utminuteringspris per helbutelj för svaga och mousserande
viner i olika prislagen.**

	Nuvarande utminute- ringspris, kr.	Omsättningsskatt	
		20 % å utm.- pris + 1:00 kr/l (enl. Almgren)	33 % å utm.-pris (enl. prop.)
		utminuteringspris, ca kr.	
Castelo	2:75	3:27	2:76
Vin rouge d'Algerie.....	3:50	3:88	3:52
Billigare bordeauxviner.....	4:50	4:69	4:52
	6:00	5:91	6:04
Château Kirwan	8:00	7:54	8:06
Buteljimporterade bourgogneviner	10:00	9:16	10:07
	12:00	10:78	12:07
Ärg. bet. svaga viner.....	15:00	13:22	15:11
Bordeaux-, bourgogne- och vita viner	20:00	17:28	20:15
Billigare champagneviner	25:00	21:33	25:17
Veuve Clicquot	30:00	25:39	30:20
Medelpris per butelj om 70 cl.....	5:70	5:67	5:74
D:o per 100 cl	8:15	8:10	8:20